ఆదివాసీ సమాజంలో అంతర్యుద్ధం

ఛత్తీస్‌గఢ్‌లో సల్వాజుడుం సృష్టి,
దాని పర్యవసానాలపై నివేదిక

మానవహక్కుల వేదిక ప్రచురణ

ఆదివాసీ సమాజంలో అంతర్యుద్ధం

ఛత్తీస్‌గఢ్‌లో సల్వాజుడుం సృష్టి,
దాని పర్యవసానాలపై నివేదిక

మానవహక్కుల వేదిక ప్రచురణ

కవర్ ఫోటోలు: ఛత్తీస్‌గఢ్‌లో ఎక్కడ చూసినా కనిపించే ఒక బోర్డు.

దానిలోని హిందీ అక్షరాల అర్థం– నక్సలిజంనుంచి విముక్తికి మూలమంత్రం సల్వాజుడుం. నక్సలైట్లను తరమండి బస్తర్‌ను కాపాడండి. నక్సలైట్లను తరమండి దేశాన్ని కాపాడండి.

కింద ఫోటో ఖమ్మం జిల్లా సున్నంవారిమట్టకలో అటవీశాఖ కూల్చేసిన ఛత్తీస్‌గఢ్ గుత్తికోయల ఇళ్ళ మధ్యన తిరుగుతున్న వారి పిల్లలు.

వెనుక కవర్ ఫోటో: ఖమ్మం జిల్లా సరివెల దగ్గర గుత్తికోయలు వేసుకున్న ఇళ్ళను మన అటవీశాఖ కూల్చేసిన రెండో రోజున బిడ్డను కన్న వెట్టి మాసమ్మ.

ఆదివాసీ సమాజంలో అంతర్యుద్ధం

ఛత్తీస్‌గఢ్‌లో సల్వాజుడుం సృష్టి, దాని పర్యవసానాలపై నివేదిక

మానవహక్కుల వేదిక ప్రచురణ
Humanrights Forum Publication

ప్రచురణ సంఖ్య: 16
ప్రచురణ కాలం: మే 2007
కాపీలు: 2000,
వెల: 10 రూపాయలు
ఫోటోలు: వి.ఎస్.కృష్ణ
డిటిపి: ఎన్.రఘురామయ్య
ముద్రణ: నవ్య ప్రింటర్స్

ప్రతులకు:
ఎస్.జీవన్ కుమార్
3-12-117/ఎ-2/1, పి.ఎస్.కాలనీ
గణేష్‌నగర్, రామంతాపూర్
హైదరాబాద్-13, ఫోన్: 27039519

ప్రజాశక్తి, నవోదయ, దిశ బుక్ హౌస్‌లు

ముందుమాట

'సల్వాజుడుం' పేరు వినని వాళ్ళు ఇప్పుడెవరూ లేరు.

ఛత్తీస్‌గఢ్ రాష్ట్రంలోని దంతెవాడ జిల్లాలో సమాంతర ప్రభుత్వాన్ని నెలకొల్పి చట్టబద్ధంగా ఏర్పడిన ప్రభుత్వం చేపట్టే అభివృద్ధి పనులకు బలప్రయోగంతో అడ్డం పడుతున్న మావోయిస్టులకు వ్యతిరేకంగా మహేంద్రకర్మ అనే కాంగ్రెస్ ఎంఎల్‌ఏ నాయకత్వంలో పెల్లుబికిన ఆదివాసీ నిరసనోద్యమంగా దానిని ఆ రాష్ట్ర ప్రభుత్వమే కాక కేంద్రప్రభుత్వం కూడా వర్ణిస్తున్నది, ప్రశంసిస్తున్నది. మావోయిస్టులను సాయుధ చర్యల ద్వారా ఎదుర్కొనేందుకు అనుసరించగల మార్గాన్ని ఆంధ్రప్రదేశ్ పోలీసు యంత్రాంగం తయారు చేసిన గ్రేహౌండ్స్ బలగాలు దేశానికి చూపించగా, ఆదివాసీ ప్రజా ఉద్యమం ద్వారా వారిని ఎదుర్కొనేందుకు ఛత్తీస్‌గఢ్‌లో సల్వాజుడుం బాటవేసి చూపిందని దేశ పాలనా యంత్రాంగం దాపరికం లేకుండా అంటున్నది.

అయితే సల్వాజుడుం ప్రజా ఉద్యమం కానేకాదనీ, ప్రభుత్వం ఆయుధాలిచ్చి నేరాలు చేసే లైసెన్స్ ఇచ్చి సమాజం మీదికి వదిలిన నేరగాళ్ళ గుంపు అనే అభిప్రాయం మావోయిస్టు పార్టీయే కాక వివిధ నిజనిర్ధారణ కమిటీల నివేదికలలోను దినపత్రిక రిపోర్టులలోను కూడా వ్యక్తం అయిన సంగతి తెలిసిందే.

పత్రికలలో వస్తున్న వార్తలు మరొక వర్తమానాన్ని అందజేశాయి. సల్వాజుడుం మీద ప్రతీకారంతో మావోయిస్టులు సల్వాజుడుం ఆధ్వర్యంలో నడుస్తున్న రహదారి శిబిరాల పైన దాడిచేసి మూకుమ్మడి ఊచకోతకు పాల్పడుతున్నారని. బహుశా 100 మంది దాకా కేవలం అయిదు మూకుమ్మడి దాడులలోనే చనిపోయారు. దాడులకు గురవుతున్నది సల్వాజుడుం కార్యకర్తలు, వారి నుంచి ఎంపిక చేసిన ప్రత్యేక పోలీసు అధికారులు (ఎస్.పి.ఒలు), సిఆర్‌పిఎఫ్, ఇండియా రిజర్వ్ బెటాలియన్‌లు కాగా చనిపోతున్నది అత్యధికంగా సల్వాజుడుం కార్యకర్తలేనని కూడా వార్తలు తెలియజేస్తున్నాయి.

మావోయిస్టులు చేస్తున్న ఈ దాడులలో ఆ పార్టీకి చెందిన సాయుధ దళాలతో బాటు పెద్దెత్తునే ఆయుధాలు చేపట్టిన ఆదివాసులు పాల్గొంటున్నారని కూడా వార్తలు తెలుపుతున్నాయి. వీరికి మావోయిస్టులు 'భూపాల్ మిలీషియా' అని పేరు పెట్టినట్టు కూడా తెలుపుతున్నాయి. ఇంత పెద్దెత్తున ఒక వైపు నుంచి దాడులు జరుగుతున్నా యంటే అంతకు ముందో, ఆ తరువాతో అవతలి వైపు నుంచి కూడా దాడులు జరుగుతూనే ఉండాలని సాధారణ లోకజ్ఞానం తెలుపుతుంది. కానీ ఆ వార్తలేవీ మీడియాలో రావు. వార్తలను బట్టిపోతే ఛత్తీస్‌గఢ్‌లో మావోయిస్టులు ఏకపక్షంగా నరుక్కుంటూ పోతున్నారనుకోవలసి ఉంటుంది. అది నిజమై ఉండే అవకాశం లేదని ఇంగితం ఉన్న వారెవరైనా గ్రహించగలుగుతారు. కానీ అంతకంటే వేరే వార్తలు రావు.

దంతెవాడ అడవుల నుంచి ఆదివాసుల వలసలు పెద్దఎత్తున జరుగుతున్నాయని కూడా వార్తలు అప్పుడప్పుడొస్తున్నాయి. మావోయిస్టుల వల్ల అపాయం ఉన్న వారికి రక్షణ కల్పించడానికి రహదార్ల పైన శిబిరాలు నెలకొల్పినట్టు ఛత్తీస్‌గఢ్ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ప్రకటించింది. ఈ శిబిరాల సంఖ్య ఇప్పుడు 30 దాటింది. వాటిలోని నివాసుల సంఖ్య 50 వేల పైననే ఉంది. అయితే వీరు మావోయిస్టుల వల్ల అపా యానికి గురైన వారు కారనీ బలవంతంగా అడవి నుంచి రహదారి పైకి తీసుకురా బడ్డ వారనీ కథనాలు వచ్చాయి. మావోయిస్టుల ఏరివేతకు దారి సుగమం చేయడం కోసం అడవులు ఖాళీ చేయించాలన్న వ్యూహాన్ని ఛత్తీస్‌గఢ్ ప్రభుత్వం అమలు చేస్తున్నదనీ దానిలో భాగంగా ఈ అరలక్ష జనాభాను రహదారి శిబిరాల పైకి తీసు కొచ్చిందనీ వాటివల్ల తెలుస్తున్నది. వీరేకాక చాలామంది మన ఖమ్మం జిల్లాలోకి పారిపోయి వచ్చారని కూడా తెలుగు దిన పత్రికలు అడపా దడపా రాస్తున్నాయి. మార్చి 14వ తేదీ రాత్రి రాణిబొదిలిలో మావోయిస్టులు పాల్పడిన ఊచకోత తరువాత రాగల ప్రతీకారానికి భయపడి చాలా మంది ఆదివాసులు ఇంద్రావతి నది దాటి విదర్భలోకి పారిపోతున్నట్టు కూడా వార్తలొచ్చాయి.

ఛత్తీస్‌గఢ్ రాష్ట్రంలోని దంతెవాడ అటవీ ప్రాంతం అత్యంత విషాదకరమైన, ఆందోళనకరమైన సంఘర్షణకు వేదికగా ఉన్నదని అరకొరగా వింటున్న ఈ విషయాల నుంచి చాలామంది గ్రహించే ఉంటారు. దీని సారాంశాన్ని చెప్పాలంటే గడచిన రెండు సంవత్సరాల కాలంలో దాదాపు 700 మంది హతం అయ్యారు. ఇందులో 95 శాతం పైగా స్థానిక అటవీ గ్రామాల నివాసులైన ఆదివాసీ తెగల వారే. కొన్ని వందల ఇళ్ళు బుగ్గి అయ్యాయి. ఊర్లకు ఊర్లే తగలబడ్డాయి. దాదాపు 1 లక్ష మంది – అందరూ స్థానిక ఆదివాసీ తెగల వారే – బలవంతంగా నిర్వాసితు లయ్యారు. అందులో సగం మంది ఛత్తీస్‌గఢ్ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నెలకొల్పిన రహదారి శిబిరాలలోకి బలవంతంగా నెట్టబడగా, మిగిలిన వారు ప్రధానంగా ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోకి పారిపోయారు. కొందరు దంతెవాడ అడవుల లోతట్టు ప్రాంతాలలో తలదాచుకు

న్నారు. కొందరు ఛత్తీస్‌గఢ్‌లోని ఇతర జిల్లాలకు పారిపోయారు. కొందరు ఇంద్రావతి నది దాటి విదర్భకు పారిపోయారు.

ఇది మావోయిస్టుల పైన ఆదివాసీ ప్రజల తిరుగుబాటు అని ఛత్తీస్‌గఢ్ ప్రభుత్వం అంటుంది. ఆదివాసులలో ఎవరైతే తాము చేపట్టిన విప్లవాత్మక సంఘర్షణ వల్ల అధికారం, హోదా, ఆస్తులు కోల్పోయారో ఆ ఆదివాసీ ఉన్నత వర్గాన్ని ప్రభుత్వం పావుగా వాడుకొని బీద, వెనుకబడిన, ఆదివాసుల పైన చేయిస్తున్న దాడి అని మావోయిస్టులు అంటున్నారు. అన్నీ పరిశీలించిన తరువాత ఈ సంఘర్షణకు ఆదివాసీ సమాజంలో అంతర్యుద్ధం అని పేరు పెట్టడం ఉచితంగా ఉంటుందని మానవ హక్కుల వేదిక భావిస్తున్నది. మావోయిస్టులను అణచడానికి ఆ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఎన్నుకున్న పద్ధతి, దానికి మావోయిస్టులు స్పందించిన తీరు, ఆదివాసీ సమాజంలో భీకరమైన అంతర్యుద్ధానికి దారితీశాయని మేము అవగాహన చేసుకున్నాము.

ఈ సంక్షోభం తీరుతెన్నులు తెలుసుకోవడానికి, ఈ క్రమంలో లక్ష మంది దాకా విస్థాపితులైన ఆదివాసులందరూ తిరిగి తమ గ్రామాలకు పోయి ఎప్పటిలాగ బతికే పరిస్థితి తీసుకువచ్చే దిశగా కృషి చేయగల పౌర స్పందనకు ఆ రాష్ట్రంలో అంకురార్పణ చేయడానికి మానవ హక్కుల వేదిక బృందం 2006 మే 12-16 తేదీలలో, ఆగస్టు 12-18 తేదీలలో, నవంబర్ 18, 26 తేదీలలో, 2007 జనవరి 28, ఫిబ్రవరి 24-25, మార్చి 18, ఏప్రిల్ 14 తేదీలలో ఆ రాష్ట్రంలోనూ, దానిని ఆనుకుని ఉన్న ఖమ్మం జిల్లా గ్రామాలలోను పర్యటించింది. రహదారి శిబిరాల వాసులతో, సల్వాజుడుం కార్యకర్తలతో, వారి నాయకుడు మహేంద్రకర్మతో, దంతెవాడ జిల్లా కలెక్టరుతో, వివిధ రాజకీయ పక్షాల వారితో, సల్వాజుడుం, పారామిలిటరీ దాడుల బాధితులతో, మేధావి వర్గంతో, వలస వచ్చి ఖమ్మం జిల్లాలో ఉన్న వారితో విస్తృతంగా మాట్లాడాము. రహదారి శిబిరాల స్థితిగతులను, ఇటు సల్వాజుడుం వారు అటు మావోయిస్టులు అగ్గిపాలు చేసిన గూడేలను పరిశీలించాము.

ఏడాది పాటు సాగిన (ఇంకా సాగుతున్న) ఈ ప్రయత్నం నుంచి రూపొందించిన నివేదికను మీ ముందు ఉంచుతున్నాం. ఇందులో మేము సేకరించిన సమాచారమే కాక ఈ కృషిలో సగభాగం పైగా మాతో కలిసి పనిచేసిన ఢిల్లీకి చెందిన సామాజిక శాస్త్రవేత్త, మానవ హక్కుల కార్యకర్త అయిన డా. బేలా భాటియా విడిగా బాధిత ప్రాంతాలలో పర్యటించి సేకరించిన సమాచారాన్ని కూడా చేర్చాము. ఆ సమాచారం మాకు అందించినందుకు వారికి కృతజ్ఞులము. మా ప్రయత్నంలో మాకు అనేక రకాలుగా సహకరించిన, సహకరిస్తున్న, చింతూరు వాసులు డా. హనీఫ్‌కు, ఆత్రం వెంకటేశ్ గారికి కూడా కృతజ్ఞులము.

1-5-2007 **మానవహక్కుల వేదిక**

రాజకీయ, ఆర్థిక నేపథ్యం

ఛత్తీస్‌గఢ్ రాష్ట్రం 2000 సంవత్సరం నవంబర్ 1న పుట్టింది. అంతకు ముందు అది మధ్యప్రదేశ్ రాష్ట్రంలో భాగంగా ఉండింది. మధ్యప్రదేశ్ అనేక రకాలుగా వెనుకబడిన రాష్ట్రం కాగా అందులో మరీ వెనుకబడినది, ప్రధానంగా అడవులు, ఆదివాసులకు నిలయ మైనది ప్రస్తుత ఛత్తీస్‌గఢ్ ప్రాంతం. ఆ రాష్ట్రం ఏర్పడిన నాడు తొలి ముఖ్యమంత్రిగా పదవి చేపట్టిన అజిత్‌జోగి, 'ఛత్తీస్‌గఢ్ దేశంలోని అత్యంత పేద ప్రజలు నివసించే అత్యంత ధనవంతమైన రాష్ట్రం' అన్నాడు. ఆ ధనం, ఆ సంపద ప్రకృతి సిద్ధమైనది. దట్టమైన అడవులు, లోతైన నదులు, సారవంతమైన భూములు, విస్తారమైన ఖనిజ సంపద, దానికి మూలం. ఈ ప్రకృతి సంపదను 'అభివృద్ధికి' ముడిసరుకుగా మార్చే ప్రక్రియను ఆచితూచి అమలుచేస్తే ఆ ప్రకృతి మధ్య బతికే ప్రజల బతుకులను బాగుచేస్తూ ఆ రాష్ట్ర ఆర్థిక అభివృద్ధి సాధించడం సాధ్యమేనేమో గానీ, దానిని ఇరవై ఏళ్ళలో దున్నేయాలని చూస్తే ఆ సంపదా మిగలదు, అక్కడ బతికే ప్రజలూ మిగలరు. సల్వాజుడుం సహాయంతో ఖాళీ చేయించిన అడవులు ఇక మీదట ఈ 'అభివృద్ధి'కి నెలవవుతాయన్న సందేహం చాలామంది వ్యక్తం చేస్తున్నారు. దాని గురించి దిగువ చర్చిద్దాం.

ఛత్తీస్‌గఢ్‌లోని 16 జిల్లాలలో అన్నిటి కంటే దక్షిణాన ఉన్నది దంతెవాడ. ఇది పాత బస్తర్ జిల్లాలో భాగం. పాతబస్తర్ జిల్లా దేశంలోనే అత్యధిక విస్తీర్ణం గల జిల్లా అనేవారు. దానిని ఆ తర్వాత, మూడు జిల్లాలుగా విభజించారు. బస్తర్, కాంకేర్, దంతెవాడ. అన్నిటి కన్నా దక్షిణాన ఉన్నది దంతెవాడ. దంతెవాడకు మన ఖమ్మం జిల్లాతో 180 కిలోమీటర్ల సరిహద్దు ఉంది.

దంతెవాడ జిల్లా జనాభాలో 78.5 శాతం ఆదివాసులు. జిల్లా భూభాగంలో దాదాపు 60 శాతం అటవీ ప్రాంతం. ఈ అడవి గోదావరి లోయ అడవేగానీ అదే గోదావరి లోయలో మన రాష్ట్రంలో ఉన్న అడవి కన్నా బాగా దట్టమైనది. ఆ జిల్లాను చీలుస్తూ వెళ్ళే కొత్తగా రూపొందుతున్న రెండు జాతీయ రహదార్లు కాక చెప్పుకోదగ్గ రోడ్లేవీ దంతెవాడలో లేవు. ఒక రహదారి హైదరాబాద్ నుంచి జగ్దల్‌పూర్‌కు వెళ్ళే జాతీయ రహదారి నెం.

దంతెవాడ జిల్లా

దంతెవాడ జిల్లాలో నాలుగు తాలూకాలున్నాయి. దక్షిణాన కుంట, ఉత్తరాన దంతెవాడ, పడమట భూపాలపట్నం, బిజాపూర్. పంచాయతీ బ్లాకులు పదకొండు. కుంట తాలూకాలో కుంట, సుక్మ, బిజాపూర్ తాలూకాలో బిజాపూర్, భైరంగఢ్. భూపాలపట్నం తాలూకాలో భూపాలపట్నం, ఉసూర్, దంతెవాడ తాలూకాలో దంతెవాడ, గీదం, కౌకొండ, కటే కల్యాణ్, చింద్‌గఢ్‌లు. ఉసూర్, కుంట బ్లాకులు పూర్తిగా, భూపాలపట్నం పాక్షికంగా మన ఖమ్మం జిల్లాను ఆనుకొని ఉంటాయి. సల్వాజుడుం ప్రభావం అధికంగా ఉన్నది బిజాపూర్, భైరంగఢ్, కుంట బ్లాకులలో. అయితే భూపాలపట్నం, ఉసూర్, సుక్మలలో బలం పొందే ప్రయత్నమూ జరుగుతున్నది. ఈ సంవత్సరం జనవరి మూడవ వారంలో సుక్మ మీద సల్వాజుడుం పెద్దెత్తున దాడి చేసింది.

దంతెవాడ జిల్లా జనాభా 7.19 లక్షలు. గ్రామాలు 1220. ఆదివాసీ జనాభా 78.5 శాతం. గ్రామీణవాసులు 93 శాతం. కేవలం 2 శాతం సాగుభూమికి నీటి పారుదల వసతి (నిత్యం ప్రవహించే ఇంద్రావతి, శబరి నదులు ఈ జిల్లాకు సరిహద్దులైనప్పటికీ).

జిల్లా భూవైశాల్యంలో 60 శాతం పైగా అడవి. 1220 గ్రామాలలో 455 పూర్తిగా ఆదివాసీ గ్రామాలు కాగా 458 గ్రామాలలో 90 శాతం పైగా జనాభా ఆదివాసులు.

దంతెవాడ జిల్లాలో పోలీసు జిల్లాలు రెండు. ఒకటి దంతెవాడ, రెండవది బిజాపూర్. సల్వాజుడుంకు పునాది ఏర్పడింది 2005 జూన్‌లో బిజాపూర్ తాలూకాలో. 2006 తొలి వారాలలో కుంటకు పాకింది.

221. ఇది కుంట గ్రామం వద్ద ఛత్తీస్‌గఢ్‌లోకి ప్రవేశించి, దంతెవాడ జిల్లా పడమటి సరిహద్దు వెంబడి ప్రయాణించి హింసాత్మక ఘటనల కారణంగా పదే పదే వార్తల కెక్కిన ఇంజరం, ఎర్రబోరు, దోర్నపాల్ గ్రామాల మీదుగా జగ్దల్‌పూర్‌కు పోతుంది. ఈ రహదారికి రెండు వైపులా దట్టమైన అడవి ఉంది. దానిపైన ఉన్న ఊర్లన్నీ – తాలూకా కేంద్రమైన కుంటతో సహా – కుగ్రామాలే. రెండవది నిజామాబాద్ నుంచి జగ్దల్‌పూర్ వెళ్ళే జాతీయ రహదారి నెం. 16. ఇది ఇంద్రావతి నదిని దాటి పడమటి చివరన భూపాలపట్నం వద్ద ఛత్తీస్‌గఢ్‌లోకి ప్రవేశించి బిజాపూర్, భైరంగడ్, గీదంల మీదుగా జగ్దల్‌పూర్‌కు పోతుంది. ఈ రహదారి మీదనున్న ఊర్లు కొంచెం పెద్దవి. బిజాపూర్ దంతెవాడ రెవిన్యూ జిల్లాలో కొత్తగా ఏర్పాటుచేసిన పోలీసు జిల్లా కేంద్రం. భారీగా పారామిలిటరీని మోహరించిన ఊరు. సల్వాజుడుం ఆవిర్భావం బిజాపూర్ పరిసర గ్రామాలలోనే జరిగింది.

ఈ రెండు జాతీయ రహదార్ల నిర్మాణమూ ఇప్పటికీ పూర్తి కాలేదు. కాకపోవడానికి మావోయిస్టులే కారణమని ఒకవైపు, అసలు మావోయిస్టులు లేకపోతే ఈ రెండు జాతీయ

రహదార్ల ప్రతిపాదనే జరిగేది కాదని మరొక వైపు ఆరోపణలున్నాయి. రెండూ నిజమే కావచ్చు.

ఈ రెండు అసంపూర్ణమైన జాతీయ రహదార్లను మినహాయిస్తే వేరే రహదార్లు దంతెవాడలో చాలా తక్కువ. గీదం సమితి (బ్లాక్) కేంద్రాన్ని బైరంగడ్ సమితి కేంద్రంతో కలుపుతూ ఇంద్రావతి నదికి దగ్గరగా వెళ్ళే డాంబర్ రోడ్డొకటి ఉంది. తక్కినవన్నీ మట్టి రోడ్లే. వర్షాకాలంలో రాకపోకలు దాదాపు అసాధ్యమనే చెప్పవచ్చు.

అరకొరగా ఉన్న ఈ రహదార్లకు తోడు ఛత్తీస్‌గఢ్ రాష్ట్రంలో ప్రభుత్వ రోడ్డు రవాణా సంస్థే లేకపోవడం విశేషం. అన్ని రాష్ట్రాలలాగే మధ్యప్రదేశ్‌లో కూడా ఒక ఆర్టీసి ఉండేది. ఆ రాష్ట్రం నుంచి ఛత్తీస్‌గఢ్ వేరైన తరువాత కొత్త రాష్ట్రంలో ఆర్టీసిని కొనసాగించలేదు. అసలే అడవులు, కొండలతో నిండి ఉన్న ఈ రాష్ట్రంలో ప్రజలు నూటికి నూరుశాతం ప్రైవేటు రవాణా సౌకర్యాల మీదనే ఆధారపడాలి. దేశంలో ఛత్తీస్‌గఢ్ కాక ఆర్టీసి అనేదే లేని వేరే ఏ రాష్ట్రమైనా ఉందేమో మాకు తెలీదుగానీ, ప్రాంతీయ వివక్ష పేరు మీద, నిరాదరణ పేరు మీద వేరుపడిన ఆ రాష్ట్రం తన ప్రజలకు ఏ పాటి ఆదరణ చూపిందనడానికి ఇదొక నిదర్శనంగా భావించవచ్చు.

దంతెవాడ జిల్లాలోని 1220 గ్రామాలకు గాను 918 ప్రాథమిక పాఠశాలలున్నాయని అధికార గణాంకాలు చెప్తాయి. ఇది చూడడానికి చెప్పుకోదగ్గ సంఖ్యగా కనిపిస్తుంది గానీ, అన్ని అడవి ప్రాంతాలలాగే ఇక్కడ కూడా 'గ్రామం' అనేది ఒక దగ్గర కూడి ఉండదు. విసిరేసినట్టుండే చిన్న చిన్న 'హామ్లెట్లు' ఒక్కొక్క గ్రామంలోనూ అనేకం ఉంటాయి. అందు వల్ల ప్రాథమిక విద్య అందరికీ అందుబాట్లో ఉందనలేం. అయితే ఈ మాత్రం విద్యావ్యవస్థ సైతం ప్రస్తుత సంఘర్షణలో దెబ్బతింటున్నది. మావోయిస్టుల వేటలో పోలీసు, పారా మిలిటరీ బలగాలు స్కూళ్ళను క్యాంపులుగా వాడుకోవడం మొదలుపెట్టారు. స్కూలులో విద్యాభ్యాసానికి అడ్డం రాకుండా రాత్రి వేళలలో, లేక సెలవులలో మాత్రమే పాఠశాల మొత్తం ఆక్రమించుకుంటున్నామనీ, స్కూలు సమయంలో ఖాళీ, చేస్తున్నామనీ వారి వివరణ. అడవులలో వేరే పక్కా నివాసాలేవీ లేవు కాబట్టి ఇది తప్పనిసరైందని సంజాయిషీ. ఈ ఆవాసం ప్రభుత్వ బలగాలకు అందుబాట్లో లేకపోతే తమ మీద దాడులు చేయలేరు కాబట్టి మావోయిస్టులు ఈ పాఠశాల భవనాలను పేల్చి వేయసాగారు. ఒక్క కుంట తాలూకాలోనే 37 పాఠశాలలు, హాస్టల్ భవనాలు మావోయిస్టులు 2006 ఫిబ్రవరి, మార్చి నెలలలో పేల్చేశారు. దీనికి వారిచ్చే సంజాయిషీనీ, వివరణనూ తరువాత చూద్దాం.

విద్యా వ్యవస్థ ఈ మేరకైనా ఉండింది గానీ వైద్య వ్యవస్థ గురించి ఆ మాట అనలేం. దంతెవాడ జిల్లాలోని 7,19,500 జనాభాకు గాను 34 ప్రాథమిక ఆరోగ్య కేంద్రాలున్నాయి. వీటిలో విధులు నిర్వహించే వైద్యులు నక్సలైట్ల పేరు చెప్పి డ్యూటీకే సరిగ్గా హాజరుకారని కుంట తాసీల్దారు అంటాడు. సల్వాజుడుం ప్రారంభమై ఘర్షణ తీవ్రతరం అయిన తరువాత ఈ ఉద్యోగుల పని మరీ సుఖమైపోయింది. 2006 మే నెల నాటికి

కుంట తాలూకాలోని కిష్టారం, గొల్లపల్లి, మైలారం, గోగొండ, చింతగుట్ట ప్రాథమిక ఆరోగ్య కేంద్రాల డాక్టర్లు విధులకు హాజరు కావడం పూర్తిగా మానేశారని తాసీల్దారు చెప్పాడు.

పరిశ్రమలు, పరిశ్రమలలో ఉద్యోగాలు అనేవి ఆదివాసులకు దాదాపు శూన్యం. దంతెవాడ జిల్లాలోని ప్రధాన పారిశ్రామిక కేంద్రం బైలడిల్లాలో ఉన్న ఇనుము గనులు. ఇక్కడి నుంచి ఇనుము ఖనిజాన్ని తీసి విశాఖపట్నం రేవు ద్వారా జపాన్‌కు ఎగుమతి చేస్తారు. ఇక్కడి ఉద్యోగులు దాదాపు అంతా గిరిజనేతరులే. నిజానికి 'బైలడిల్లా గనులు ఉండబట్టే ఈ జిల్లాలోని గిరిజనేతర జనాభా 20 శాతమైనా ఉంది' అని దంతెవాడ కలెక్టరు అంటాడు.

ఈ స్థితిలో ఆదివాసీ ప్రజలకు వ్యవసాయం, చిన్నతరహా అటవీ ఉత్పత్తుల సేకరణే ప్రధాన జీవనాధారాలుగా ఉన్నాయి. అయితే ఆ వ్యవసాయమూ 1950ల స్థితిని దాటి ముందుకు పోలేదు. వరిపంటకు నారుపోయడం, నీరు పెట్టడం, ఎరువులు వేయడం ఎరగరు. విత్తనాలు జల్లి వర్షాన్ని నమ్ముకుంటారు. ఎకరానికి రెండు లేక మూడు క్వింటాళ్ళ దిగుబడి వస్తే సంతోషిస్తారు. జొన్నలూ అంతే. హైబ్రిడ్ విత్తనాలూ ఎరువులూ ఎరుగరు. ఎదిగిన మనిషికి రెండు రెట్లు ఎత్తు పెరిగే జొన్న మొక్కల్ని ఈ తరం తెలుగు వాళ్ళెవరూ చూసి ఉండరు. దంతెవాడలో అవే కనిపిస్తాయి. వీటి దిగుబడీ అంతే – ఎకరానికి రెండు, లేక మూడు క్వింటాళ్ళు. దంతెవాడ సరిహద్దు దాటి ఖమ్మం జిల్లాలోకి వస్తే అదే అడవిలో వ్యవసాయం చేసే అవే ఆదివాసీ తెగల వారు మైదాన ప్రాంతాల వారి వ్యవసాయ పద్ధతులు క్రమంగా అలవరచుకున్న విషయం కనిపిస్తుంది. అందరూ కాకున్నా కొంచెం బాగున్న వారైనా ఎకరానికి 20 బస్తాలకు పైనే వరి పంట తీయడం కనిపిస్తుంది. ఈ పరిణామం పొరుగున ఉన్న దంతెవాడకు పాకలేదు.

చిన్నతరహా అటవీ ఉత్పత్తుల సేకరణ ఒక ముఖ్యమైన జీవనాధారంగా ఉన్న తునికాకు గురించి విడిగా చెప్పుకుందాం. మిగిలినవన్నీ స్థానిక సంతలలో అమ్ముకుం టారు. మావోయిస్టులకూ ప్రభుత్వ బలగాలకూ పెరిగిన ఘర్షణ కారణంగా ఈ సంతలు ఒక్కొక్కటిగా మూతపడడం ఈ ఆదాయ మార్గాన్ని బాగా దెబ్బతీసింది.

ఇక గ్రామాలలో సగ భాగానికి రక్షిత మంచినీటి వసతి లేదనీ అయిదింట నాలుగు గ్రామాలకు కరెంటు సౌకర్యం లేదనీ చెప్పుకుంటే దంతెవాడ జిల్లా అభివృద్ధి ముఖచిత్రం పూర్తి అవుతుంది. ఇది 2005లో సల్వాజుడుం పుట్టే నాటి చిత్రం. 30 ఏళ్ళ కింద మావోయిస్టులు (అప్పటి పేరు ప్రకారం సిపిఐ (ఎం–ఎల్) (పీపుల్స్‌వార్) అప్పటి బస్తర్ జిల్లాలోకి ప్రవేశించే నాటికి ఇంత కంటేనూ తక్కువ ఉంది. అయితే ఈ రోజు బాగా తగ్గిపోయినది, ఆ రోజు తీవ్రస్థాయిలో ఉన్నది, ఆదివాసుల పైన జులుం, దోపిడీ – అటవీ శాఖ, రెవిన్యూశాఖ, పోలీసుశాఖ అధికారుల జులుం, ఉత్తర భారతదేశం నుంచి, ఆంధ్ర ప్రదేశ్ నుంచి వచ్చిన గిరిజనేతర వ్యాపారుల దోపిడీ. ఆ రోజులలో 'తెల్లబట్టలు వేసుకున్న

ప్రతీ ఒక్కడూ ఆదివాసులను దోచుకునే వాడు' అని అనుభవజ్ఞులైన ఆదివాసీ పెద్దలు అంటారు. ఆదివాసులు నివసించేదే అడవిలో కాబట్టి వారి ఉనికి చట్టం అంచున సందిగ్ధ స్థితిలో ఉంటుంది. రిజర్వ్ అడవిలో ఫలసాయం సేకరించవచ్చు, కానీ వ్యవసాయం చేయ కూడదు. ఎండుపుల్లలు ఏరుకోవచ్చు, కానీ కట్టె కొట్టకూడదు. పశువులను మేపుకోవచ్చు, కానీ అవి అటవీశాఖ నర్సరీలలోని మొక్కలు తినకూడదు. బ్రిటిష్ జమానాలో మొదలైన ఈ సందిగ్ధ స్థితి 1980లో పార్లమెంటు అటవీ సంరక్షణ చట్టాన్ని జారీచేసి, అడవులను కేంద్ర ప్రభుత్వం అనుమతి లేకుండా అటవీయేతర అవసరాలకు వినియోగించరాదని శాసించిన తరువాత మరీ దిగజారింది. ఆదివాసులు సంప్రదాయక హక్కులను కోల్పోవ డమేకాక తాము చేస్తున్నది ఏది చట్టబద్ధమో, ఏది చట్టబద్ధం కాదో తెలియని స్థితిలో అటవీశాఖ, పోలీసుశాఖ, రెవిన్యూ శాఖల దయాదాక్షిణ్యాల మీద బతకసాగారు. ఆ అధి కారులు చట్టం ఇచ్చిన పెత్తనాన్ని అడ్డం పెట్టుకొని ఇళ్ళపైన దాడులు చేస్తారు. కోళ్ళు మేకలు ఎత్తుకు పోతారు. ఆడవాళ్ళను లైంగికంగా హింసిస్తారు.

ఈ దశలో దాదాపు 30 ఏళ్ళ కింద మావోయిస్టులు బస్తర్ జిల్లా అటవీ ప్రాంతంలోకి ప్రవేశించారు. ప్రభుత్వ అధికారుల జులుం మీద, గిరిజనేతరుల దోపిడీ మీద దృష్టి పెట్టారు. ఆదివాసీ ప్రజలను దండకారణ్య ఆదివాసీ కిసాన్ మజ్దూర్ సంఘటన (తెలుగులో క్లుప్తంగా సంఘం అందాం) ద్వారా సంఘటితం చేసి తమ సాయుధ దళాల వత్తాసుతో జులుం చేసే అధికారులనూ దోపిడీదారులైన గిరిజనేతరులనూ ప్రతిఘటించడం నేర్పారు. జులుంను, దోపిడీని వేగంగానే అరికట్టగలిగారు. ఇది మినహాయింపు లేకుండా ప్రజా హితం కోరేవారు అందరూ హర్షించే విజయం. ప్రభుత్వ శాఖల అధికారులు, ఉద్యోగులు కూడా సంపాదించుకున్నది చాలులెమ్మని ఈ విజయాన్ని సహించి ఉండవచ్చును. నిజాయితీ గల ప్రభుత్వ అధికారులైతే దీనికి మావోయిస్టులను మెచ్చుకుంటున్నారు కూడా. కానీ గిరిజనేతర వర్తక, వ్యాపార వర్గాల వారు మావోయిస్టులను క్షమించలేదు. ఆదివాసు లతో 'స్వేచ్ఛ'గా వర్తకం చేసే తమ జన్మహక్కును అరికట్టినందుకు చాలా కోపంగా ఉన్నారు. వీరిలో మన రాష్ట్రంలోని తూర్పు పశ్చిమ గోదావరి జిల్లాల నుంచి కుంటకు పోయి స్థిర పడిన తెలుగు వారున్నారు. ఉత్తరప్రదేశ్, మధ్యప్రదేశ్, బీహార్‌ల నుంచి బిజాపూర్, బైరం గడ్, భూపాలపట్నాలకు పోయి స్థిరపడిన హిందీ మాట్లాడేవారూ ఉన్నారు. వీరికి మావో యిస్టులంటే విపరీతమైన ద్వేషం. సల్వాజుడుంలో వీరి పాత్ర ప్రధానమైనది. చాలా కేంద్రా లలో వీరే సల్వాజుడుం నాయకులు.

1980లో పార్లమెంటు జారీ చేసిన అటవీ సంరక్షణ చట్టాన్ని పైన ప్రస్తావించాము. అంతకు ముందు ఒక్కొక్క రాష్ట్రంలోనూ, ఒక్కొక్క అటవీ చట్టం ఉండింది. నిజానికి రాజ్యాంగం రాసినప్పుడు అడవులకు సంబంధించి చట్టాలు చేసే అధికారం రాష్ట్రాలకు మాత్రమే ఉండింది. ఎమర్జెన్సీ రోజులలో జరిగిన అనేక అప్రజాస్వామిక చర్యలలో ఒకటి రాజ్యాంగ అధికారాల కేంద్రీకరణ. అప్పటిదాకా రాష్ట్రాల అధికారాల జాబితాలో ఉన్న

కొన్ని అంశాలను కేంద్ర, రాష్ట్రాల ఉమ్మడి జాబితాలోకి బదలాయించడం జరిగింది. ఇది 42వ రాజ్యాంగ సవరణ ద్వారా జరిగింది. 'అడవులు' వాటిలో ఒకటి.

అప్పటివరకు రాష్ట్రాలలో అమలు అవుతున్న అటవీ చట్టాలలో కూడా రిజర్వ్ ఫారెస్టు ప్రొటెక్టెడ్ ఫారెస్ట్, అన్న భావనలు ఉండేవి. రిజర్వ్ ఫారెస్ట్‌గా ప్రకటించిన దానిలో చెట్లు కొట్టడం, వ్యవసాయం చేయడం, ఇళ్ళు వేసుకోవడం నేరమన్న ఆంక్ష ఉండింది. అయితే ఆదివాసుల ఆవాసమైన అడవిలో చట్టమే చొరబాటుదారు అన్న స్పృహ స్థానిక పాలనా యంత్రాంగానికి ఎక్కడో కొంచెం ఉండక తప్పదు కాబట్టి ఈ ఆంక్షను రాష్ట్ర పాలకులు మరీ సీరియస్‌గా తీసుకోలేదు. అప్పుడప్పుడు, చట్టం చొరబాటుగా ప్రకటించిన ఆది వాసుల ఉనికిని క్రమబద్ధీకరించడం ద్వారా – అంటే వారు తరతరాలుగా అనుభవిస్తున్న భూములకు పట్టాలు ఇవ్వడం ద్వారా – వారిని చట్టం పరిధిలోకి తీసుకొచ్చేవారు. చట్టం పుట్టక ముందు నుండీ అడవులలో ఉంటున్న వాళ్ళను చొరబాటుదార్లుగా ప్రకటించి ఆ తరువాత వారి 'చొరబాటు'ను క్రమబద్ధీకరించడం చారిత్రకంగా చూసినప్పుడు హాస్యా స్పదమే అయినా అప్పుడప్పుడు జరిగే ఈ క్రమబద్ధీకరణ చట్టం పరిధిలో వారికి రక్షణ కల్పించింది.

ఈ క్రమబద్ధీకరణ అడవుల నాశనానికి దారితీస్తున్నదన్న ఫిర్యాదు కారణంగానే 1977లో అడవులను రాజ్యాంగ ఉమ్మడి అధికారాల జాబితాలోకి తీసుకొచ్చి 1980లో పార్లమెంటు అటవీ సంరక్షణ చట్టాన్ని జారీ చేసింది. దాని ప్రకారం అడవులలో ఎటువంటి 'అటవీయేతర' కార్యకలాపాలూ ఏ రాష్ట్ర ప్రభుత్వమూ కేంద్రం ఒప్పుకోలు లేకుండా అనుమతించడానికి వీలులేదు. దీంతో క్రమబద్ధీకరణ అవకాశాలు దూరం కావడమేకాక, అటవీశాఖ సిబ్బంది ఎప్పుడూ లేనంత కఠినంగా వ్యవహరించసాగారు. ఇది విపరీతమైే వేధింపుకు దారితీసింది.

వలస పాలన కాలం నుంచి అమలవుతున్న ఈ కేంద్రీకరణను, అది ఆదివాసులకు చేసిన అన్యాయాన్ని అప్పటి జాతీయ షెడ్యూల్డు కులాలు, షెడ్యూల్డు తెగల కమిషర్ అయిన డా॥ బి.డి.శర్మ 1990 మే నెల 28న రాష్ట్రపతికి సమర్పించిన తన వార్షిక నివేదికలో ఈ విధంగా వివరించారు.

> (వలస కాలంలో మొదలైన ఈ వనరుల కేంద్రీకరణ) తీసుకొచ్చిన మొట్ట మొదటి పెనుమార్పు అడవులకు సంబంధించినది. ఈ కొత్త చట్టంలో అడవు లకూ అటవీ వాసులకూ ఉండే అవినాభావ సంబంధానికి గుర్తింపు నిరాక రించబడింది. అడవులు ప్రభుత్వం ఆస్తి అయ్యాయి. అవి ప్రభుత్వం ఆస్తి అయిపోయిన తరువాత వాటి నిర్వహణకు ఒక యంత్రాంగం ఉనికిలోకి వచ్చింది. కాలక్రమంలో ఆ యంత్రాంగం అన్ని మూలలకూ వ్యాపించింది. చాలా బలవత్తరంగా తయారయింది. ఈ మార్పులోని విషాదకరమైన లక్షణం ఏమిటంటే అది ప్రవేశపెట్టిన చట్రంలో అడవితో జీవితాంతం అనుబంధం

కలిగి ఉండి, అడవే తన నివాసం, తన సంస్కృతి, తన మతం, తన సర్వస్వం అయిన అడవివాసికి చోటులేకపోవడం. కేవలం పరిపాలనా సంబంధాలనూ, వ్యాపార సంబంధాలనూ మాత్రమే గుర్తించే ఈ చట్రంలో జీవితాంతం ఉండే ఈ తల్లీ బిడ్డల సంబంధాన్ని వ్యాపార సంబంధంగా మార్చే ప్రయత్నం జరిగింది. ఇది ఏ విధంగా సాధ్యం? ఈ మౌలికమైన అవగాహనా వైఫల్యం కారణంగానే అన్ని ఆదివాసీ ప్రాంతాలలో విధ్వంసక పాలన, సంఘర్షణ నెలకొన్నాయి. ఇది అంతిమంగా ఆదివాసులకు తీవ్ర అన్యాయం చేసింది.

పరిస్థితిని ఈ విధంగా వివరించిన తరువాత ఆ నివేదిక ఏమని ముగిస్తుందంటే:

> 'ఈ రోజు ఈ ప్రజలకు కొంత ఉపశమనం అంటూ లభిస్తే అది తీవ్రవాదుల వల్లనే. ఆ ఉపశమనం స్వల్పమైనదే. ఆ పైన దాని పర్యవసానంగా వారు తమ ఇష్టాయిష్టాలతో ప్రమేయం లేకుండా (ప్రభుత్వానికీ తీవ్రవాదులకూ మధ్య నెలకొన్న) సంఘర్షణలో భాగమయ్యారు.'

ఉపశమనం అని ఈ నివేదిక పేర్కొన్నది నిజానకి స్వల్పమేమీ కాదు. తెలంగాణ, ఛత్తీస్‌గఢ్, విదర్భలలోని గోదావరి లోయ అడవులలో ఆధునిక కాలంలో ప్రజల అభిమానాన్ని పొందిన మొట్టమొదటి రాజకీయశక్తి నక్సలైట్ పార్టీలు (మావోయిస్టులతో సహా) అని చెప్పుకోవచ్చు. నక్సలిజం గురించి మాట్లాడేటప్పుడు 'ప్రజలకు ప్రభుత్వం ఎడల వైమనస్యం ఏర్పడడానికి కారణాలేమిటి?' అని మొదలుపెట్టడం పరిపాటి. గోదావరి లోయ అడవులకు సంబంధించినంత వరకు ఈ ప్రశ్నకే అర్థంలేదు. ఎప్పుడైనా అసలు అనుబంధం ఉంటేకదా వైమనస్యం ఏర్పడడానికి!

ప్రజలకు పాలకునితో సహజాతమైన అనుబంధం ఉందన్న బ్రాహ్మణీయ భావజాలం నుంచి ఈ చర్చ పుట్టినట్టుంది తప్ప ఆదివాసులకు సంబంధించినంత వరకు దీనికి వాస్తవాలతో ఏ సంబంధం లేదు. దంతెవాడ అడవులపై రాజ్యాధికారం చెలాయించిన గతకాలపు రాజుల పట్ల అక్కడి ఆదివాసులకు ఏదైనా సంప్రదాయక బంధం ఉండిందేమో గానీ ఆధునిక భారత రాజ్యాంగ యంత్రంతో వారికి ఎటువంటి రాజకీయ బంధమూ లేదు. వారికి ఏర్పడిన మొట్టమొదటి రాజకీయ బంధం నక్సలైట్ల తోటిదే. వైమనస్యం గురించి మాట్లాడదలచుకుంటే ఈ మధ్య కాలంలో మావోయిస్టుల పట్ల ఏర్పడిన వైమనస్యం గురించి చర్చించుకోవాలే తప్ప ప్రభుత్వం పట్ల లేని బంధాన్ని ఊహించుకొని వైమనస్యానికి కారణం ఏమిటంటూ చర్చించడంలో అర్థం లేదు.

పరిపాలనా బాధ్యత ఏమిటన్నది చూస్తే తప్ప రాజ్యాంగ యంత్రం వైఫల్యం పూర్తిగా అర్థంకాదు. ఎక్కడైనా ప్రజల క్షేమమే రాజ్యాంగం పరిపాలనకు ఉద్దేశించిన లక్ష్యం. అయితే ఆదివాసీ ప్రాంతాలలో ఆ బాధ్యత స్వభావం ప్రత్యేకమైనది. గోదావరి లోయలోని ఆదివాసీ ప్రాంతమంతా రాజ్యాంగంలోని అయిదవ షెడ్యూలు కిందికి వస్తుంది. అయిదవ షెడ్యూలు ప్రాంతాల మీద ప్రభుత్వం ప్రత్యేక శ్రద్ధపెట్టి ప్రత్యేక శాసనాల ద్వారా 'శాంతిని,

సత్పరిపాలనను' నెలకొల్పాలని రాజ్యాంగం ఆదేశిస్తుంది. సమాజానికి మొత్తంగా వర్తించే ఏ చట్టాన్నయినా ఇందు నిమిత్తం ఏ మేరకైనా సవరించి వర్తింపచేయవచ్చు. పూర్తిగా మినహాయించనూ వచ్చు. చట్టాల పరిధిలోకి అప్పటికి రాని విషయాల గురించి ప్రత్యేక ఆదేశాలు జారీ చేయవచ్చు. ఈ ప్రత్యేక అధికారాల లక్ష్యం అయిన 'శాంతి సత్పరిపాలన' అనే వాటి అర్థం ఆదివాసుల సామాజిక ఆర్థిక పురోగతే తప్ప వేరే ఏదీకాదని సుప్రీంకోర్టు సమతా వర్సస్ స్టేట్ ఆఫ్ ఆంధ్రప్రదేశ్ అనే కేసులో వివరించింది.

ఆదివాసీ ప్రాంతాల వాస్తవ పరిస్థితులు ఈ రాజ్యాంగ ఆదేశాలను వెక్కిరిస్తాయి. అటవీ హక్కుల మీద విపరీతమైన ఆంక్షలు, ప్రతీ చిల్లర ప్రభుత్వ ఉద్యోగీ చేసే జులుం, తెల్లబట్టలు వేసుకున్న ప్రతీ బయటి వ్యక్తీ చేసే దోపిడీ, చదువు, ఆరోగ్యం, రవాణా సదుపాయాలు లేని హీనస్థితి – ఈ చిత్రం ఏ ఆదివాసీ ప్రాంతంలో చూడలేదు!

ఈ స్థితిలో 30 ఏళ్ళ కింద మావోయిస్టులు అప్పటి బస్తర్ జిల్లాలోకి ప్రవేశించామని చెప్పాం కదా. మావోయిస్టుల తుపాకీ, అది ప్రజలకిచ్చిన ధైర్యమూ అటవీ, పోలీసు, రెవిన్యూ శాఖల సిబ్బంది జులుంను చాలావరకు అరికట్టాయి. ఈ మాట అనని వారు లేరు, మెచ్చుకోని వారు లేరు. గిరిజనేతర వ్యాపారస్తుల దోపిడీని కూడా మావోయిస్టుల ఉద్యమం అరికట్టింది గానీ ఈ మధ్య వ్యాపారస్తుల దగ్గర మావోయిస్టులు పార్టీ ఫండ్ తీసుకోవడం పెరిగి, గతంలో ఉన్నంత కఠినంగా లేరన్న మాట వారి సానుభూతి పరులైన విలేకరుల నుంచి సహితం విన్నాం. మన దగ్గరున్నట్టు గిరిజనేతరులు ఆదివాసుల భూములు ఆక్రమించుకోవడం దంతెవాడలో ఎక్కువగా లేదు. వ్యవసాయ అభివృద్ధి మందకొడిగా ఉండడం దీనికి కారణం కావచ్చు. పాతబస్తర్ జిల్లా భూభాగంలో ఆ నాటికీ ఈ నాటికీ కేవలం 2 శాతం వ్యవసాయ భూములకు మాత్రమే సాగునీటి వసతి ఉంది. కారణమేదైనా గిరిజనేతరుల జులుం ప్రధానంగా వ్యాపారం, వర్తకం, వడ్డీ వ్యాపారాల రూపంలో ఉంది.

ఇది మావోయిజం వల్ల దంతెవాడ అటవీ వాసులకొచ్చిన మొదటి ప్రయోజనం. మరొక రెండు ముఖ్యమైనవి ఉన్నాయి. 1980లో పార్లమెంటు అటవీ సంరక్షణ చట్టాన్ని జారీచేసిన తరువాత అడవులలోని సంప్రదాయక ఆదివాసీ ఆవాసాల భూముల క్రమ బద్ధీకరణ ఆగిపోయిందని చెప్పాము. పైగా ఏ సంవత్సరానికా సంవత్సరం బలవంతంగా తొలగిస్తామన్న అటవీశాఖ బెదిరింపు పెరిగింది. మరి పెరుగుతున్న అవసరాలకు అనుగుణంగా కొత్త భూములెక్కడి నుంచి రావాలి?

మావోయిస్టుల ఆయుధ బలం ఈ విషయంలో ఆదివాసులకు వరం అయింది. విస్తారంగా అడవులు నరికి సాగుచేశారు. ఆవాసాలు ఏర్పాటుచేసుకున్నారు. ఇది ఛత్తీస్‌గఢ్‌లోనే కాదు, ఆంధ్రప్రదేశ్, మహారాష్ట్రలలోనూ జరిగింది. దేశం మొత్తం మీద అడవులు (ప్రభుత్వ పరిభాషలో) అత్యధికంగా అన్యాక్రాంతమైనది, అస్సాం తరువాత ఈ మూడు రాష్ట్రాలలోనే కావడం కాకతాళీయం కాదు. (13.43 లక్షల హెక్టార్ల అటవీ భూమి

దేశమంతటా కలిపి అన్యాక్రాంతం కాగా, ఈ మూడు రాష్ట్రాలలోనే 5.25 లక్షలు – అంటే అందులో 39 శాతం – అన్యాక్రాంతం అయ్యాయని ప్రభుత్వం లెక్కలు తెలుపుతాయి).

ఈ ఆక్రమణ అంతా పోడు వ్యవసాయమేనని ప్రభుత్వం అంటుంది గానీ అది నిజంకాదు. ఏటవాలు భూములలో, ఎగుడు దిగుడు భూములలో మాత్రమే తప్పనిసరిగా పోడు వ్యవసాయం చేస్తారు. పల్లపు భూములలో చెట్లు కొట్టినప్పుడు, ఏ రోజైనా ఆ భూమి నుంచి విస్థాపితులు కాక తప్పదన్న భయం ఉండబట్టి తొలిదశలో పోడు వ్యవసాయం చేస్తారు. ఆ తరువాత క్రమంగా స్థిర వ్యవసాయం చేపడతారు. అంతా పోడు వ్యవసాయమేనని దబాయించడం వల్ల రెండు ప్రయోజనాలు ప్రభుత్వాలు సాధించాలని చూస్తాయి. వాళ్ళు చేసే కొద్దిపాటి వ్యవసాయానికి చాలా భూమిలో చెట్లు కొట్టేస్తారని వాదించే అవకాశం ఉండడం ఒకటి కాగా, పోడు వ్యవసాయం చేయడం వల్ల ఉత్పాదకత తక్కువై వనరులు వృథా అవుతున్నాయని వాదించే అవకాశం ఉండడం రెండవ ప్రయోజనం.

ఆదివాసులు వ్యవసాయ భూములు పొందడానికి అడవులు నరకడం నష్టకరమా కాదా అన్న చర్చ ఇప్పుడు పెట్టుకోనక్కర లేదు. ఎందుకంటే మావోయిస్టులే దాదాపు ఒక దశాబ్దం కింద ఆ అభిప్రాయానికి వచ్చి అడవులు నరకడాన్ని నిషేధించారు. ఏమైతేనేం, ఒక ముఖ్య చారిత్రక దశలో భూములు పొందడానికి మావోయిస్టుల ఉనికి ఆదివాసులకు ఉపయోగపడింది.

వ్యవసాయం వెనుకబడి ఉండి అసలు భూమి పొందే హక్కే చట్టం పెట్టిన నిషేధంలో బందీ అయినప్పుడు అడవి సంపద సేకరించి సంతలలో అమ్ముకోవడం ఒక ముఖ్య జీవనాధారం అవుతుంది. వాటన్నిటిలోకీ కీలకమైనది తునికాకు సేకరణ. బీడీ పరిశ్రమకు అత్యవసరమైన తునికాకు గోదావరి లోయ అడవులలో విస్తారంగా దొరుకుతుంది. దానిని సేకరించే హక్కును ప్రభుత్వానికి రాయల్టీ చెల్లించి పొందిన కాంట్రాక్టర్లు ఆదివాసులకు అతి తక్కువ కూలి ఇచ్చి ఆకు తెంపించి కట్టలు కట్టించి తీసుకుపోతారు. చాలా తక్కువ పైసలు ఇచ్చిన రోజులలో సైతం గోదావరి లోయ అంతటా ఆదివాసులు ఆకు తెంపడానికి ఉత్సాహం చూపించే వారు. ఎందుకంటే ఈ పని వ్యవసాయ పనులు ఉండని ఏప్రిల్ – మే నెలలలో దొరుకుతుంది. రెండవది, అత్యవసరమైన నగదు ఆదాయాన్ని ఇస్తుంది. ఎంత మారుమూల గూడేలలో నివసించే ఆదివాసులకైనా రొక్కం అవసరం. మందులకు, బస్సు కిరాయిలకు, దైనందిన అవసరాల కొనుగోలుకు, హైందవ సమాజం నుంచి అలవరచుకుంటున్న పెళ్ళి ఖర్చులకు, కోర్టు కేసులకు, చాలా వాటికి నగదు రూపంలో ఆదాయం అవసరం. తునికాకు సేకరణ దానికొక ముఖ్య మార్గంగా ఉంది.

వాళ్ళ అవసరాన్ని గ్రహించిన కాంట్రాక్టర్లు వారి శ్రమను కారుచవగ్గా కొల్లగొట్టి లక్షల రూపాయల లాభాలు సంపాదించుకునే వారు. నక్సలైట్ పార్టీలు రంగప్రవేశం

చేసిన తరువాత తునికాకు కూలి రేటును ఒక పద్ధతి ప్రకారం పెంచుకుంటూ వచ్చారు. ఇది తెలంగాణలో, విదర్భలో, ఛత్తీస్‌గఢ్‌లో జరిగింది. గోదావరి లోయ ఆదివాసులలో నక్సలైట్ రాజకీయాల వ్యాప్తికి ఇదొక ముఖ్యకారణం. ఛత్తీస్‌గఢ్‌లో ఈ కూలిరేటు 50 రెట్ల దాకా పెరిగింది. ఇది ఆదివాసులకు చాలా మేలు చేసింది. రాజకీయాల ఉచితానుచితాలు ఎట్లాగున్నా, తునికాకు కాంట్రాక్టర్ల శ్రమ దోపిడీని మొదటి నుంచీ ప్రభుత్వాలు అరికట్టి ఉంటే గోదావరి లోయ అడవులలో నక్సలైట్ పార్టీల ప్రభావం – అందులో భాగంగా మావోయిస్టుల ప్రభావం – ఇప్పుడున్న దానిలో సగం కూడా ఉండేది కాదంటే అతిశయోక్తి కాదు. అయితే ఈ శ్రమ దోపిడీని అరికట్టకపోవడం పొరబాటున గానీ, ఏమరపాటున గానీ జరిగింది కాదు. తెలిసే జరిగింది. తునికాకు కాంట్రాక్టర్లు కాంగ్రెసు మొదలుకొని ఆయా పాలక పార్టీల ప్రముఖులు, పార్టీలకు నిధులు సమకూర్చేవారు.

నక్సలైట్ల హింస గురించి ప్రభుత్వాలు మాట్లాడే మాటలను ఈ కోణం నుంచి చూడాల్సి ఉంది. ప్రజల పట్ల తమకుండే బాధ్యతలను ఉద్దేశపూర్వకంగా విస్మరించే వారికి, ప్రజల హక్కుల కోసం, సాధనకోసం ప్రయోగించే హింసను విమర్శించే నైతిక హక్కు ఏమాత్రం లేదు.

సాయుధ పోరాట రాజకీయాలు

అయితే మావోయిజం కేవలం ప్రజల సామాజిక ఆర్థిక ప్రయోజనాల కోసం సమర్థంగా పోరాటం చేసే శక్తి మాత్రమేకాదు. వారు ఆయుధాలు ఉపయోగించేది మరింత సమర్థంగా ప్రజల ప్రయోజనాలను కాపాడడానికి మాత్రమే కాదు. అటువంటి పోరాట పంథాను 'ఆర్థిక వాదం' అని మావోయిస్టులే తిరస్కరిస్తారు. మావోయిజం ఒక ప్రత్యామ్నాయ రాజ కీయ శక్తి. వారిది ప్రస్తుత రాజ్యాన్ని బలప్రయోగంతో కూలదోసి ప్రత్యామ్నాయ రాజ్యాన్ని నెలకొల్పడం లక్ష్యంగా గల రాజకీయ పోరాటం. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో – అందులోనూ మరీ వెనుకబడిన ప్రాంతాలతో మొదలుపెట్టి – ప్రస్తుతం అధికారం చెలాయిస్తున్న రాజ్యాధికారాన్ని సాయుధ ప్రజా పోరాటం ద్వారా మెట్టుమెట్టుగా తొలగించి ప్రత్యామ్నాయ రాజ్యాధికారాన్ని నెలకొల్పుకుంటూ రావడం ద్వారా మొత్తం దేశాన్ని తమ సిద్ధాంతం నమూనాలో విముక్తం చేసి నూతన ప్రజాతంత్ర రాజ్యాన్ని నెలకొల్పడం వారి సమీప లక్ష్యం.

ఇది మంచిదా చెడ్డదా అన్న దానితో మాకు నిమిత్తం లేదు. దీని స్వరూప స్వభావా లనూ, పర్యవసానాలనూ అర్థం చేసుకోవడం అవసరం. ఈ రాజకీయ ప్రక్రియ ఫలితంగా మావోయిస్టులకు ఆదివాసీ సమాజం వెలుపలేకాక ఆదివాసీ సమాజంలోనూ ఏర్పడిన శత్రువర్గాన్ని ఛత్తీస్‌గఢ్ ప్రభుత్వం వాడుకుని విద్వేష పూరితమైన 'సల్వాజుడుం' అనే ప్రైవేటు సైన్యాన్ని ఏర్పాటుచేసిన – లేక ఏర్పాటు కానిచ్చిన – వైనాన్ని అర్థం చేసుకోవడం అవసరం.

సల్వాజుడుం అనేది మావోయిజానికి వ్యతిరేకంగా పెల్లుబికిన ప్రజాపోరాటం కాదనీ, పనిగట్టుకొని తయారుచేసిన ప్రైవేటు సైన్యమనీ దాదాపు మినహాయింపు లేకుండా పరిశీలకులందరూ గుర్తించారు. హక్కుల సంఘాల నిజనిర్ధారణలేకాక సాధారణ దిన వార పత్రికలు సైతం ఈ విషయాన్ని గుర్తించాయి. అయితే దాని అర్థం సల్వాజుడుంను ఛత్తీస్‌గఢ్ ప్రభుత్వం శూన్యం నుంచి పుట్టించిందని కాదు. మావోయిస్టు రాజకీయాల

స్వభావం, పోరాట పద్ధతుల పర్యవసానంగా వారికి వ్యతిరేకంగా తయారైన వ్యక్తులను చేరదీయడం ద్వారానే అది సాధ్యం అయింది. వారిని చేరదీసి, యధేచ్ఛగా హింస చేసే లైసెన్స్ ఇచ్చి, కొందరికైతే ఆయుధాలిచ్చి 'స్పెషల్ పోలీసు ఆఫీసర్' అని నామకరణం చేసి సమాజం పైన వదిలింది ఛత్తీస్‌గఢ్ ప్రభుత్వం.

వారంతా తమ సామాజిక ఆర్థిక పోరాటాల వల్ల ఆస్తులు అధికారం పెత్తనం కోల్పోయిన స్వార్థపరులేనని మావోయిస్టులు అంటారు. ఇది పూర్తిగా నిజంకాదు. దంతెవాడ అడవులను మావోయిస్టులు 'విముక్త ప్రాంతం'గా ప్రకటించారు. ఈ విషయంలో దంతెవాడ ఆంధ్రప్రదేశ్‌ను దాటిపోయింది. ఇక్కడ గెరిల్లా ప్రాంతాలే తప్ప విముక్తి ప్రాంతాలు ప్రకటించలేదు. 'విముక్త ప్రాంతం'లో మావోయిస్టులు నెలకొల్పిన సంఘం, దానికి వత్తాసుగా ఉన్న వారి పార్టీ గ్రామ కమిటీ పరిపాలన చూసుకుంటాయి. ప్రభుత్వ అధికారానికే కాదు, సంప్రదాయక ఆదివాసీ తెగ పెద్దల పెత్తనానికి కూడా తావు ఉండదు. అయితే దీనివల్ల కేవలం తెగ పెద్దలు మాత్రమే వ్యతిరేకం అవుతారనుకుంటే పొరపాటే. వారి పెద్దరికం సంప్రదాయంలో భాగం. సంప్రదాయక తెగ నిర్మాణంలో భాగం. సంప్రదాయం అనేది ఆదివాసులు తమ ఉనికి గురించి ఏర్పరచుకునే స్వీయ భావనకు పునాది. అది దెబ్బ తింటే కేవలం తెగ పెద్దలు బాధపడతారనుకోవడం తప్పవుతుంది. మావోయిస్టు సానుభూతి పరులపైన సల్వాజుడుం చేసిన దాడులలో వ్యక్తమైన విపరీతమైన క్రౌర్యం వెనుక ఏదో తీవ్రమైన ద్వేషం ఉందని ఆ కథనాలు చదివిన వారికెవరికైనా అనిపిస్తుంది. సల్వాజుడుం క్రూరత్వాన్ని గురించి సవివరంగా చెప్తున్న మావోయిస్టులు, ఆదివాసులైన సల్వాజుడుం కార్యకర్తలు తమ తోటి ఆదివాసులపై అంత క్రూరంగా ఎందుకు హింసకు పాల్పడుతున్నారన్న ప్రశ్న వేసుకోకపోవడం ఆశ్చర్యమే. సల్వాజుడుం వారు కోయలు, వారిచేతిలో దాడికి గురైన వారు గొత్తికోయలు అయిన చోట పరాయి తెగవారిపైన ద్వేషంగా దానిని అర్థం చేసుకోవచ్చునేమో గానీ అది అన్ని సందర్భాలలోనూ నిజంకాదు. రెండు వైపులా రెండు తెగల వారూ ఉన్నారు.

'విముక్త ప్రాంతం'లో పాలనా యంత్రాంగమే కాదు, ఎన్నికైన పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థ కార్యకలాపాలకు కూడా మావోయిస్టుల నుంచి అవరోధం ఉంటుంది. గ్రామాన్ని వారు నెలకొల్పిన 'సంఘమే' పరిపాలిస్తుంది. ఈ సంఘాలు ప్రజలు తమ కోసం తాము ఏర్పరచుకున్న సంస్థలని మావోయిస్టు సాహిత్యం చెప్తుంది కానీ అవి మావోయిస్టుల రాజకీయ అజెండాలో భాగంగా ఏర్పడినవే. వాటి ఏర్పాటు ప్రజాస్వామికంగా జరగవచ్చు, వాటి అంతర్గత నిర్వహణ ప్రజాస్వామికంగానూ ఉండవచ్చు. అయినప్పటికీ అవి మావోయిస్టుల ఆధ్వర్యంలో ఏర్పడినవే తప్ప 'ప్రజలు ఏర్పాటు చేసుకున్నవి' కావు. వాటికి ఆయా గ్రామాలలో, ఆయా సందర్భాలలో ప్రజల మద్దతు విస్తృతంగానే ఉండవచ్చును గానీ వాటి మాట, నిర్ణయాలు అనివార్యంగా చెల్లుబాటు కావడానికి అంతిమ కారణం వాటి వెనక ఉన్న మావోయిస్టుల తుపాకీ. ఈ 'సంఘాల' నిర్వహణ అంతర్గతంగా ఎంత

ప్రజాస్వామికంగా ఉన్నా, వాటి నిర్ణయాలను కాదని ప్రత్యామ్నాయ రాజకీయాలు ఆచరించే స్వేచ్ఛ ఉండదు. అటువంటి ప్రయత్నం చేసిన వారిని ప్రభుత్వ ఏజెంట్లుగా భావించి తదనుగుణంగా వారిపైన చర్య తీసుకోబడుతుంది.

పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థను నెలకొననీయక పోవడం, సాగనీయక పోవడం నిరసనకు దారితీయగలదు. 'పెసా చట్టం' అని పిలవబడే రాజ్యాంగ శాసనం షెడ్యూల్డు ప్రాంతాలలో గ్రామ పంచాయతీలకూ, గ్రామ సభలకూ విశేషమైన అధికారాలు ఇస్తుంది, స్వయం ప్రతిపత్తి ఇస్తుంది. అన్ని రాష్ట్రాల కంటే ఎక్కువగా ఒకనాటి మధ్యప్రదేశ్ 'పెసా' చట్టం అమలుకు నిజాయితీగా చర్యలు తీసుకుందని ఆ చట్టానికి పునాది అయిన భూరియా కమిటీ సిఫారసుల కర్త దిలీప్‌సింగ్ భూరియా స్వయాన అభిప్రాయపడ్డారు. ఆదివాసీ మిత్రుడైన మాజీ ఐఎఎస్ అధికారి డా॥ బి.డి.శర్మ అభిప్రాయమూ అదే. కాబట్టి పంచా యతీరాజ్ ఎన్నికలు జరగడానికి వీలులేదన్నా, ఎన్నికలు జరిగి ఎన్నికైన సర్పంచ్ తది తరులు తమ అధికారాన్ని వదులుకొని గ్రామ పాలనను 'సంఘానికి' అప్పగించాలని శాసించినా అది న్యాయమైన నిరసనకు దారితీయగలదు.

సల్వాజుడుం 2005 జూన్ నెలలో మొదలైంది. ఇంకా ఆ పేరు బయటకు రాక ముందే కొన్ని వార్తలు తెలుగు పత్రికలలో ప్రముఖంగా వచ్చాయి. మావోయిస్టులు దంతె వాడ అడవులలో రోడ్డు వేయనీయడం లేదని, అభివృద్ధి పనులకు అడ్డం పడుతున్నారని, సంతలను ఆపుజేశారని, అందువల్ల సాధారణ ఆదివాసీ ప్రజలకు వారిపైన ఆగ్రహం ఏర్పడిందనీ ఆ వార్తల సారాంశం. ఈ ఆరోపణలకు మావోయిస్టులు అడపా దడపా సమాధానం చెప్తున్నారు. సంతలను ఆపడంలో తమ పాత్ర లేదని అంటూ రోడ్ల విషయంలో మాత్రం 'ప్రకృతి సంపదను దోచుకోవడానికి పెట్టుబడి దార్లకు ఉపయోగపడేటట్టయితే' వ్యతిరేకిస్తామనీ, 'పోలీసు, పారా మిలిటరీ బలగాల కదలికలకు ఉపయోగపడేటట్టయితే' వ్యతిరేకిస్తామనీ వారి వివరణ. రహదార్లు ఉన్నట్టయితే పెట్టుబడి వ్యాప్తికీ పోలీసు బలగాల రవాణాకూ ఉపయోగపడతాయనేది వాస్తవమే. అయితే ప్రజలకూ ఉపయోగపడతాయి. దూరప్రాంతాలలోని మార్కెట్‌లకు పోవడానికీ, పని స్థలాలకు పోవడానికీ, ఆస్పత్రులకు పోవడానికీ, ప్రభుత్వ కార్యాలయాలకు పోవడానికీ ఉపయోగపడతాయి. అటువంటప్పుడు దానిని కారణంగా చూపించి దీనిని కాదనడం ఎంతవరకు సబబు అనేది ఒక ప్రశ్న కాగా, సాధారణ ప్రజలు ఈ తేడా చూడలేక కానివ్వండి, పట్టించుకోదలచుకోక కాని వ్వండి, 'అన్ని చోట్లా ఇదే జరుగుతుండగా మాకు మాత్రం రోడ్లు లేకుండా చేస్తారా?' అన్న తర్కంతో కానివ్వండి' దీనిని నిరసించవచ్చు.

అయితే మావోయిస్టులు పెట్టుబడిదార్ల దోపిడీకి రహదార్లు ఉపయోగపడతా యనేదానిని తాము కల్పిస్తున్న ఆటంకానికి ప్రధాన కారణంగా ప్రచారం చేసుకున్నప్పటికీ పోలీసుల రాకపోకలను నిరోధించే లక్ష్యంతో ఎప్పటి నుండో ఉన్న రోడ్లను సహితం తవ్వేస్తున్న విషయం కాదనలేని వాస్తవం. దీనికి ప్రముఖ నిదర్శనం కుంట తాలూకాలోని

ఎ.పి.మారాయగూడెంలో గస్తీ తిరుగుతున్న సిఆర్‌పి జవానులు

కుంట – గొల్లపల్లి రోడ్డు. ఇది ఈ మధ్య పుట్టిన రోడ్డు కాదు. ఎప్పటి నుండో ఉంది. కుంట తాలూకా దక్షిణ భాగాన ఉన్న అడవి గ్రామాలను తాలూకా కేంద్రంతో కలిపే ఏకైక రహదారి ఇది. నిజానికి కుంట తాలూకాలో కుంట నుంచి సుక్మ మీదుగా జగ్దల్ పూర్‌కు పోయే జాతీయ రహదారి నెం. 221 కాక వేరే రెండే రెండు పెద్ద రోడ్లు ఉన్నాయి. ఒకటి కుంటను గొల్లపల్లికి కలిపే రోడ్డు. రెండవది దోర్నపాల్‌ను జగర్‌గొండకు కలిపే రోడ్డు. గొల్లపల్లి, జగర్‌గొండ పోలీసుస్టేషన్లు ఉన్న ఊర్లు.

గొల్లపల్లి రోడ్డును మావోయిస్టులు వాడకానికి పనికి రాకుండా తవ్వేశారనేది చాలా మంది అభియోగం. సంవత్సరాలుగా ఆ రోడ్డును వాడుకుంటున్న అడవి వాసులిప్పుడు అడవికి అడ్డంపడి కుంటకు నడిచైనా పోవాలి, లేదా మల్లంపేట వద్దనో, మారాయగూడెం వద్దనో సరిహద్దు దాటి ఖమ్మం జిల్లాలోకి ప్రవేశించి బస్సెక్కి చింతూరుకు లేక ఛట్టికి పోయి మళ్ళీ సరిహద్దు దాటి కుంటకు పోవాలి. మారాయగూడెం గొల్లపల్లికి దక్షిణాన ఉంది. కుంట నుంచి చూస్తే ఇది దట్టమైన అడవిలో, మావోయిస్టుల 'ఇలాఖా'లో ఉన్న గ్రామంగా కనిపిస్తుందిగానీ మన ఖమ్మం జిల్లా చింతూరు నుంచి ఈ ఊరికి డాంబర్ రోడ్డు మీద పోవచ్చు. ఈ ఊరు సగభాగం దంతెవాడలో, సగభాగం ఖమ్మంలో ఉంది. ఆ సగాన్ని ఎం.పి మారాయగూడెం అనీ ఈ సగాన్ని ఎ.పి మారాయగూడెం అనీ పిలుస్తారు.

అడ్మరాము ఎం.పి మారాయగూడెం నివాసి అయిన కోయదొర. అతనికి పలు రకాల నేర్పరితనం ఉంది. సుతారిపని, వడ్రంగం, ఇళ్ళకు రంగులు వేయడం వచ్చు. గ్రామీణ జీవితానికి అవసరమైన ఈ పనులలో నిపుణుడైన రాము అవకాశం దొరికితే బాగానే సంపాదించుకొని బతకగలడు. మేము మే నెల 16వ తేదీన అతనిని తన ఇంటి

వద్ద కలిశాము. సల్వాజుడుం అప్పటికి వాళ్ళ గ్రామానికి రాలేదుగానీ మరుసటి రోజు రాబోతున్నదని విన్నాడు. వస్తే ఏం చేస్తాడు? వాళ్ళతో పోతాడా? 'ఏమో ఆలోచిస్తున్నాను' అంటాడు. వాళ్ళతో పోవాలన్న ఆలోచన ఎందుకొచ్చింది? అని అడిగితే 'ఏం చేయ మంటారు? కుంటకు పోయే రోడ్డును ఎన్నిసార్లు రిపేర్ చేసినా మావోయిస్టులు తవ్వేస్తారు. నేనెట్లా బతికేది?' అంటాడు. అతనిని బహుశా ఆదివాసీ ఉన్నత వర్గానికి చెందిన వ్యక్తిగా మావోయిస్టులు భావిస్తారేమో. అందుకే అతని నైపుణ్యాలను వివరించాము. మాటలను ఎవరు ఏ అర్థంలో వాడుతున్నారో తెలుసుకుంటే సంవాదం సులభతరం అవుతుంది. సల్వాజుడుం మే 17న ఎం.పి మారాయగూడెంకు వచ్చింది, పోయింది. ఏం చేసిందో తరువాత చూద్దాం. మేము మే 16న పోయేటప్పటికే ఎం.పి మారాయగూడెం సమీపంలో సిఆర్‌పిఎఫ్ క్యాంపు ఉండింది. ఆ క్యాంపు జవాన్లలో ఒకరితో వివరంగానే మాట్లాడగలి గాము. తెలుగువాడైన ఆ జవాను తెలుగువాళ్ళం దొరికామని మాతో గడగడ మాట్లాడుతూ చాలా విషయాలు చెప్పేశాడు – ఉత్తర భారతీయుడైన అతని సహచరుడు మా వైపు అను మానపు చూపులు విసురుతూ అతన్ని బలవంతంగా గుంజుకుపోయేదాకా.

ఈ సీఆర్‌పిఎఫ్ క్యాంపు కారణంగా, గొల్లపల్లి అడవులలోని ఆదివాసులు మారాయ గూడెం వద్ద సరిహద్దు దాటి ఇవతలికి వచ్చి పనులు చూసుకోవడం అప్పటికే కష్టం అయి ఉండింది. 2007 ఏప్రిల్ నెలలో ఆ పోలీసు అవుట్ పోస్టు మీద మావోయిస్టులు రెండు సార్లు దాడి చేయడంతో అక్కడ పహారా పెరిగి ఆ సరిహద్దు మార్గం పూర్తిగా బంద్ అయి పోయింది. ఈ విషయాలు తరువాత చూద్దాం. మావోయిస్టులు రాజ్యాధికారానికి ఎంచు కున్న పోరాట పద్ధతుల ఫలితంగా కేవలం జులుం చేసే ప్రభుత్వ సిబ్బంది, ఆదివాసీ తెగ పెద్దలు, గిరిజనేతర దోపిడీదార్లు, పెట్టుబడిదారీ కంపెనీలేకాక సాధారణ ఆదివాసీ ప్రజలు సైతం నష్టపోగలరనీ, నిరసన పెంచుకోగలరనీ, వారందరినీ దోపిడీ వర్గాలుగా ముద్ర వేయడం తగదనీ వివరించడం ప్రస్తుత ఉద్దేశం. ప్రత్యేకించి ప్రజాతంత్ర సంస్థలు, హక్కుల సంఘాలు, మావోయిస్టుల రాజకీయ పోరాట చర్యలన్నిటినీ 'ప్రజా పోరాటాలు'గా వర్ణించే అలవాటు మానుకొని ఏ పోరాటం ప్రత్యక్షంగా ప్రజల హక్కుల కోసం, ఏది దీర్ఘకాల గెరిల్లా తంత్రంలో భాగం అని చూడడం అవసరం. ఈ రెండవ కోవకు చెందిన అన్ని చర్యలకూ ప్రజామోదం ఉండకపోవచ్చు. ప్రజామోదం తీసుకొని తీరాలన్న నియమం మావోయిస్టులు పాటించరు. ఆ చర్యలవల్ల సాధారణ ప్రజల ప్రయోజనాలూ అవసరాలూ దెబ్బతిన్నప్పుడు ప్రజలు వ్యతిరేకించగలరు, శత్రుభావమూ ఏర్పడగలదు. తమ పంథాయే దీర్ఘకాల ప్రజా ప్రయోజనాలకు రక్ష అనీ తాత్కాలికంగా వచ్చే కష్టనష్టాలను భరించాలనీ మావోయిస్టులు అంటుండవచ్చు. కానీ అది ఒక రాజకీయ విశ్వాసమే తప్ప అందరూ ఒప్పుకొని తీరవలసిన ప్రత్యక్ష సత్యం కాదు.

తమ దళాలపైన, సానుభూతిపరులపైన దాడిచేసే పోలీసు, పారామిలిటరీ బలగాలు అడవులలో విరామం కోసం ఉపయోగించే పక్కా నిర్మాణాలేవీ ఉండకూడదనేది మావో

యిస్టుల ఆలోచన. అందువల్ల గ్రామ పంచాయతీ నిర్మాణాలను సైతం కొన్ని చోట్ల ఆపేయడమేకాక అనేక పాఠశాల భవనాలు పేల్చేశారు. 2006 ఫిబ్రవరి, మార్చి నెలలలో కుంట తాలూకాలో 37 పాఠశాల, అంగన్‌వాడీ, హాస్టల్ భవనాలను పేల్చేశారు. మార్చి 4–8 తేదీల మధ్య ఒక వరుసలో 28 భవనాలను పేల్చేశారు.

పోలీసు, పారామిలిటరీ బలగాలు ఈ స్కూళ్ళను ఖాళీ చేయించి క్యాంపులుగా వాడుకుంటున్నారన్న అభిప్రాయం మావోయిస్టు సాహిత్యం కలిగిస్తుంది కాని అది పూర్తిగా వాస్తవం కాదు. పోలీసు, పారామిలిటరీలు పాఠశాల భవనాలను, హాస్టళ్ళను, వాటి ఆవరణలను పాక్షికంగా మాత్రమే ఆక్రమించుకుంటున్నారు. మరొక పక్క పాఠశాల నడుస్తుంటుంది. లేదా సెలవు రోజులలోనో, రాత్రి వేళల్లోనో ఆ భవనాలను విడిదిగా వాడుకుంటారు. పిల్లలు చదువుకునే స్కూళ్ళలోనికీ, నివసించే హాస్టళ్ళలోనికీ తుపాకులు వేసుకున్న పోలీసు బలగాలు వచ్చి ఉండడం ఎప్పుడైనా అభ్యంతరకరమేగానీ దానికి విరుగుడుగా ఆ పాఠశాలలను పేల్చేయడం తగునా? తగుననుకునే వాళ్ళు కొందరుంటారేమోగానీ కాదనుకునే వాళ్ళూ ఉంటారు. 'ఈ చర్యలు తప్పని పార్టీగానీ ప్రజలు గానీ భావించడం లేదు' అన్న మావోయిస్టుల వివరణ ప్రజలకు సంబంధించినంత వరకు వాస్తవం కాదు.

2006 నవంబర్ 26వ తేదీన మేము మల్లంపేట నుండి దంతెవాడలోకి ప్రవేశించి కుంట తాలూకాలోని పూసుగూడెం, మైత గ్రామాలకు వెళ్ళాము. మైత వద్ద మావోయిస్టులు పేల్చివేసిన అంగన్‌వాడి భవనాన్ని, పాఠశాల భవనాన్ని చూశాము. వాటిని పోలీసులు, పారామిలిటరీ విడిదిగా వాడుకున్నందుకు పేల్చి వేయలేదు. అప్పటికింకా అంత లోపలి

మైతలో మావోయిస్టులు పేల్చేసిన స్కూలు

ప్రాంతాలకు ప్రభుత్వ బలగాలు రాలేదు. వాడిని వాడుకోకుండా ఉండగలందుకు పేల్చే శారు. ఆ పాఠశాలల్లో మైత గ్రామానికేకాక పూసుగూడెం, బండారుచెల్క వంటి గ్రామాలకు చెందిన పిల్లలు కూడా చదువుకుంటుండే వారు. ఆ పిల్లలిప్పుడు ఎక్కడ చదువుకుంటు న్నారు? కొందరిని సరిహద్దుకు ఇవతల ఉన్న బంధుమిత్రుల సహాయంతో ఖమ్మం జిల్లా వాసులుగా చూపించి మన రాష్ట్ర గిరిజన సంక్షేమశాఖ నడుపుతున్న ఆశ్రమ పాఠశాలలో చేర్పించారు. అది సాధ్యం కాని వాళ్ళు చదువు మానుకున్నారు. ముఖ్యంగా కోయలకే తప్ప గొత్తి కోయలకు ఖమ్మం జిల్లాలో బంధువులుండే అవకాశం లేదు కాబట్టి గొత్తి కోయల పిల్లలెవరైనా ఒక వేళ కుంట తాలూకాలో బడికి పోతూ ఉండినా బడి భవనాన్ని పేల్చివేసిన తరువాత చదువు మానుకోవలసిందే. 'ప్రజలు దీనిని తప్పని భావించడం లేదు' అని నమ్మగలమా? ఒక వేళ పిల్లలు చదువుకోవడం వల్ల ఉండగల ప్రయోజనం వారికి అర్థంకాక అట్లా అనుకున్నా, ప్రజాతంత్రవాదులు అంగీకరించగలరా?

2005 మధ్య భాగం నుంచి సంతలు క్రమంగా బంద్ కావడం ప్రజలకు చాలా అసంతృప్తి కలిగించిన విషయాలలో ఒకటి. వ్యవసాయంలో ఫలసాయం చాలా తక్కువ ఉన్న దంతెవాడ అడవులలో చిన్నతరహా అటవీ సంపదను సేకరించి సంతలలో అమ్ము కోవడం ఆదివాసీ ప్రజల జీవనానికి అత్యవసరం. అంతేకాక సబ్బులు, ఉప్పు, బట్టలు తదితర పారిశ్రామిక ఉత్పత్తులు కొనుక్కోవాలంటే కూడా రవాణా సౌకర్యాలు దాదాపు మృగ్యం అయిన దంతెవాడలో సంతలే గతి.

సంతలు ఎవరి వల్ల బంద్ అయ్యాయనేది వివాదంగా ఉంది. పారా మిలిటరీ బలగా లకు కావలసిన తిండిగింజలు, కూరగాయలు వగైరా సంతలలో కొనుక్కుపోతున్నారని చెప్పి మావోయిస్టులు మూసేయించారని ప్రభుత్వం అంటుండగా, తమ దళాలకు ఆహార అవసరాలు తీరుస్తున్నాయని పోలీసులు మూసేయించారని మావోయిస్టులు అంటున్నారు. ఇద్దరూ కూడా ఎదుటి వారికి సరఫరా అవుతున్న తిండిగింజలను అటకాయించిన సంఘట నలు అనేకం జరిగి ఉన్నాయి కాబట్టి రెండు ఆరోపణలూ నిజమే కావచ్చునని ప్రాథమి కంగా అనిపిస్తుంది. కాగా, సంతలు సమాచార సేకరణకు, ఇన్‌ఫార్మర్లను కలుసుకోవ డానికి కూడా అనుకూలమైన ప్రదేశాలు. ఈ కారణంగా కూడా సంతలు జరగకుండా ఉంటే ఇరుపక్షాలూ సంతోషిస్తాయి. అయితే సంతల మూసివేతలో తమకే పాత్రా లేదని మావోయిస్టులు పదే పదే అంటుండడం వల్ల ఇద్దరినీ బాధ్యుల్ని చేయడం సరైనదేనా అన్న సందేహం కలుగుతుంది. రోడ్లను ఆటంకపరచిన విషయం, స్కూలు భవనాలు పేల్చేసిన విషయం మావోయిస్టులు ఒప్పుకొని సమర్థించుకున్నారే తప్ప మేం చేయలేదనలేదు. సంతలు తమ పోరాట ప్రయోజనాలకు ఆటంకం కలిగిస్తున్నాయని భావించి వాటిని మూసేయించి ఉంటే ఏదో ఒక వాదన చేసి సమర్థించుకుందురే తప్ప చేయలేదని దబా యించి ఉండరు.

రాణిబోదిలి దాడి

మావోయిస్టులు దంతెవాడ జిల్లాలోని బిజాపూర్ తాలూకాలో పెద్దెత్తున మూకుమ్మడి హత్యాకాండకు పాల్పడిన ఏకైక ఘటన ఇది. ఇందులో 55 మంది చనిపోయారు. చనిపోయిన వారిలో 15 మంది పోలీసులు కాగా, 40 మంది స్పెషల్ పోలీసు ఆఫీసర్లు – అంటే ఆ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఆయుధాలిచ్చి సరైన తర్ఫీదు ఇవ్వకుండా జనం మీదికి వదిలిన సల్వాజుడుం కార్యకర్తలు.

కాల్పులు జరిగింది గిరిజన బాలికల ఆశ్రమ పాఠశాలలో. పోలీసు బలగాలు ఆశ్రమ పాఠశాలలో ఒక పక్క ఉండగా రెండవ పక్కన బాలికల హాస్టల్, పాఠశాల నడుస్తూనే ఉన్నాయి. అసలు స్కూలులో తుపాకు లేసుకున్న పోలీసులొచ్చి తిష్ఠవేయడం ఏ రకంగా సబబు అని కొందరు ప్రశ్నిస్తుండగా, అమ్మాయిల చదువు, వసతి దెబ్బ తినకుండా జాగ్రత్తలు తీసుకున్నందుకు వారిని అభినందించిన వారూ ఉన్నారు.

2007 మార్చి 14వ తేదీ రాత్రి మావోయిస్టులు ఆ ఆశ్రమ పాఠశాల భవనం పైన పెద్ద సంఖ్యలో దాడిచేశారు. అందులో బసచేసిన 40 మంది స్పెషల్ పోలీసు అధికారులందరికీ కలిపి 25 తుపాకులు మాత్రమే ఉన్నాయంట. పోలీసు సిబ్బంది కూడా ఉన్నారు గానీ సెంట్రీ బాధ్యత ఎస్‌పివోలకే అప్పగించబడింది. తెల్లవారు జామున 2 గంటలకు మొదలైన మావోయిస్టుల ముట్టడి 4 గంటలదాకా సాగింది. అప్పటికి క్యాంపులోని పోలీసులు, ఎస్‌పివోల దగ్గరున్న మందుగుండు మొత్తం అయిపోయింది. అప్పటికే వారు కుట్రు గ్రామంలో ఉన్న సిఆర్‌పిఎఫ్ క్యాంపుకు వర్తమానం పంపారు గానీ ఎటువంటి సహాయం రాలేదు.

వాళ్ళ దగ్గరున్న మందుగుండు అంతా అయిపోయిన తరువాత మావోయిస్టులు భవనంలోకి ప్రవేశించి ఒక్కొక్కరినీ నరికి, కాల్చి చంపారు.

ఇంతసేపూ భవనం రెండవ సగంలో ఉన్న గిరిజన బాలికలు తమ గదులలో బిక్కుబిక్కుమంటూ ఉన్నారు. వాళ్ళున్న సగభాగానికి ఒక్క తూటా కూడా తగలకుండా అత్యంత చాకచక్యంగా పోలీసులను, ఎస్‌పివోలను మాత్రమే ఊచకోత కోసినందుకు మావోయిస్టులను కొందరు జగ్దల్‌పూర్ వాసులు అభినందించగా విన్నాం. కానీ ఆ రాత్రి ఆ ఆశ్రమ పాఠశాలలో గడిపిన అమ్మాయిలు జీవితంలో ఆ అనుభవం నుంచి కోలుకోగలరా?

ఏమైతేనేం సంతల మూసివేత తీవ్ర ఇబ్బందులకు కారణం అయింది. దంతెవాడ అడవి వాసులలో చాలామందికి ప్రత్యామ్నాయమేదీ లేదు. కానీ కుంట తాలూకా వాసులలో ఖమ్మం సరిహద్దుకు సమీపంలో ఉండేవారు సరిహద్దు దాటి ఏడుగురాళ్ళపల్లి, చింతూరు వంటి ఊర్లలో జరిగే సంతలకు వచ్చి పోతున్నారు. చింతూరుకు రావడం

రవాణా సదుపాయాల రీత్యా కష్టంకాదు గానీ, ఆ ఊరికి నేరుగా రావాలంటే కుంట తాలూకా కేంద్రాన్ని దాటి రావాలి. అంటే కుంటలోని సల్వాజుడుం శిబిరాన్ని దాటి రావాలి. అడవివాసులకు అది సాధ్యంకాదు. అడవులను ఖాళీచేసి అందరూ వచ్చి రహదారి శిబిరాలలో ఉండాలనేది సల్వాజుడుం డిమాండు కాబట్టి వాళ్ళ కళ్ళ ఎదుట చింతూరు సంతకు వచ్చిపోవడం ఆచరణ సాధ్యం కాదు. ఇక మిగిలింది ఏడుగురాళ్ళపల్లి వంటి ఊర్ల సంతలు. అక్కడికి వస్తూ పోతూ ఉన్నారు గానీ కుంట నుంచి సల్వాజుడుం కార్య కర్తలు వ్యాన్లలో ఏడుగురాళ్ళపల్లికి వచ్చి అక్కడ కనిపించిన ఛత్తీస్‌గఢ్ వాసులను కొట్టి బలవంతంగా తీసుకుపోయిన ఘటనలు జరిగిన కారణంగా భయంభయంగా వస్తూ పోతున్నారు.

ఆదివాసులలో భూస్వాములు ఉన్నారనీ వారి భూములు పేదలకు పంచడం వల్ల ఆ భూస్వామ్య వర్గం తమకు వ్యతిరేకమయిందనీ కూడా మావోయిస్టులు అంటున్నారు. ఆదివాసులలో సైతం 50 నుంచి 100 ఎకరాల దాకా భూములున్న వారు కొందరున్న మాట వాస్తవమే. అయితే పైన చెప్పినట్టు దంతెవాడలో వ్యవసాయ అభివృద్ధి అతి స్వల్పం. వడ్లయినా, జొన్నలైనా ఎకరానికి 2 లేక 3 క్వింటాళ్ళు పండిస్తారు. మైదాన ప్రాంతాలలో ఎక్కడైనా ఎకరానికి 20 నుంచి 30 క్వింటాళ్ళ దాకా పండిస్తారు. దీనిని బట్టి దంతెవాడ అడవులలో 100 ఎకరాలు ఉంటే మైదాన ప్రాంతాలలో 10 ఎకరాలతో సమానం అని చెప్పుకోవచ్చు.

అయినప్పటికీ అందులో సగం భూమి ఏమీ లేనివాళ్ళకు ఇమ్మనడంలో తప్పేముంది అంటారేమో. మేము తప్పొప్పుల చర్చ చేయడం లేదు. 100 ఎకరాల భూస్వామిగా కనిపించే వ్యక్తి 10 ఎకరాల ఆసామి మాత్రమేనని దృష్టిలో ఉంచుకుంటే మావోయిస్టులు చేపట్టిన భూమి పంపిణీ పట్ల వ్యక్తమయ్యే వ్యతిరేకతను వట్టి స్వార్థంగా కొట్టి పారేయలేము.

'వాళ్ళు ఏది అడిగితే అది ఇవ్వాలి. ఇవ్వకపోతే కొడతారు. కొంచెం నదురుగా ఉన్న యువకుడు కనబడితే ఉద్యమానికి ఇచ్చెయ్యమంటారు. ఇంటికొకరు ఉద్యమంలోకి రావాలంటారు' ఇట్లాంటి ఫిర్యాదులు చాలామంది నుంచి విన్నాము. బలవంతంగా ఎవరినైనా దళాలలోకి తీసుకొని ఏం చేసుకుంటారన్న సందేహం సహజంగానే వస్తుంది. బహుశా మావోయిస్టులతో చేరడానికి ఇష్టపడే యువకులు లేక యువతుల పెద్దలు అభ్యంతరం పెడితే మావోయిస్టులు జోక్యం చేసుకొని ఆ పిల్లలను తమతో తీసుకు పోతుండవచ్చు. 'నదురుగా ఉన్న యువకులు కనబడితే తీసుకుపోతారు' అన్న ఫిర్యాదు భావం ఇదే కావచ్చు. అయితే ఏ వయసు పిల్లల ఇష్టాన్ని లేక సమ్మతిని మావోయిస్టులు విజ్ఞతతో తీసుకున్న నిర్ణయంగా భావిస్తున్నారన్నది ఇక్కడ కీలకం. చిన్న పిల్లలు ఒక వేళ దళంలో చేరడానికి ఇష్టపడినా దానిని వారి అమాయకత్వంగా తల్లిదండ్రులు భావించ గలరు. ఆ అమాయకత్వాన్ని వాడుకుంటున్నారని కోపగించుకోనూ గలరు. 18 సంవత్స రాల వయసులోపు ఉన్న వారిని దళాలలోకి తీసుకోవడం సబబా అన్న ప్రశ్నకు జవాబుగా,

"ఈ ప్రాంతాలలో యువతీ యువకులు చిన్న వయసులోనే రాజకీయంగా ఎదుగుతారు కాబట్టి మేము 16 సంవత్సరాలు నిండిన వారిని కూడా తీసుకుంటున్నాం" అని మావో యిస్టులు జవాబు చెప్పారు. ఈ జవాబు ఆమోదనీయం కాదు. 18 అనే సంఖ్యకు పవిత్రత ఏమీలేదని ఒప్పుకోవడానికి అభ్యంతరమేమీ లేదు. కొన్ని విషయాలలో అంతకంటే తక్కువ వయసున్న వారి సమ్మతిని కూడా అవగాహనతో కూడినదిగా తీసుకోవచ్చు. అయితే కొన్నిటికి 18 సంవత్సరాలు సైతం మరీ తక్కువ కావచ్చు. సాయుధ పోరాట రాజకీయా లలో భాగస్వామి కావడం ఆ కోవకు చెందుతుంది. తుపాకి పట్టుకోవడం అంటే చంప డానికీ చావడానికీ సిద్ధపడడం. ఆ సంసిద్ధతను మనస్ఫూర్తిగా 16 ఏళ్ళకే అందుకుంటారని నమ్మడం కష్టం. 18 ఏళ్ళు సైతం దానికి తగిన వయసు కాకపోవచ్చు – ఓటు వేయడానికి అది తగిన వయసైతే కానీగాక. కనీసం, ఈ విధంగా భావించే తల్లిదండ్రులూ అన్నలూ అక్కలూ ఉంటారు. వారి వ్యతిరేకతను కొట్టి పారేయలేము.

దోపిడీ వర్గాలనూ, ప్రజలను వేధించే అధికార్లనూ ప్రతిఘటించడమే మావోయిస్టు ఉద్యమ ప్రధాన కర్తవ్యంగా ఉన్న దశలో వారు చంపినా, చావగొట్టినా అది ప్రజల దృష్టిలో దుర్మార్గులైన వారినే. వారినందరినీ చంపే పని కూడా ఏ ఉద్యమమూ పెట్టుకోదు. ఒకటి రెండు ఘటనలతో మిగిలిన వాళ్ళు వెనక్కి తగ్గుతారు. అందువల్ల తొలి సంవత్సరాలలో మావోయిస్టులు చేసిన హత్యల విషయంలో ప్రజాసామాన్యం పెద్దగా వ్యతిరేకత గానీ,

పొడియం దూల

ఒత్తిడివల్ల మావోయిస్టులలో చేరి నచ్చక బయటికొచ్చి శత్రువుగా మారిన మైనారిటీ తీరీ తీరని ఆదివాసీ యువకుడి కథ ఇది.

పొడియం దూల లేక దూలయ్య కుంట తాలూకా మురళీగూడ గ్రామానికి చెందిన వాడు. అతని తండ్రి ఆ ఊరి పటేల్. చాలామంది పటేళ్ళలాగే అతని తండ్రి కూడా మావోయిస్టుల చేతిలో దెబ్బలు తిన్నాడు. ఇంటిల్లిపాదీ ప్రభుత్వ ఏజెంట్లేనని మావో యిస్టులు నిందవేయడం వల్ల ఆ అపప్రథ పోగొట్టుకోవడానికి తాను మావోయిస్టు పార్టీలో చేరానని దూల అంటాడు. తనను కూడా కొడతారని భయపడి చేరాడంటే ఇంకొంత నిజాయితీగా ఉంటుందేమో. అయితే అక్కడ నిలవలేక త్వరలోనే బయటి కొచ్చాడు. బయటికొచ్చినందుకు ఏం చేస్తారోనని భయపడి సల్వాజుడుంలో చేరా నంటాడు. బహుశా తన తండ్రిని కొట్టినందుకు, తమ కుటుంబాన్ని ప్రభుత్వ ఏజెంట్లని ముద్ర వేసినందుకు చేరి ఉండవచ్చు. ప్రస్తుతం కుంటలోని శిబిరంలో ఉన్నాడు. సల్వాజుడుంలో చురుకైన కార్యకర్త.

ఇంతా చేసి ఈ తలపండిన అనుభవజ్ఞుడి వయస్సు మేము 2006 మే నెలలో కలిసే నాటికి 18 సంవత్సరాలు.

నిరసన గానీ లేకపోగా మెచ్చుకోలు ఉంది. అయితే ప్రభుత్వం చూస్తూ ఊరుకోదు కదా. కేవలం చట్టబద్ధంగా మర్డర్ కేసులు పెట్టి కూడా ఊరుకోదు కదా. వివిధ రూపాలలో నిర్బంధాన్ని ప్రయోగిస్తుంది. ఆ నిర్బంధాన్ని ఎదుర్కొనడానికి ప్రతిహింసను ఎన్నుకున్నట్ట యితే అది తీసుకునే అన్ని రూపాలకూ, చేసే అన్ని చర్యలకూ ప్రజామోదం ఉండక పోవచ్చు. అన్నీ అందరికీ న్యాయంగా తోచకపోవచ్చు.

మావోయిస్టుల రాజకీయ లక్ష్యం అంతటితో కూడా ఆగనివ్వదు. రాజ్యాన్ని పక్కకు నెట్టి ఆ ప్రాంతాన్ని 'విముక్తం' చేసే గెరిల్లా పోరాటం రూపం తీసుకుంటుంది. ఇది ప్రధా నంగా రాజకీయ పోరాటం. రాజకీయ ఏకచ్ఛత్రాధికారం ఏర్పరచే దిశగా సాగే సాయుధ పోరాటం. సర్వాధికారాలూ 'సంఘం' చేతిలోనూ, దానికి వత్తాసుగా ఉన్న పార్టీ గ్రామ కమిటీ చేతిలోనూ కేంద్రీకృతం కావాలి. ఈ పోరాటాన్ని రాజ్యం గట్టిగా ప్రతిఘటిస్తుంది. ఎందుకంటే వీళ్ళనూ, వాళ్ళనూ చంపడం వేరు, రాజ్యసార్వభౌమత్వాన్నే ప్రశ్నించడం వేరు. రెండవ దశ చేరుకునేసరికి రాజ్యం తన బలాన్నంతా దించుతుంది. దానికి వెరవక మావోయిస్టులు ప్రతిఘటించినట్టయితే ఆ ప్రాంతం రణరంగం అవుతుంది. చాలామంది ప్రజలు ప్రాణాన్నీ, స్వేచ్ఛనూ, భౌతిక అవసరాలు తీర్చుకునే అవకాశాన్నీ కోల్పోతారు. ఇవి దోపిడీ సమాజాన్ని అంతం చేయడానికి అనివార్యం అయిన కష్టాలు అని మావో యిస్టులు నిజాయితీగానే నమ్మవచ్చు. కానీ అందరూ అంతదూరం ఆలోచించాలని లేదు. ఆలోచించినా అంతే నిజాయితీగా విభేదించకూడదని లేదు. విభేదించడానికి వారు స్వార్థ పరులూ, దుర్మార్గులూ కానక్కరలేదు.

దంతెవాడకు పొరుగున ఇంద్రావతికి ఆవల బస్తర్ జిల్లాలో మావోయిస్టులు నెల కొల్పిన 'విముక్త ప్రాంతాన్ని' గురించి తెలుగు వారంతా వివిధ ప్రచురణలలో చదివి ఉంటారు. అక్కడ పాలనా యంత్రాంగం అనేదే లేకపోవడం వల్ల ఇది సులభం అయింది. పెద్దగా సంఘర్షణ లేకుండా సాధ్యం అయింది. అబుజ్‌మఢ్ అని పేరున్న ఈ ప్రాంతంలో దేశమంతటా జరిగినట్టు కనీసం భూముల సర్వేకూడా జరగలేదనీ, పాలనా యంత్రాంగం దానిని అసలే పట్టించుకోలేదనీ, ఏ రకమైన అభివృద్ధి పనులూ చేపట్టలేదనీ విని ఉంటారు. ఇది నిజమేగానీ దీనికి కారణం నిర్లక్ష్యం, నిరాదరణ కావు. ఆదివాసీ ప్రాంతాల పట్ల ప్రభుత్వాల వైఖరిలో నిర్లక్ష్యం, నిరాదరణ కావలసినంత ఉన్నాయి గానీ 12 వేల చదరపు కిలోమీటర్ల విస్తీర్ణం గల అబుజ్‌మఢ్ రాజ్యాంగ శూన్యమైన ప్రాంతంగా ఉండిపోవడానికి అది కారణం కాదు. దానిని ఉద్దేశ పూర్వకంగానే రాజ్యం జోక్యం లేని ఆదివాసీ ప్రాంతంగా (ఎక్స్‌క్లూడెడ్ ఏరియాగా) బ్రిటిష్ కాలం నుంచి ఉండిపోనిచ్చారు. ఆదివాసుల జీవితంలో ప్రభుత్వం జోక్యం చేసుకోవడం సమస్యలకు దారితీస్తున్నదనీ, వారి పాటికి వారిని బతక నివ్వడం మేలనీ ఒక ఆలోచనా రీతి పురామానవ శాస్త్రవేత్తల ప్రభావంవల్ల ఉండింది. దానిని ప్రయోగాత్మకంగా అమలుచేసిన ప్రాంతం అబుజ్‌మఢ్. 1930లలో గ్రిగ్‌సన్ అనే బ్రిటిష్ అధికారి ప్రోద్బలంతో తీసుకున్న ఈ నిర్ణయం అదే స్ఫూర్తితో స్వాతంత్ర్యానంతరం కూడా అమలయింది.

దంతెవాడ అటువంటిది కాదు. అందువల్ల అక్కడ 'విముక్త ప్రాంతం' ఏర్పాటు చేయాలన్న మావోయిస్టుల ప్రయత్నం ప్రభుత్వం వైపు నుంచి ప్రతిఘటన లేకుండా సాగలేదు. బస్తర్ పాత మధ్యప్రదేశ్‌లో ఒక మారుమూల జిల్లా. అక్కడ అన్ని ప్రభుత్వ శాఖలలాగ పోలీసు శాఖ కూడా చురుకుగా పనిచేసి ఎరుగదు. చాలాకాలం పాటు అప్పటి పీపుల్స్‌వార్ పెత్తనం అప్రతిహతంగానే సాగింది. 1998లో బస్తర్ జిల్లాను మూడుగా విభజించడం (బస్తర్, కాంకేర్, దంతెవాడ జిల్లాలుగా), 2001లో ఛత్తీస్‌గఢ్ రాష్ట్రం ఏర్ప డడం పరిస్థితిని క్రమంగా మార్చాయి. 2003 నుంచి కేంద్ర పారామిలిటరీ బలగాలు దంతెవాడలో చెప్పుకోదగ్గ పరిమాణంలో మోహరించబడ్డాయి.

అంతకు ముందు పెద్దగా ప్రాణాలు తీయవలసిన అవసరం మావోయిస్టులకు రాలేదు. (1991లో, 1998లో జనజాగరణ్ అభియాన్‌ను ఎదుర్కొనడానికి ప్రయోగించిన హింసను మినహాయిస్తే – ఈ వివరాలు తరువాత చూద్దాం). కుంట తాలూకాలో మావో యిస్టులకు చాలా బలం ఉన్న జగర్‌గొండ ప్రాంతంలో చాలాకాలంగా పని చేస్తున్న ఒక ప్రభుత్వ ఉద్యోగి, 'సల్వాజుడుం గొడవ ప్రారంభం కాకముందు 12 సంవత్సరాలలో ఒక 15 మందిని చంపి ఉంటారు మా ఏరియాలో' అంటాడు. కుంట తాలూకాలో ఒక పంచా యతీ బ్లాక్ అయిన సుక్మ నివాసి, కుంట మాజీ ఎంఎల్ఏ, సిపిఐ నాయకుడు మనీష్ కుంజం '2004 దాకా ఎప్పుడైనా ఒకరిని చంపేవారు. రెండేళ్ళుగా చంపడం పెరిగింది. నిరుడు 13 లేక 14 మందిని చంపారు' అంటాడు. ఒక్క దంతెవాడనేకాక మొత్తం ఛత్తీస్‌గఢ్‌ను తీసుకుంటే 2000 – 2003 కాలంలో మావోయిస్టులు 97 మందిని చంపా రని కాంగ్రెస్ పార్టీ ప్రచురించిన నివేదిక అనింది.

ప్రభుత్వ బలగాల నుంచి, వాటి వత్తాసు ఉన్న సామాజిక వర్గాల నుంచి మావోయి స్టుల గెరిల్లా వ్యూహానికి ప్రతిఘటన పెరిగేసరికి మావోయిస్టుల హింస కూడా పెరిగింది. దోపిడీకి, జులుంకు పాల్పడే వాళ్ళ మీద చేసే హింసలాగ ఈ హింస అందరికీ న్యాయ మైనదిగా కనిపించదు. ప్రత్యేకించి, 'ఇన్‌ఫార్మర్ల' హత్యలు ఎప్పుడూ అసంతృప్తిని లేవ దీస్తాయి. ఒక ఉద్యమాన్ని గురించి సమాచారం ఆ ఉద్యమ సామాజిక పునాది నుంచే ప్రభుత్వం పొందగలదు. అంటే ఇన్‌ఫార్మర్లు ఆ సామాజిక పునాది నుండే ఎక్కువగా ఉండ గలరు. కానీ అందుకు శిక్షగా వారిని చంపినప్పుడు కోపం, నిరసన పెల్లుబుకగలవు. పెత్తందారీ వర్గానికి చెందిన వ్యక్తిని చంపినప్పుడు అతను నిజంగా దుర్మార్గుడని మీ దగ్గర ఆధారాలున్నాయా అన్న ప్రశ్న సాధారణ ప్రజల నుంచి రాదుగానీ ఒక ఆదివాసుడిని చంపినప్పుడు వస్తుంది. దంతెవాడలో మావోయిస్టులు ఇన్‌ఫార్మర్ల పేరిట చంపిన వారం దరూ ఆదివాసులేనన్న సిపిఐ వారి అభియోగానికి జవాబు లేకపోవడం గమనార్హం. పైగా పోలీసు బలగాల మీద మావోయిస్టులు దాడికి పాల్పడినప్పుడల్లా పోలీసులు మావోయిస్టుల సానుభూతిపరుల గ్రామాలపైన దాడులు చేయడం వల్ల ఆ సానుభూతిపరులలో ఆ కారణంగా నిరసన పెరిగింది. 'మీ వల్ల మేము దెబ్బలు తినవలసి వస్తున్నది' అనే అభి యోగం వినపడ సాగిందని మావోయిస్టు ప్రచురణలే తెలుపుతాయి.

'విముక్త ప్రాంతం' అనే దానిలో ప్రభుత్వ పాలన మంచికైనా, చెడుకైనా సాగడానికి వీలు లేదు. ప్రభుత్వం పెన్షన్లు ఇస్తే తీసుకోవద్దన్నారనీ, భూములకు ప్రభుత్వం ఇచ్చిన పట్టాలు చింపేసి తామే ఇస్తామన్నారనీ, ప్రభుత్వం వేసిన బోర్లు పీకేసి మేము వేసిన బోర్ల నీళ్ళే తాగాలన్నారనీ కూడా రహదారి క్యాంపులలో ఉన్న వారు చెప్పగా విన్నాము. ఇది ఎంత నిజమో తెలీదు. రెండు విషయాలు మాత్రం దంతెవాడ జిల్లా కలెక్టర్ స్వయంగా మాతో అన్నాడు. ప్రభుత్వం చేసిన పనులకు మావోయిస్టులు అడ్డుపడిన మాట వాస్తవమే గానీ ప్రభుత్వం నిజానికి చేసింది చాలా తక్కువ. చాలా చేసేస్తుంటే అడ్డు పడ్డారనుకుంటే అది అవాస్తవం. (ప్రభుత్వం చేసింది కొంచెమే కాబట్టి ఆ కొంచాన్ని అడ్డుకుంటే తప్పేం లేదని సమర్థించడం మా ఉద్దేశం కాదు. జిల్లా కలెక్టర్ చెప్పిన ఒక వాస్తవాన్ని తెలియ జేస్తున్నామంతే). రెండవది, విద్యా వైద్య శాఖల కార్యకలాపాలకు మావోయిస్టు లెప్పుడూ అడ్డుపడలేదు. ఈ మాట ఇతర ప్రభుత్వ ఉద్యోగులు కూడా అన్నారు. అయితే విద్యా వైద్య శాఖలు బాగా పనిచేయాలనీ, డాక్టర్లూ టీచర్లూ సక్రమంగా విధులు నిర్వర్తించాలనీ వాళ్ళె ప్పుడు ఒత్తిడి పెట్టలేదనీ, ఒత్తిడి పెట్టి ఉంటే భయానికో భక్తికో అది జరిగేదనీ కుంటకు చెందిన ఒక విలేకరి అంటాడు.

ప్రభుత్వ అభివృద్ధి పనులకు అడ్డుపడిన మావోయిస్టులు స్వంతగా ప్రజలను సమీక రించి అభివృద్ధి పనులు చేయించారని మావోయిస్టు సాహిత్యంలోనేకాక పత్రికల రిపోర్టు లలో కూడా చదివే ఉంటారు. ఇది అబుజ్‌మఢ్‌లో ఎక్కువగా జరిగింది గానీ దంతెవాడ లోనూ కొంత జరిగింది. మావోయిస్టులు రోడ్లు ఎక్కడా వేయించి ఉండే అవకాశం లేదు. ఎందుకంటే రోడ్లు ఎవరు వేసినా వాటిని పోలీసులు వాడుకోగలరు. కానీ చెరువులు తవ్వించారు. ధాన్యం నిలువ చేయించారు. అయితే చెరువుల తవ్వకానికి సంబంధించి ఒక వ్యాఖ్య కుంట శిబిరంలోనూ, సుక్మలో సిపిఐ నాయకుని ఇంట్లోనూ విన్నాం: “అదే చెరువు ప్రభుత్వం తవ్వించి ఉంటే మాకు తవ్వినందుకు కూలి దొరికేది. మావోయిస్టులు చేయించడం వల్ల శ్రమదానం చేయవలసి వచ్చింది. అప్పుడైనా, ఇప్పుడైనా నీళ్ళు వాడుకునే వాళ్ళం” అన్నది ఈ అభిప్రాయం. ప్రభుత్వం నిధులు కేటాయించకపోవడం వల్ల ఆగిపోయిన చెరువుల తవ్వకాన్ని శ్రమదానంతో చేయిస్తే ఈ మాటలు అనే అవకాశం ఉండేది కాదు గానీ ప్రభుత్వ పనులేవీ జరగడానికి వీలు లేదని ఆపేసి అవే పనులు శ్రమదానం రూపంలో చేయిస్తే ఈ మాట అనే అవకాశం ఉంటుంది. అయితే మావో యిస్టులు చేయించిన తరువాత మేమే చేయించే వాళ్ళం, వాళ్ళు అడ్డుపడకుంటే' అని ఛత్తీస్‌గఢ్ ప్రభుత్వం అంటున్నది గానీ మావోయిస్టులే లేకుంటే ఏ చెరువుల నిర్మాణమూ జరిగేది కాదని వాదించవచ్చు. ఛత్తీస్‌గఢ్ ప్రభుత్వ వ్యవహార శైలి అదే అభిప్రాయం కలిగిస్తుంది. అయితే అందరూ ఈ అభిప్రాయంతో ఏకీభవించి తీరాలని లేదు. కొద్దిగా భూములున్న రైతుల నుంచి ధాన్యాన్ని నిర్బంధంగా సేకరించి గోదాములో దాచడం సామాజికంగా ఉపయోగకరమైన చర్యేగానీ, 'పనులు చేసుకొని బతకలేని మావోయిస్టుల అనుయాయులు, వారి దళ సభ్యులు, తినడానికి మా నుంచి బలవంతంగా వసూలు చేసే

వారు' అన్నది మేము విన్న వ్యాఖ్య. ఈ వ్యాఖ్య చేసే వారు పెద్ద భూస్వాములైతే పట్టించుకో నక్కర లేదు. కానీ సాధారణ రైతుల నుంచి వచ్చినప్పుడు పట్టించుకోకుండా ఉండలేము.

వ్యవసాయంలో ఫలసాయం తక్కువ ఉన్న ప్రాంతంలో పనులు కల్పించే ప్రభుత్వ పథకాలు ప్రజలకు ఆకర్షణీయంగా ఉంటాయి. ఆ పథకాలకు ఏ కారణంగా అడ్డం పడినా – పక్కా నిర్మాణాలు, రోడ్లు, పోలీసు పారా మిలిటరీలకు ఉపయోగపడతాయని, పెట్టుబడిదార్లకు అడవి సంపదను దోచుకోవడానికి ఉపయోగపడతాయని అడ్డం పడినా – ప్రజలలో నిరసన తలెత్తుతుంది. ఈ నిరసన చాలామంది దగ్గర విన్నాం. 'ఏ అభివృద్ధి? ఎవరి అభివృద్ధి?' అనే ప్రశ్నలతో దీనిని కొట్టేయడం తగదు.

సామాజికంగా నష్టకరమైన ఆచారాలనూ, నమ్మకాలనూ బలప్రయోగంతో అరికట్టే ప్రయత్నం వెంటనే ఫలితాన్ని ఇయ్యవచ్చును గానీ, అది ద్వేషపూరితమైన శత్రుగణాన్ని తయారుచేస్తుంది. అటువంటి వారు సల్వాజుడుం వంటి రౌడీగుంపుకు తగిన సభ్యులవుతారు.

ఛత్తీస్‌గఢ్ ప్రభుత్వం దంతెవాడ జిల్లాలో రహదార్ల పైన నెలకొల్పిన శిబిరాలు మావోయిస్టు బాధితులు ఆపత్కాలంలో తలదాచుకుంటున్న శిబిరాలన్నది నూటికి తొంభై పాళ్ళు అబద్ధమే అయినా అక్కడక్కడ నిజం.

అటువంటి ఒక శిబిరం బైరంగడ్ బ్లాక్‌లోని నేలస్నార్‌లోనిది. ఇది ఇంద్రావతి నదికి ఈవల నుంది. ఆవల అబుజ్‌మఢ్‌లోని బెల్నార్ నుంచి పారిపోయి వచ్చిన కలార్ కులానికి చెందిన గిరిజనేతరులు ఇక్కడ ఉన్నారు. ఈ కులం తన కుల వృత్తిగానే సారాయి తయారు చేసి అమ్ముతుంది. సారాయి దుష్ప్రభావాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకొని కాబోలు అబుజ్‌మఢ్‌లో దాని తయారీనీ, అమ్మకాన్నీ మావోయిస్టులు నిషేధించినట్టున్నారు. వేరే జీవనాధారం లేని కలార్ కులస్తులు ఈ నిషేధాన్ని నిరసించినప్పటికీ ఏం చేయలేకపోయారు. 2005 జూన్ నెలలో సల్వాజుడుం ఏర్పడిన తరువాత బైరంగఢ్ నుంచి సల్వాజుడుం గుంపు ఇంద్రావతి నదిని దాటి అబుజ్‌మఢ్ ప్రాంతంలోని నదీ తీర గ్రామాలపైన దాడిచేసింది. వాటిలో బెల్నార్ ఒకటి. అక్కడి ప్రజలందరినీ బలవంతంగా నదికి ఈ పక్కకు తీసుకొొచ్చి రహదార్ల పైన ఉన్న శిబిరాలలో ఉంచాలని సల్వాజుడుం లక్ష్యం. అయితే అబుజ్‌మఢ్ విశాల ప్రాంతం కాబట్టి రాదలచుకోని వారు కొండలలోకి పారిపోయారు. కలార్ కులస్తులంతా సల్వాజుడుం మద్దతుదార్లుగా మారి ఇటు వచ్చేశారు. వారిప్పుడు నేలస్నార్ శిబిరంలో ఉన్నారు. వాళ్ళకు వెనక్కిపోయే ఉద్దేశంలేదు కాబట్టి ప్రభుత్వం ఊ అనగానే శిబిరం స్థానంలో చకచకా పక్కా ఇళ్ళు కట్టేసుకుంటున్నారు. 'ఇప్పుడైతే శిబిరం వాసులుగా ప్రభుత్వం మీకు ఇంత తిండి పెడుతున్నది. ఆ తరువాత ఏం చేసుకొని బతుకుతారు?' అని వాళ్ళను అడిగితే 'మాకు తెలిసింది ఈ పని ఒక్కటే. ప్రభుత్వం మాకిక్కడ ఇళ్ళు కట్టిస్తున్నది. ఇంద్రావతి మీద ఇక్కడే వంతెన కూడా కట్టాలి. మేము ఇక్కడ సారాయి

అబుజ్‌మఢ్ నుంచి పారిపోయి వచ్చిన వైనాన్ని వివరిస్తున్న చామ్రి. ప్రస్తుతం ఈమె నేలస్నార్ శిబిరంలో ఉంది.

వండి పగలు అవతలికి పోయి అమ్ము కొని రాత్రి వచ్చి ఇక్కడ పడుకుంటాము' అని చామ్రి అనే స్త్రీ అనింది. మామూలుగానైతే కేవలం సారాయి అమ్ముకోవడం కోసం ఇంద్రావతి వంటి లోతైన నది మీద ఏ ప్రభుత్వమూ వంతెన వేయదు. సారాయి అమ్ముకో లేకపోతే ఇంకేమైనా చేసుకొని బతకండి అని చెప్పి వారి అభ్యర్థనను ప్రభుత్వం కొట్టేస్తుంది. కానీ ఛత్తీస్‌గఢ్ ప్రభుత్వానికి మావోయిస్టుల మీద ఉన్న కచ్చ ఎట్లాంటి దంటే కేవలం అబుజ్‌మఢ్‌లో సారాయి అమ్మించడం కోసం ఇంద్రావతి మీద వంతెన నిర్మించినా నిర్మించగలదు! బహుశా చామ్రి కోరిక తీరుతుందేమో చూడాలి.

గాయత్రి పరివార్

ఉత్తర భారతదేశ మంతటా సంఘ్ పరివార్ ఆదివాసీ ప్రాంతాలలో తన ప్రాబల్యాన్ని బాగా పెంచుకుంది. దీని దుష్ప్రభావం 2002లో జరిగిన గుజరాత్ మారణకాండలో స్పష్టంగా కనిపించింది. ఆదివాసులు ఎక్కువగా నివసించే జిల్లాలలో ముస్లింలపైన జరిగిన దాడులలో వారు పెద్దసంఖ్యలో భాగస్వాములయ్యారు. సంఘ్ పరివార్ రూపొందించిన నినాదాలు ఇస్తూ పాల్గొన్నారు. ఇది ప్రజాతంత్ర వాదులందరినీ చాలా కలవరపెట్టిన పరిణామం.

ఈ పరిణామాన్ని ఛత్తీస్‌గఢ్‌లో – కనీసం దంతెవాడ జిల్లాలో – మావోయిస్టులు సమర్థంగా నిలువరించారని సిపిఐ వారు సైతం అభినందిస్తున్నారు. దానికి మావోయిస్టులు అనుసరించిన పద్ధతిని, దాని పర్యవసానాన్ని మేము సల్వాజుడుం శిబిరాలలో చూడగలిగాము. ఆర్ఎస్ఎస్ ఆదివాసులలో పునాది ఏర్పరచుకొనడానికి అన్ని చోట్లా ఒకే పద్ధతిని అనుసరించింది. అదేమిటంటే హిందూ దేవతలనూ, వారి పూజలనూ ఆదివాసుల ఆచారాలలో ప్రవేశపెట్టి ఇదే నిజమైన మతం అని బోధించడం. వారి సంస్కృతి నుంచి వారిని దూరం చేసిన తరువాత భజన మండలులలో ఈ ఉపఖండపు చరిత్రను గోల్వాల్కర్ ఆలోచనల నమూనాలో బోధించడం. తద్వారా తమ దృక్పథాన్ని ఆదివాసులలో చొప్పించడం.

దంతెవాడలో దీనికి గాయత్రి పరివార్ అనే మత సంస్థను వాహనంగా ఎంచుకున్నారు. గాయత్రి పరివార్‌లో చేరిన ఆదివాసుల చేత తాగుడు, మాంసాహారం మాన్పించి హిందూ దేవతల పూజలు వారికి అలవాటుచేశారు. అయితే మావోయిస్టులు గాయత్రీ పరివార్‌లో చేరిన వారిని బెదిరించి మాన్పించారు. బలవంతంగా మాంసం తినిపించారని

కూడా విన్నాం. మా బృందం గీదం బ్లాక్‌లోని కసోలి శిబిరానికి వెళ్ళేటప్పటికి అక్కడ సల్వాజుడుం శిక్షణ కార్యక్రమం నడుస్తున్నది. ప్రభుత్వం స్పెషల్ పోలీసు అధికారులుగా (ఎస్.పి.ఓ) నియమించి ఆయుధాలు ఇచ్చిన సల్వాజుడుం కార్యకర్తలు తర్ఫీదు పొందు తున్నారు. వారిలో చాలామంది గాయత్రీ పరివార్ సభ్యులు. మావోయిస్టులు తనను 'నువ్వు గొండోడివి మాంసం తినరా' అని బలవంతంగా తినిపించారని బంగపాల్‌కు చెందిన సోనురాం కోస్రా అన్నాడు. ఇతర గాయత్రీ పరివారీలు కూడా తమకు అటువంటి అను భవమే కలిగిందని అన్నారు. వాళ్ళంతా ఇప్పుడు సల్వాజుడుంలో ఉన్నారు. స్పెషల్ పోలీసు ఆఫీసర్లుగా నియమించబడి తుపాకులు పట్టుకున్నారు.

గాయత్రీ పరివార్ మీద మావోయిస్టులు ప్రయోగించిన హింసే సల్వాజుడుం ఆరం భానికి కారణం అన్న అభిప్రాయం కుంట గ్రామ నివాసి అయిన సల్వాజుడుం నాయకుడు పరిమి విజయ్ నాయుడు నుంచి విన్నాం. "గాయత్రీ పరివార్‌లో చేరిన వారిని హింసించ డమే కాదు కుట్రు దగ్గర ఒకరిని చంపారు. ఒకరిని కొట్టారు. విఘ్నేశ్వర పూజను, దుర్గ పూజను ఆపారు. ఈ ఘర్షణ, 10 సంవత్సరాలుగా సాగుతున్నది. దీని ఫలితంగా కుట్రు ప్రాంతంలో సల్వాజుడుం మొదలైంద"ని విజయ్ నాయుడు అంటాడు.

సల్వాజులుం ఆవిర్భావానికి సంబంధించిన వివరణగా ఇది సత్యం కాకపోవచ్చు. మరింత భౌతికమైన కారణాలు ఉన్నాయనేది ఆ తరువాత చూద్దాం. అయితే గాయత్రీ పరివార్‌ను అరికట్టడానికి మావోయిస్టులు ఎంచుకున్న మార్గం చాలామంది బద్ధ శత్రువు లను తయారుచేసిన మాట మాత్రం వాస్తవం. వాళ్ళంతా సల్వాజుడుంలో చురుకైన పాత్ర నిర్వహిస్తున్న మాట కూడా వాస్తవం.

కసోలీలో స్పెషల్ పోలీస్ ఆఫీసర్లకు శిక్షణ శిబిరం

ఆదివాసీ ప్రాంతాలలో సంఘ్ పరివార్ వ్యాప్తి ప్రమాదకరం అని ఒక వైపు అంటూ, దానిని మావోయిస్టులు అరికట్టిన విషయం వారి రాజకీయ శత్రువులు కూడా ఒప్పుకుంటున్నారని అంటూ, ఆ కృషి నుంచి సల్వాజుడుంకు కార్యకర్తలు పుట్టుకొచ్చారని మావోయిస్టులనే మేము తప్పు పడుతున్నాం అని మమ్మల్ని విమర్శిస్తారేమో. మేము తప్పులూ, ఒప్పులూ ఎంచడం లేదు. తమ రాజకీయ ప్రణాళికను ముందుకు తీసుకుపోయే క్రమంలో మావోయిస్టులు అనుసరించిన పోరాట పద్ధతులు, 'విముక్త ప్రాంత' స్థాపనకు అనుసరించిన పద్ధతులు స్థానిక సమాజంలో ఎన్ని రకాల నిరసనను, వ్యతిరేకతను, అసంతృప్తిని, కోపాన్ని కలిగించాయో వివరించడం ఈ అధ్యాయంలో మేము చేపట్టిన వివరణ ఉద్దేశం. అదంతా న్యాయమైనదా, కాదా అనేది వేరే విషయం. కొంత న్యాయమే కావచ్చు, కొంత కాకపోవచ్చు. అయితే ఆ నిరసననూ, అసంతృప్తినీ ఛత్తీస్‌గఢ్ ప్రభుత్వమూ స్వార్థపరశక్తులూ చాకచక్యంగా వాడుకొని దుర్మార్గమైన అజెండా గల ప్రైవేటు సైన్యాన్ని తయారుచేశారు. సల్వాజుడుం అజెండా దుర్మార్గమైనది, దానికి ఛత్తీస్‌గఢ్ ప్రభుత్వం ఇస్తున్న రాజ్యాంగేతర స్వేచ్ఛ దుర్మార్గమైనది అని గుర్తించడం ఎంత న్యాయమో, అందులోని వారంతా స్వార్థపరులైన గిరిజనేతరులు, ఫ్యూడల్ పెత్తనం అనుభవిస్తున్న తెగ పెద్దలు, పటేల్ పట్వారీలు, అవినీతిపరులైన రాజకీయ నాయకులు, ప్రభుత్వ అధికారులు కాదని గుర్తించడం కూడా అంతే అవసరం. చర్య, ప్రతిచర్య కలిసి దంతెవాడలో అంతర్యుద్ధ పరిస్థితిని కల్పించాయని గుర్తించడం అవసరం. ప్రజలకు స్వేచ్ఛ ఇస్తే ప్రభుత్వ పక్షం కంటే మావోయిస్టుల పక్షానే ఎక్కువ మంది ఉంటారనేది వాస్తవమే కావచ్చు. ఇంతటి దమనకాండ మధ్యన కూడా, మావోయిస్టులు సల్వాజుడుం క్యాంపులపైన చేస్తున్న దాడులలో ఆదివాసులు పెద్ద సంఖ్యలో పాల్గొంటున్న విషయం చూస్తున్నాం. అయితే వీరి పక్షమూ వారి పక్షమూ కాక ఎటూ ఉండని వారూ చాలామందే ఉన్నారు. వాళ్ళు కూడా చాలా నష్టపోతున్నారు. మావోయిస్టుల పక్షాన లేనివారు, ప్రభుత్వ పక్షానికి సహకరించడానికి సిద్ధంగా ఉన్న వారు మొత్తంగా స్వార్థపర సామాజిక శక్తులనే వివరణేదైతే మావోయిస్టు ప్రచురణ లిస్తున్నాయో అది ఏకపక్షమైన వివరణ అని గుర్తించడం అవసరం.

జనజాగరణ్ అభియాన్, సల్వాజుడుం

నక్సలైట్లను ఎదుర్కోవడానికి పోలీసుల చట్టబాహ్యమైన బలప్రయోగం తగిన మార్గమన్న వ్యూహానికి ఆంధ్రప్రదేశ్ వేదిక కాగా, జనాన్ని పోగుచేసి ఎదురుదాడి చేయించడం తగిన పద్ధతి అన్న ఆలోచనకు ఛత్తీస్‌గఢ్ వేదిక. ఇక్కడ గ్రేహౌండ్స్ రూపంలో, అక్కడ సల్వాజుడుం రూపంలో ఈ రెండు వ్యూహాలూ తమ యోగ్యతను రుజువు చేసుకున్నాయని ఆయా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలూ, కేంద్ర ప్రభుత్వమూ కూడా భావిస్తున్నాయి.

మావోయిస్టు రాజకీయాల మంచి చెడులు తర్కించే పని మేము పెట్టుకోవడం లేదు. ఏ రాజకీయం సరైనది, ఏ ఆర్థిక వ్యవస్థ మంచిది అని నిర్ణయించుకునే స్వేచ్ఛ ప్రజలకు ఉండాలి. వాళ్ళు నిర్భయంగా ఆ నిర్ణయం తీసుకోగలగాలి. ప్రజలు అందరూ ఒకే నిర్ణయానికి రారు కాబట్టి ఏ నిర్ణయానిది పైచేయి అవుతుందనేది ప్రజాస్వామికంగా నిర్ణయం కావాలి. మావోయిస్టులను ఎదుర్కోవడానికి ప్రభుత్వాలు అనుసరిస్తున్న వ్యూహాలూ, వాటికి మావోయిస్టులు ఎంచుకుంటున్న ప్రతివ్యూహాలూ ప్రజలకు ఉండవలసిన ఈ స్వేచ్ఛను గౌరవిస్తున్నాయా? ఈ ఘర్షణలో ప్రజల జీవనము, ఆస్తిపాస్తులు, రాజకీయ స్వేచ్ఛ, సామాజిక జీవితంలో ప్రజాస్వామ్య సంస్కృతి, చట్టబద్ధ పాలన మొదలైన విలువలు ఏ మేరకు దెబ్బతింటున్నాయి? మరీ ముఖ్యంగా, అట్టడుగు వర్గాల ప్రజానీకం స్థితిగతులు ఏమిటి? ఇవీ మేము వేసుకుంటున్న ప్రశ్నలు. దేశ రక్షణ కోసం, రాజ్యాంగ భద్రత కోసం, మెరుగైన భవిష్యత్తు కోసం కష్టాలను ఓర్చుకోవాలి, అది అనివార్యం అని వీరైనా వారైనా అంటే సులభంగా అంగీకరించడానికి వీలులేదని మా అభిప్రాయం. ఇది ఇద్దరినీ ఒకే గాటన కట్టడం అనుకోనక్కర లేదు. మానవ హక్కుల కోణం నుంచి ఎవరికి ఏ విలువ ఇవ్వాలో అది ఇస్తాం. ఎవరి మీద ఏ విమర్శ పెట్టాలో అది పెడతాం. కానీ అంతిమ ప్రమాణం ప్రజలు, అందులో అట్టడుగు వర్గాల ప్రజలు, వారి బతుకులు, ఆకాంక్షలు. ఏదో కారణం చూపి వీటిని విధ్వంసానికి గురిచేసే ఆచరణను, ఆలోచనలను లోతుగా పరీక్షించకుండా ఆమోదించడానికి వీలులేదు.

జనజాగరణ్ అభియాన్ పేరిట బస్తర్ అడవులలో నక్సలైట్ – వ్యతిరేక వీరంగం ఇప్పటికి మూడుసార్లు జరిగింది. మొదటిసారి 1989–91లో, రెండవసారి 1998లో, మూడవసారి 2005లో మొదలై ఇప్పటికీ కొనసాగుతున్నది. దీనికి 'సల్వాజుడుం' అన్న గోండు భాష పేరు పెట్టారు గానీ గతంలో జరిగిన అభియాన్‌లకూ, దీనికీ పరిమాణంలో తప్ప గుణంలో తేడా లేదు. నక్సలైట్ వ్యతిరేకులు గుంపుకావడం, గ్రామాల మీద దాడిచేసి అందరినీ బలవంతంగా గుంపులో కలుపుకోవడం, కలవని వాళ్ళను క్రూరంగా దండించడం, ఈ విధంగా పెరిగిన గుంపును తీసుకొని మావోయిస్టు సానుభూతిపరుల గ్రామాల పైన దాడులుచేయడం, వాళ్ళను కొట్టడం, గుంజుకొచ్చి పోలీసుస్టేషన్‌లో అప్పగించడం, బహిరంగ వేదికలలో తమ 'తప్పు' ఒప్పించడం, ఈ తంతుకోసం అదే పనిగా వేదికలు ఏర్పాటుచేసి ద్వేషపూరితమైన ఉపన్యాసాలు ఇవ్వడం, మీటింగ్ నుంచి పోతూ పోతూ ఇళ్ళు తగులబెట్టుకుంటూ పోవడం, పోలీసులు దీనినంతా మురిపెంగా చూస్తూ ఉండడం – ఇదీ ప్రజాచైతన్య ఉద్యమం (జనజాగరణ్ అభియాన్) అంటే.

మూడు దఫాలూ ఈ దమనకాండలో ముఖ్యపాత్ర వహించిన వ్యక్తి మహేంద్ర కర్మ. ఇతనిది దంతెవాడ సమీపంలోని ఫరస్పాల్ గ్రామం. అతను గొత్తికోయ. అతని అసలు పేరు మడకం మాసడు అని చింతూరులోని కోయ తెగ పెద్దలు చెప్పగా విన్నాం. అతను మహేంద్రకర్మ ఎప్పుడయ్యాడో తెలీదు. తొలుత అతను సిపిఐ కార్యకర్త. 1978లో కుంట ఎంఎల్‌ఏగా ఎన్నికయ్యాడు. ఆ తరువాత కాంగ్రెస్ పార్టీలోకి పోయాడు. అవినీతిపరుడు, అహంభావి. తన అవసరాలు తీర్చుకోవడానికి ఎంతటి క్రూరత్వానికైనా పాల్పడగలడు. 1981లో సిపిఐ అతనికి అసెంబ్లీ టికెట్ ఇవ్వనందుకు అతనే ఆ పార్టీ నుంచి బయటికి పోయాడని కొందరు అంటారు. అయితే తామే అతనిని తొలగించామని సిపిఐ నాయకులు అంటారు. సిపిఐ నుంచి అతనిని తొలగించడానికి కారణం, 'బస్తర్‌ను మరొక అస్సాం చేస్తాను' అన్న నినాదం ఇవ్వడమని ఆ పార్టీ వారు అంటారు. అంటే ఒక ప్రత్యేక ఆదివాసీ రాష్ట్రం (లేక రాజ్యం?) డిమాండ్ చేశాడని అర్థం అవుతుంది. ఆనాడు ఆ డిమాండ్ నిజాయితీగా పెట్టాడో లేక తన రాజకీయ ఎదుగుదలకు పనికొస్తుందని ముందుకు తెచ్చాడో తెలీదుగానీ ఇప్పుడతని ఆలోచనలలో ఆ ఛాయలేవీ లేవు. మావోయిస్టుల పట్ల గుడ్డి ద్వేషం అతని రాజకీయాల ప్రధాన లక్షణం. అభివృద్ధి పేరిట బస్తర్ అడవులలోకి బడా కంపెనీలు రావడాన్ని అతను సమర్థిస్తాడు. అతను సల్వాజుడుం అగ్ర నాయకుడే గానీ రెండవ శ్రేణి నాయకులు, ఎప్పుడూ అతని చుట్టూ ఉండేవారు ... అంతా గిరిజనేతరులే.

అడవుల రక్షణకోసం అలనాటి మధ్యప్రదేశ్ ప్రభుత్వం చేసిన ఒక చట్టం ప్రకారం స్వంత భూమిలో చెట్లు కొట్టాలన్నా ప్రభుత్వం అనుమతి తీసుకోవాలి. మహేంద్రకర్మ, మరికొందరు పెద్ద మనుషులు, పేద ఆదివాసుల భూములు తమవైనట్టు బూటకపు పత్రాలు పుట్టించి చెట్లు కొట్టడానికి అనుమతి పొంది పెద్దఎత్తున తమది కాని భూమిలోని చెట్లు అమ్ముకొని దండిగా లాభం పొందారు. 56 గ్రామాలలో 1992 నుంచి 1996

దాకా సాగిన ఈ పట్టపగటి దోపిడీలో ఎన్ని లక్షలు వెనకేసుకున్నాడో తెలీదు. దీనిని 'మాలిక్ మక్బుజా కుంభకోణం' అంటారు.

1989-91 నాటి జనజాగరణ్ అభియాన్ ఆరంభం గురించి భిన్న కథనాలు విన్నాం. దానిని అప్పటి బిజెపి ప్రభుత్వం ప్రారంభించి అన్ని ప్రతిపక్ష పార్టీలనూ ఆహ్వానించగా, సిపిఐతో సహా అన్ని పార్టీలూ పాల్గొన్నాయని దంతెవాడకు చెందిన ఒక సీనియర్ విలేకరి అన్నారు. 'ముఖ్యమంత్రి సుందర్‌లాల్ పట్వా దానిని ప్రారంభించి అందరినీ కలిసి రమ్మ న్నాడు' అంటాడు. అయితే దానిని తామే ప్రారంభించామని సిపిఐ వారంటారు. పాత బస్తర్ జిల్లాలో సిపిఐకి కొంత బలం ఉండేది. సిపిఐ నాయకుడిగా ఉండగా మహేంద్రకర్మ 1978లోనూ, ఆ తరువాత మనీష్ కుంజం 1981లోనూ కుంట ఎంఎల్‌ఏగా ఎన్ని కయ్యారు. మొదట్లో సిపిఐని దెబ్బతీసే ఉద్దేశంతో మధ్యప్రదేశ్‌లోని కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వాలు నక్సలైట్లను ప్రోత్సహించాయి అనేది మావోయిస్టుల పట్ల చాలా అభిమానం ఉన్న పరిశీలకుల వ్యాఖ్య. ఆ ప్రోత్సాహాన్ని నక్సలైట్లు తెలిసి స్వీకరించారో లేదో గానీ కాంగ్రెస్ పార్టీ ఆ విధంగా ఆలోచించడంలో ఆశ్చర్య పోవలసిందేమీ లేదు.

నక్సలైట్లను ఎదుర్కొనడానికి ప్రజా సమీకరణే మార్గమని సిపిఐ భావించినట్టుంది. వాళ్ళు దానిని హింసాత్మకమైన ఎదురుదాడిగా అర్థం చేసుకోలేదు. ప్రజలను సమీకరించి రాజకీయంగా ప్రతిఘటించే ప్రక్రియగా అర్థం చేసుకున్నారు. ఇన్‌ఫార్మర్ల పేరిట మావో యిస్టులు చంపుతున్న వారంతా ఆదివాసీలేనన్న ప్రశ్న ప్రధానంగా లేవదీశామని మనీష్ కుంజం అంటారు. కానీ త్వరలోనే ఆ జనజాగరణ్ అభియాన్‌లో అన్ని పార్టీలూ చేరాయి. మహేంద్రకర్మ ప్రముఖపాత్ర నిర్వహించాడు. అది పైన వివరించిన పద్ధతిలో హింసాత్మక మైన ఎదురుదాడి రూపం తీసుకుంది. అది జరుగుతున్నప్పుడు సిపిఐ వారు ఏం చేశారో తెలీదుగానీ, తదుపరి మాత్రం మహేంద్రకర్మ వంటి వారితో చేతులు కలపడం తప్పయింది అని తీర్మానించారు. త్వరలోనే ఈ జనజాగరణ్ అభియాన్ పైన మావోయిస్టులు ఎదురు దాడి మొదలుపెట్టారు. సిపిఐకి చెందిన వారిని '14 లేక 15 మందిని హతమార్చారు' అని మనీష్ కుంజం చెప్పారు.

ఈ ఎదురుదాడి ఫలితంగా మొదటి జనజాగరణ్ అభియాన్ సమసిపోయింది. రెండవది 1998లో జరిగింది. ఇది పూర్తిగా మహేంద్రకర్మ 'కృషే'. అతని స్వగ్రామమైన ఫరస్పాల్ ప్రాంతంలో మొదలై త్వరలోనే మావోయిస్టుల ఎదురుదాడికి తట్టుకోలేక అణగారిపోయిందని అంటారుగానీ కేవలం ఆ ప్రాంతానికే పరిమితం అయినట్టు లేదు. బిజాపూర్ సమీపంలోని గంగలూర్‌లో 180 మంది 'సంఘం' సభ్యులను బలవంతంగా 'సరెండర్' చేయించారని ఒక మావోయిస్టు ప్రచురణ తెలుపుతుంది. మొత్తానికి ఈ 'అభియాన్' కూడా మావోయిస్టుల ఎదురుదాడి వల్ల ఆగిపోయింది.

మూడవ అభియాన్ 2005 వేసవిలో మొదలై ఇప్పటికీ కొనసాగుతున్నది. గతంలో 'అభియాన్'లకు ఆ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం (అప్పటికి ఛత్తీస్‌గఢ్ మధ్యప్రదేశ్‌లో ఉంది) మద్దతు

మాత్రమే ఉంది. పాలక పార్టీల భాగస్వామ్యమూ ఉంది. ఛత్తీస్‌గఢ్ ఏర్పడిన తరువాత ప్రారంభమైన ఈ అభియాన్‌కు కేవలం ప్రభుత్వం మద్దతు ఉండడం కాదు. అది అధికారిక పాలసీలో భాగం అయింది. ప్రభుత్వ కార్యక్రమం అయింది. పెద్ద రాష్ట్రంలో బస్తర్ ఒక మారుమూల ప్రాంతం. మావోయిజం ఒక మారుమూల 'సమస్య'. చిన్న రాష్ట్రంలో అది పెద్ద ప్రాంతం, పెద్ద సమస్య. పైగా అంతకు కొద్ది నెలలు ముందే (2004 సెప్టెంబర్‌లో) పీపుల్స్‌వార్ పార్టీ ఎంసిపితో కలిసి ఒకే పెద్ద పార్టీ రూపం తీసుకోవడంతో, అప్పటిదాకా నక్సలిజం ఆయా రాష్ట్రాల తలనొప్పి అని వ్యాఖ్యానించిన భారత సర్కార్ తన అభిప్రాయం మార్చుకొని దానిని దేశ 'సమస్య'గా గుర్తించింది. దేశ ఆంతరంగిక భద్రతకు మావోయిజం ప్రధాన శత్రువు అన్న అర్థరహితమైన అభిప్రాయాన్ని సైతం ప్రధాన మంత్రే స్వయంగా ప్రకటించాడు.

2005 వేసవిలో మూడవ జనజాగరణ్ అభియాన్ ఏ విధంగా ప్రారంభమైందన్న విషయంలో భిన్న కథనాలున్నాయి. ఒక కథనాన్ని పైన ఉదహరించాము. కుంటకు చెందిన సల్వాజుడుం నాయకుడు పరిమి విజయ నాయుడు ప్రకారం గాయత్రీ పరివార్ కార్య కలాపాలను మావోయిస్టులు అడ్డుకోవడం కుట్రు ప్రాంతంలో తిరుగుబాటుకు దారితీసింది. అదే సల్వాజుడుంకు నాంది. ఇది వాస్తవం కాదు గానీ విజయ నాయుడు చేసిన ఈ ఊహ ఒక వాస్తవాన్ని ప్రతిఫలిస్తుంది. అది సల్వాజుడుంను ఆవరించిన సంఘ్ పరివార్ దృక్కోణం. మహేంద్ర కర్మతో సహా సల్వాజుడుం నాయకులెవ్వరూ ఆర్ఎస్ఎస్ కార్యకర్తలు కాకపోవచ్చు. కానీ మహేంద్రకర్మతో సహా అందరి ఆలోచనారీతి పైనా సంఘ్ పరివార్ ముద్ర కొట్టొచ్చినట్టు కనిపిస్తుంది. విజయ నాయుడు పెద నాయన అయిన పరిమి గోపాల రావు పాతతరం సిపిఐ నాయకుడు. అతనిని మావోయిస్టులు చంపారు. 'కేవలం రాజకీయ విభేదాలు తప్ప అతనిని చంపడానికి వేరే కారణం ఏదీ లేదు' అని విజయ నాయుడు నిరసనగా అంటాడు. అయితే అతని మాటలలో వ్యక్తమయ్యే ఆలోచనా రీతిలో సిపిఐ భావాలు లేవు. సంఘ్ పరివార్ భావాల ఛాయలు దండిగా ఉన్నాయి. ఇది అతనొక్కడికే కాదు, సల్వాజుడుంలోని పెద్ద నాయకులందరికీ వర్తిస్తుంది.

సాధారణ సల్వాజుడుం కార్యకర్తల సంగతి వేరే. వారంతా ఆదివాసులే. వారికి రాజకీయ మేల్కొలుపు (నిజమైన అర్థంలో జనజాగరణ్) కలిగించింది మావోయిస్టులే. వారు మావోయిస్టులకు వ్యతిరేకంగా మాట్లాడినప్పుడు కూడా న్యాయం అన్యాయం దోపిడీ దమనకాండ వంటి పరిభాష తరచుగా వాడతారు. మావోయిస్టుల గురించి మాట్లాడే టప్పుడు వారి గొంతులో నాయకుల గొంతులో ధ్వనించే ద్వేషం ఉండదు. కుంట శిబిర వాసులను పక్కన కూర్చోబెట్టుకొని సల్వాజుడుం నాయకులు ద్వేషం కక్కుతుండగా, వంజం రంగ అనే సున్నంగుడ నివాసి అయిన ఆదివాసీ "వాళ్ళు తునికాకు రేటు పెంచారు. వ్యాపారస్తుల దౌర్జన్యాలు అరికట్టారు" అని మెచ్చుకోలుగా అంటాడు. అదే సమయంలో 'ఊరికే ఊళ్ళోకి వచ్చి ఇదితే, అదితే అంటారు. అడిగింది ఇయ్యకపోతే కొడతారు. కొంచెం

గట్టిగా ఉన్న కుర్రవాళ్ళు బయట తిరిగితే పోలీసులతో చేరావు అంటారు' అని నిరసన వ్యక్తం చేశాడు. అతను సల్వాజుడుంలో చేరాడు. దాడులలో పాల్గొంటున్నాడు. అయినప్పటికీ భావజాలపరంగా అతను మావోయిజాన్ని ద్వేషించడం లేదు. ఒక రకంగా ఇప్పటికీ వాళ్ళు నేర్పిన రాజకీయ పరిభాషే మాట్లాడుతున్నాడు.

ఇక 2005 వేసవిలో మూడవ జనజాగరణ్ అభియాన్ ఆవిర్భావానికి దారితీసిన పరిస్థితుల మాటకొస్తే, చాలామంది ఒకే చిత్రం ఇస్తారు. ఆ సంవత్సరం దంతెవాడలో వర్షాభావ పరిస్థితి ఉండడంవల్ల వేసవిలో మామూలుగా ఉండే దానికంటే కూడా ఇంకా తీవ్రమైన పనుల లేమి, ఆదాయం కొరత, తిండిలేమి ఉండింది. తునికాకు విషయంలో ప్రభుత్వ విధానంపట్ల నిరసనగా మావోయిస్టులు సమ్మె పిలుపు ఇవ్వడంవల్ల వేసవిలో తప్పనిసరిగా వచ్చే ఆ ఆదాయం లేకుండా పోయింది. కరువు పనులుగా ప్రభుత్వం చేపట్టే పనులను మావోయిస్టులు అటకాయిస్తారు కాబట్టి ప్రభుత్వం వాటిని కూడా చేపట్ట లేదు. దీనికి నిరసనగా బిజాపూర్ ప్రాంతంలో కుట్రు గ్రామంతో మొదలుపెట్టి తాడిమెంధ్రి, మట్వాడ, కార్కేలి, ఉసికపట్నం మొదలైన గ్రామాలలో ప్రజలు తమంతట తాము కూర్చుని మాట్లాడుకోసాగారన్నది ఈ కథనం. అయితే ఈ సమావేశాలకు మరొక కారణం ఉందన్న అభిప్రాయమూ ఉంది. 2005 మే నెల 24వ తేదీన మావోయిస్టులు కర్రెమర్క గ్రామం వద్ద మందుపాతర పేల్చి అయిదుగురు సిఆర్‌పిఎఫ్ సిబ్బందిని హతమార్చారు. పోలీసులు కార్కేలి గ్రామస్తులందరినీ అరెస్టుచేసి రిమాండు చేయించారు. అంబేలి, ఉసికపట్నం, తాడిమెంధ్రి తదితర గ్రామాల వారిని కూడా పోలీసులు అనుమానించి సతాయించారు. దీనితో కోపగించిన గ్రామస్తులు సమావేశాలు జరుపుకొని తమ సమస్యల గురించి మాట్లాడుకున్నారు.

ఈ విధంగా సమావేశమైన ప్రజలు మావోయిస్టు బాధ్యులను ఆయుధాలు లేకుండా రమ్మని పిలిచారనీ, ఆ విధంగా వచ్చిన మావోయిస్టులను పోలీసులకు అప్పగించారనీ, అలా మొదలైన ప్రజాప్రతిఘటన గ్రామ గ్రామానికి పాకి సల్వాజుడుం ఆవిర్భవించిందనేది అధికారికంగా ప్రచారమైన కథనం. ఇది ఇంత స్వచ్ఛందంగా జరగలేదనీ, ప్రజలలో పైకారణాల వల్ల ఉన్న అసంతృప్తిని, వారు సమావేశాలు జరుపుకుంటున్న విషయాన్నీ గమనించి మహేంద్రకర్మ రంగంలోకి దిగి, తన మనుషులనూ దించి మావోయిస్టు పార్టీ ప్రతినిధులను పిలిపించడం, పోలీసులకు అప్పగించడం, ఆ తరువాత గతంలో నిర్వహించిన పద్ధతిలో జనజాగరణ్ అభియాన్ ప్రారంభించడం జరిగిందని నిష్పక్షపాతంగా చూస్తున్నవారు అంటారు.

త్వరలోనే పెద్దెత్తున ఘర్షణ ప్రజ్వరిల్లింది. ఇదంతా స్వచ్ఛందంగా జరగలేదనడానికి ఒకానొక నిదర్శనం ఏమిటంటే వెనువెంటనే దేశ వ్యాపితంగా పూర్తిగా ఏకపక్షమైన వార్తలు ప్రచురితం కావడం. మావోయిస్టుల చర్యల పట్ల ఆదివాసులలో తీవ్ర నిరసన నెలకొన్నదనీ, ఆదివాసులు వారిని ప్రతిఘటిస్తున్నారనీ, మావోయిస్టులు వారిపై అసహనంగా హింస

ప్రయోగిస్తున్నారనీ వార్తలు రాసాగాయి. దంతెవాడ సంగతి పక్కన పెట్టండి, జగ్దల్‌పూర్‌లో గానీ, రాయ్‌పూర్‌లో గానీ బ్యూరోలు లేని తెలుగు దినపత్రికలు సైతం అదే ధ్వనితో పెద్ద పెద్ద వార్తా కథనాలు ప్రచురించాయి. ఛత్తీస్‌గఢ్ ప్రభుత్వం, ప్రత్యేకించి దంతెవాడ జిల్లా పోలీసు యంత్రాంగం దీని వెనక ఉన్నాయనడంలో సందేహం లేదు. నిజాలు రాయించే టట్టయితే వార్తలు రాయించిన వారెవరైనా ఒకటే గానీ ఈ వార్తలు చాలా ఏకపక్షమైనవి.

ఒక వార్త చాలామందిని కలవరపెట్టింది. దంతెవాడ జిల్లాలోని బిజాపూర్ పోలీసు జిల్లాలో ఉన్న కొత్రాపాల్ అనే గ్రామంలో 2005 జూన్ 18 నాడు తమకు వ్యతిరేకంగా సభ జరుపుకుంటున్న ఆదివాసుల పైన మావోయిస్టులు దాడి జరిపి 13 మందిని అపహ రించి తీసుకు పోయి హతమార్చారన్నది ఈ వార్త. చాలా ఆందోళనకరమైన ఈ వార్త చదివి మానవ హక్కుల వేదిక దేశంలోని అన్ని చురుకైన హక్కుల సంఘాలకు ఒక లేఖ రాయడం జరిగింది. (దాని అనువాదాన్ని అనుబంధం-1లో చూడండి). ఒక ఉమ్మడి నిజనిర్ధారణ కమిటీగా పోయి వద్దామని ప్రతిపాదించాము కూడా. మన రాష్ట్రానికి చెందిన ప్రజాస్వామ్య హక్కుల పరిరక్షణ సంస్థ (ఒ.పి.డి.ఆర్) మాత్రమే స్పందించగా మా రెండు సంస్థలూ కలిసి 2005 జూలై నెల మూడవ వారంలో దంతెవాడకు వెళ్ళాము. మన రాష్ట్రం నుంచి దంతెవాడలోని బిజాపూర్ ప్రాంతానికి పోవడానికి దాటవలసిన రెండు నదుల మీదా (ప్రాణహిత, ఇంద్రావతి) వంతెనల నిర్మాణం అనాదిగా హామీగానే ఉండి పోవడం వల్ల ప్రయాణం చాలా కష్టమై, రెండు రోజులు మాత్రమే అక్కడ గడపగలిగాము. జూలై 16-17 తేదీలలో బిజాపూర్, భూపాలపట్నం, కుట్రు, జాంగ్లా గ్రామాలకు వెళ్ళాము.

కొత్రాపాల్‌కు రావడానికి బిజాపూర్‌లోని టాక్సీలేవీ ఒప్పుకోకపోవడం వల్ల మావో యిస్టుల కొంక ప్రధాన కేంద్రంగా ఉండి సల్వాజుడుంను అత్యధికంగా ప్రతిఘటించి అత్యధి కంగా నష్టపోయిన ఆ గ్రామానికి పోలేక పోయాము. టాక్సీలు రావడానికి నిరాకరించ డానికి కారణం, ఆ ఊరిలో ఎప్పుడైనా పోలీసులు లేక పారామిలిటరీకీ నక్సలైట్లకూ మధ్య ఎదురుకాల్పులు జరగవచ్చును కాబట్టి అక్కడికి పోవడం శ్రేయస్కరం కాదని. పోలీసు స్టేషన్, లేక క్యాంపు ఉన్న ఊరైతే అక్కడికి మావోయిస్టులు రారు, కాల్పులు జరగవు కాబట్టి అటువంటి ఊర్లకే టాక్సీలు వస్తాయి. ఆ కారణంగా కొత్రాపాల్‌కు పోలేకపోయాము గానీ సల్వాజుడుం ఆవిర్భావానికి కేంద్రమైన కుట్రుకు పోగలిగాము. కుట్రులో పోలీసు స్టేషన్ ఉంది కాబట్టి అది 'సేఫ్' ప్రాంతం. ఎవరైనా పోగల ప్రాంతం.

దంతెవాడలో నిజనిర్ధారణ చేసేటప్పుడు ఈ సమస్య ఉందని స్పష్టం చేయడం అవసరం. మావోయిస్టులకు బలం ఉన్న, లేక ఉండిన, గ్రామానికి బయటి నుంచి వెళ్ళే బృందం తన పాటికి తాను పోవడం, స్వేచ్ఛగా మాట్లాడడం కష్టం. మావోయిస్టులు తీసుకు పోతే పోవచ్చును గానీ, అప్పుడు వాళ్ళు ఎవరితో మాట్లాడించారు, మాట్లాడినవారు ఎంత స్వేచ్ఛగా మాట్లాడారు అన్న సందేహం మిగిలిపోతుంది. స్వంతగా పోవడం చాలా కష్టం, పోగలిగినా ప్రజలచేత స్వేచ్ఛగా మాట్లాడించడం ఇంకా కష్టం. మేము 2006 నవంబర్

26వ తేదీన అటువంటి ఒక గ్రామమైన మైతకు పోయాము గానీ ప్రజలు తమ ప్రస్తుత స్థితి గురించి తప్ప వేరే దేని గురించి మాట్లాడడానికి సిద్ధంగా లేని కారణంగా అప్పటికి దాదాపు ఒకటిన్నర సంవత్సరంగా సాగుతున్న సంఘర్షణ గురించి వారి అభిప్రాయం తెలుసుకోలేకపోయాం.

కాగా, మేము జూలై 16, 17 తేదీల పర్యటనలో సేకరించిన పరిమితమైన సమాచారం ఆధారంగా స్థూలంగా ఒక నిర్ధారణకు రాగలిగాము. తునికాకు సేకరణను బంద్ పెట్టించిన విషయంలోనూ, రోడ్లు వేయనివ్వని విషయంలోను ఆదివాసీ ప్రజలలో మావోయిస్టుల పట్ల అసంతృప్తి ఉన్న మాట వాస్తవం. మావోయిస్టులు ఆ అసంతృప్తి పట్ల శత్రు వైఖరి అవలంబించిన మాటకూడా వాస్తవం. అయితే అటువైపు జనజాగరణ్ అభియాన్ పెద్దెత్తున హింసకు పాల్పడుతున్న సంగతి, ఆ హింసకు పోలీసులు వత్తాసు పలుకుతున్న సంగతీ పత్రికలు రాయలేదని గమనించాం. కాగా, మావోయిస్టుల హింసాకాండ గురించి వస్తున్న వార్తలలో అతిశయోక్తి చాలా ఉంది. ప్రత్యేకించి ఏ 'కొత్రాపాల్' మారణకాండ మా పర్యటనకు ప్రేరణ అయిందో అది జరగనే లేదు. జరిగిందేమిటంటే జూన్ నెల 18న కొత్రాపాల్‌లో జనజాగరణ్ అభియాన్ మీటింగ్ జరిగింది. మావోయిస్టులు జనాన్ని పోగుచేసి దానిపైన దాడిచేశారు. ఈ దాడిలో ఇద్దరు ఆదివాసులు చనిపోయారు. వారిని మావోయిస్టులు చంపారని వారి ప్రత్యర్థులంటుండగా, ఘర్షణలో చనిపోయారని మావోయిస్టులు అంటున్నారు. ఏది నిజమో నిర్ధారించలేకపోయాము. ఆ తరువాత మావోయిస్టులు పది మందిని అపహరించి తీసుకుపోయి భువనేశ్వర్ సింగ్ ఠాకూర్ అనే గిరిజనేతరుడిని మాత్రం చంపి తక్కిన 9 మంది ఆదివాసులను కొట్టి విడిచిపెట్టారు.

అతని సోదరుడైన ప్రతాప్‌సింగ్‌ను జాంగ్లా గ్రామంలో వారి ఇంటివద్ద మేము కలిసి మాట్లాడాము. తన సోదరుడిని తప్ప వేరే ఎవ్వరినీ మావోయిస్టులు చంపలేదని అతనే చెప్పాడు. జూన్ నెలలో జనజాగరణ్ అభియాన్ మొదలైనప్పటి నుంచి మావోయిస్టులు ఎంత మందిని చంపారో చెప్పమని అతనిని మేము అడుగగా, అతను ఒక్కొక్క ఘటనను వేలిమీద లెక్కించి, తన సోదరుడి హత్యనూ, అంతకు ముందు రోజు రాత్రి కుట్రులో చంపిన ఇద్దరు ఆదివాసులనూ కలుపుకొని 'ఏడు' అన్నాడు. పత్రికల వార్తల ప్రకారం మాత్రం అప్పటికి మావోయిస్టులు చాలామందినే హతమార్చారని.

హైదరాబాద్‌కు తిరిగి వచ్చిన తరువాత మేమొక వివరమైన ప్రకటన పత్రికలకు విడుదల చేశాము. మావోయిస్టుల నిర్ణయాల పట్ల ఆదివాసులలో కొంత అసంతృప్తి ఉన్న మాట వాస్తవమేననీ దానిపట్ల మావోయిస్టులు అసహనంతో వ్యవహరిస్తున్న మాట వాస్తవమేననీ అయితే అవతలి వైపు జనజాగరణ్ అభియాన్ చేస్తున్న హింస గురించి, దానికి పోలీసులు ఇస్తున్న వత్తాసు గురించి పత్రికలు మౌనంగా ఉన్నాయనీ, మావోయిస్టుల హింస గురించి అతిశయోక్తులు ప్రచారం చేస్తున్నాయనీ అన్నాము. (అనుబంధం-II చూడండి.)

ఒక సల్వాజుడుం నాయకుడి పరిచయం

మేము ప్రతాప్‌సింగ్‌తో మాట్లాడుతుండగా ఆ గ్రామానికొక టాటా సుమో వచ్చింది. బైరంగఢ్‌కు చెందిన అజయ్‌సింగ్ అందులో వచ్చాడు. ఆ తరువాతి కాలంలో అతను చాలా దురుసైన నడవడిక గల సల్వాజుడుం నాయకుడిగా పేరు పొంద బోతాడు. ఆ ముందు రోజు రాత్రి కుట్రులో మావోయిస్టులు ఇద్దరిని చంపిన ఘటనకు నిరసనగా తన వాళ్ళను సమీకరించడానికి జాంగ్లా వచ్చాడు. మేము ప్రతాప్‌సింగ్‌తో మాట్లాడడం చూసి మేము ఎవరని దబాయించి మా దగ్గరున్న గుర్తింపు కార్డులడిగాడు. మా బృందంలో ఇద్దరు వరంగల్‌కు చెందిన వారన్న విషయాన్ని గమనించి, 'మీదీ వరంగలేనా? వాళ్ళదీ (అంటే నక్సలైట్లది) వరంగలే కదా?' అన్నాడు. దేశ మాజీ ప్రధాని పి.వి.నరసింహారావుదీ వరంగలే, అతన్నీ నక్సలైటని అనుమానిస్తారా అని దబాయించవలసి వచ్చింది అతని దూకుడు ఆపడానికి. 'పివి'ది కరీంనగరైనా, వారి కుటుంబానికి వరంగల్‌తో చాలా సాన్నిహిత్యం ఉంది కాబట్టి మా దబాయింపు పూర్తిగా అవాస్తవం కాదు! ఆ తరువాతి కాలంలో అజయ్‌సింగ్ నేతృత్వంలో బైరంగఢ్ గూండాల కేంద్రంగా మారింది. ఆ ఊరికి వెళ్ళిన ప్రతి పరిశీలక బృందం మీదా చేయి చేసుకు న్నారు. మేము మాత్రం అతనిని ముందే చూశాము కాబట్టి బైరంగఢ్‌కు పోకుండా జాగ్రత్త పడ్డాము!

చాలా విచిత్రంగా, అంతకు ముందు దంతెవాడ ఘటనల గురించి పెద్ద పెద్ద వార్తా కథనాలు ప్రచురించిన తెలుగు దినపత్రికలు, స్వయంగా అక్కడికిపోయి వచ్చిన మా ప్రకటనలో ఒక్క వాక్యం కూడా ప్రచురించలేదు. 'ది హిందూ' అయితే మా ప్రకటనను పక్కన పడేసి, నక్సలైట్ల పట్ల వ్యతిరేకత గల ఒక సీనియర్ రిపోర్టర్‌ను దంతెవాడ పంపింది. అతను మహేంద్రకర్మను ఇంటర్వ్యూచేసి అతనితో మీడియా తొలి ఇంటర్వ్యూ – చాలా అభినందన పూర్వకమైనది – ప్రచురించాడు.

ఆదివాసుల అసంతృప్తికి గల కారణాలలో తునికాకు బంద్ విషయం ప్రత్యేకంగా చెప్పుకోవాలి. అడవివాసుల జీవితంలో తునికాకు సేకరణకు ఉండే ప్రాముఖ్యాన్ని ఇదివరకే చెప్పాము. అది రెండు నెలల పనే అయినా వేరే పనులు దొరకని వేసవి కాలంలో దొరికే పని. అంతకంటే ముఖ్యంగా, అది నగదు ఆదాయాన్ని ఇస్తుంది. సంవత్సరం పొడవునా అవసరమయ్యే నగదు ప్రధానంగా ఆ రెండు నెలలలో సంపాదించుకుంటారు. అందుకే తునికాకు కూలిరేటు అతి తక్కువగా ఉన్నప్పుడు కూడా ఆ పనికి పోయేవారు. నక్సలైట్లు వచ్చిన తరువాత ప్రతీ సంవత్సరం ఆ కూలిరేటు క్రమం తప్పకుండా పెరిగింది. బహుశా తొలినాటి నికృష్టమైన రేటు మీద 50 రెట్లు పెరిగి ఉంటుంది. ఇందుకు ఆదివాసులు నక్సలైట్లను చాలా అభిమానిస్తారు. అదే కారణంగా చాలా సదుద్దేశంతో తునికాకు సమ్మెకు

పిలుపునిచ్చినా నిరసిస్తారు. మన రాష్ట్రంలోని గోదావరి లోయ ప్రాంతంలో ఈ సత్యాన్ని మావోయిస్టులతో సహా అన్ని ఎం-ఎల్ పార్టీలూ అనుభవ పూర్వకంగా తెలుసుకున్నాయి.

దంతెవాడలో తునికాకు సేకరణ ఒక్కొక్కసారి కాంట్రాక్టర్ల ద్వారా, ఒక్కొక్కసారి సొసైటీ ద్వారా జరుగుతూ వచ్చింది. 2005లో దానిని సొసైటీద్వారా జరిపించాలని ఆ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. సొసైటీ అంటే తునికాకు సేకరించే ఆదివాసుల సహకార సంఘం. వారే దాని సభ్యులు కాబట్టి లాభాల వాటా వారికే వస్తుంది. దీనిని కారణంగా చూపించి కూలిరేటును ప్రభుత్వం కట్టకు 90 పైసల నుంచి 45 పైసలకు తగ్గించింది. కూలి తగ్గితే లాభాలు పెరుగుతాయి కాబట్టి ఇక్కడ తగ్గింది అక్కడ దక్కుతుంది కదా అనేది ప్రభుత్వ వాదన! కానీ అసలు ఉద్దేశం కాంట్రాక్టర్ల నుంచి మావోయిస్టులు సేకరిస్తున్న పార్టీ ఫండ్‌ను దెబ్బ తీయడం. అంతేకాక సొసైటీయే ఆకుసేకరణ చేపడితే రేటు ప్రతీ సంవత్సరం పెంచుకోవడం కష్టం అవుతుంది.

ఈ కారణాలుగా మావోయిస్టులు బంద్ పిలుపు ఇచ్చారు. ఇవ్వలేదని వాళ్ళు అంటున్నప్పటికీ అది నిజంకాదు. తాము బంద్ పిలుపు ఇవ్వలేదనీ, ఇచ్చినట్టు కొంతమంది దుర్మార్గులు గంగలూరు ప్రాంతంలో ప్రచారం చేశారనీ, అది అవాస్తవమని వారు స్పష్టం చేసే లోపల సీజన్ అయిపోయిందనీ దంతెవాడకు చెందిన ఒక సానుభూతిపరుడైన విలేకరి వివరించే ప్రయత్నం చేశాడు. కాని ఇవి కప్పిపుచ్చుకునే ప్రయత్నాలు తప్ప వేరు కాదు.

నిజానికి అప్పటికే 3 సంవత్సరాలుగా తునికాకు సేకరణ సరిగ్గా జరగడం లేదు. కూలిరేటు పెంచమన్న డిమాండుకూ, పార్టీ ఫండ్ డిమాండ్‌కూ వెరసి కాంట్రాక్టర్లు కొన్నిచోట్ల ముందుకు రాలేదు. 2005లో పూర్తిగా బంద్ అయింది. ఇతర కారణాలుగా ఉన్న అసంతృప్తికి ఇది తోడయింది. ఎప్పుడు అవకాశం దొరుకుతుందా అని కాచుకొని ఉన్న మహేంద్ర కర్మ, అతని మనుషులు రంగంలోకి దిగి మూడవ జనజాగరణ్ అభి యాన్‌ను మొదలుపెట్టారు. 2005 జూన్ మొదటి వారంలో ఇది ప్రారంభం అయినట్టు చెప్పుకోవచ్చు. ఐదు వారాల తర్వాత మా బృందం జూలై 16 - 17 తేదీలలో పోయే నాటికి ఇంకా సల్వాజుడుం అన్న నామకరణం ప్రచారంలోకి రాలేదు. ఆ నెలాఖరుకు వచ్చింది.

జనజాగరణ్ అభియాన్‌లు చేసే ప్రజా సమీకరణ గురించి పైన చెప్పాము. మహేంద్ర కర్మ స్వగ్రామమైన ఫరస్పాల్ ప్రాంతంలో అది అమలవుతున్న తీరు స్థానికుల నోటి నుంచి విని తెలుసుకున్నాము.

ఫరస్పాల్‌కు సమీపంలో ఉన్న కవల్నార్ గ్రామంలో హిమన్షుకుమార్ అనే గాంధేయ వాది నడుపుతున్న వనవాసి చేతన ఆశ్రమ్ అనే స్వచ్ఛంద సంస్థ ఉంది. యువకులకు అనేక రకాల శిక్షణ ఇచ్చే ఈ సంస్థ తన శక్తి మేరకు సల్వాజుడుంకు వ్యతిరేకంగా నిల బడింది. సల్వాజుడుం నడిచే తీరు గురించి ఆ ఆశ్రమంలో చాలా తెలుసుకోగలిగాము.

మహేంద్రకర్మ ఎంఎల్ఏగా, సల్వాజుడుం నేతగా బయట రాజ్యమేలుతుండగా అతని స్వగ్రామాన్ని అతని బావమరిది చన్ను కర్మ ఏలుతాడు. అతను ఆ ఊరికి సర్పంచేకాక ఎదురులేని పెత్తందారు కూడా. ఆ పరిసరాలలో మావోయిస్టులకు బలం ఉన్న గ్రామాల మీద జరిగే దాడులకు అతనే నేతృత్వం వహిస్తాడు. ఆ దాడులలో ప్రతీ ఒక్కరూ పాల్గొనవలసిందే. పాల్గొనని వారు 700 రూపాయల జుర్మానా చెల్లించి 7 కొరడా దెబ్బలు తినాలి. (ఈ '7' సంఖ్యకు ఉండే ప్రాముఖ్యమేమిటో మేము తెలుసుకోలేక పోయాము). ఈ విధంగా ఫరస్పాల్ పరిసరాలలోని గ్రామాల జనాన్ని బలవంతంగా పోగుచేసి 'మావోయిస్టు' గ్రామాల పైన దాడి చేయిస్తాడు. ఎదురు తిరిగిన వారిని హతమారుస్తాడు. మావోయిస్టుల మీదగానీ, వారి అనుచర గ్రామాల పైనగానీ ఏ ద్వేషం లేనివారు సైతం ఈ మూకుమ్మడి హత్యాకాండలో భాగం అయ్యారు. వెట్టిపారాకు చెందిన గాగ్రీ అనే స్త్రీ తన ముగ్గురు చిన్న పిల్లలను ఇంటిలో విడిచి పెట్టి ఈ 'ఉద్యమం'లో పాల్గొనలేనని అడుక్కున్నా కూడా బలవంతంగా తీసుకుపోయారు. కేశాపూర్‌లో ఒక వితంతువు ఈ గుంపు వెంట గుట్టల వెంబడి పరుగెత్తలేక ఇంటికి వచ్చేయగా, ఆమె భూమిని వేలం వేయించి 700 రూపాయల జుర్మానా కట్టించుకున్నాడు.

ఈ ఆశ్రమం ఉండే కవల్నార్ ఫరస్పాల్ పరిసర గ్రామాలలో ఒకటి కాబట్టి 'సల్వా జుడుంలో పాల్గొను, లేకపోతే జుర్మానా చెల్లించు' అనే ఆదేశం హిమన్షు కుమార్‌కు కూడా వర్తిస్తుంది. అయితే తను దాడులలో పాల్గొనడానికీ, జుర్మానా కట్టడానికీ కూడా నిరాకరిం చానని ఆయన అంటాడు. తన తెగువ చూసి కవల్నార్, తుర్పరాజ్, కుపేర్, పురంతరి, మంగ్‌నార్ గ్రామస్తులు కూడా అటువంటి తీర్మానమే చేశారని అంటాడు. ఆ తీర్మానాలు ఎంతమేరకు అమలయ్యాయో తెలీదు గానీ ఈ మధ్యనే హిమన్షు కుమార్‌కూ, అతని ఆశ్ర మానికీ ప్రభుత్వం వైపునుంచి వేధింపు మొదలయింది. అతని ఆశ్రమం ఫారెస్ట్ డిపార్ట్ మెంట్‌కు చెందిన భూమిలో ఉంది. ఆశ్రమానికి ఆ భూమి కావాలని కొన్ని సంవత్సరాల క్రితం అతను అర్జీ పెట్టుకున్నప్పుడు 'అదేం మహాభాగ్యం! ముందు ఆశ్రమం కట్టుకోండి. అనుమతి సంగతి తరువాత చూద్దాం' అని అధికారులు అన్నారు. హిమన్షు కుమార్ అట్లాగే చేశాడు. ఇప్పటిదాకా అన్నీ సజావుగానే సాగాయి. స్థానిక అధికారులు, ప్రజాప్రతి నిధులు (ఎంఎల్ఏ అయిన మహేంద్ర కర్మతో సహా) అతని ఆశ్రమం కార్యకలాపాలలో పాల్గొన్నారు.

అయితే అతను సల్వాజుడుంను వ్యతిరేకించడమేకాక, తన సంస్థ పనిచేసే గ్రామాల నుంచి జనాన్ని సమీకరించి దంతెవాడలో శాంతి ప్రదర్శన కూడా జరిపాడు, ఆ ప్రాంతానికి వచ్చిపోయే ప్రతీ నిజనిర్ధారణ కమిటీకీ సహకరించసాగాడు. ఈ సంవత్సరం ఫిబ్రవరి నెలలో దంతెవాడ తాసీల్దారు, 'నువ్వు ఎవరి అనుమతితో అడవిలో ఆశ్రమం వేసు కున్నావు?' అని నోటీసు ఇచ్చాడు. ఎస్ఐ కూడా, 'మీ ఆశ్రమంలో అవాంఛనీయమైన కార్యకలాపాలు జరుగుతున్నట్టు తెలుస్తున్నది కాబట్టి అన్ని రికార్డులూ తీసుకొని పోలీసు

స్టేషన్‌కు రావలసింది' అని తాఖీదు పంపాడు. గ్రామాలలో అతని కార్యకర్తలు చేపట్టే సంక్షేమ కార్యక్రమాలకు సల్వాజుడుం వారు అడ్డం పడుతున్నారు. మావోయిస్టులని ముద్రవేసి దాడి చేస్తున్నారు.

సల్వాజుడుం స్వభావరీత్యా గతంలో రెండు సార్లు జరిగిన జనజాగరణ్ అభియాన్‌లకు కొనసాగింపేనని అన్నాము. అదే సమయంలో, గతంలో లాగ కేవలం దీనికి ప్రభుత్వం మద్దతు ఉండడమేకాక ఈసారి అధికార పాలసీలో భాగం అయిందని కూడా అన్నాం. దీని స్వరూపం ఏమిటో చూద్దాం.

మావోయిస్టుల వ్యతిరేకులకు గుంపుకట్టి హింసచేసే స్వేచ్ఛ ఇచ్చినప్పటికీ మావోయిస్టు ఉద్యమాన్ని మట్టుబెట్టడం సాధ్యం కాలేదని ఛత్తీస్‌గఢ్ ప్రభుత్వం గ్రహించింది. మావోయిస్టులకు ప్రజాబలం దండిగా ఉండడం దీనికి కారణం కావచ్చు, జనజాగరణ్ అభియాన్ పేరిట పోగైన సామాజిక, రాజకీయ శక్తుల కంటే మావోయిస్టుల వద్ద ఆయుధ బలం ఎక్కువ ఉండడం కారణం కావచ్చు, ఆ ఆయుధాలు ఉపయోగించే విషయంలో వారిలో తెగింపు ఎక్కువ ఉండడం కారణం కావచ్చు. ఈ మూడు కారణాలూ వివిధ పాళ్ళలో ఉండవచ్చు.

కాబట్టి అడవుల్లో ప్రజల్నే లేకుండా చేసేస్తే? అడవి గ్రామాలన్నిటినీ బలవంతంగా ఖాళీ చేయించి ప్రజలందరినీ ప్రభుత్వం ఆధ్వర్యంలో నడిచే శిబిరాలలోకి తరలించినట్టయితే మావోయిస్టులకూ వారి మద్దతుదార్లయిన ప్రజలకూ మధ్య ఉన్న సంబంధం తెగిపోతుంది. అటు మావోయిస్టుల పైన పోలీసు, పారామిలిటరీ దాడులూ సులభతరమవుతాయి. ఇటు ప్రజలను కంట్రోల్ చేయడమూ సులభతరం అవుతుంది.

సల్వాజుడుం 'ఉద్యమం' వెనక ఈ ఆలోచన స్పష్టంగా ఉంది. ఇది ఎవరి ఆలోచనో, కుట్రు ప్రాంతంలో మొదలైన బలసమీకరణ ఏ దశలో ఈ రూపం తీసుకుందో చెప్పలేము. మేము 2005 జూలై 16 – 17 తేదీలలో బీజాపూర్ వెళ్ళే నాటికి ఈ ఆలోచన లేదు. రహదార్ల పైన శిబిరాలూ లేవు. ఆ తరువాత చాలా వేగంగా అడవి గ్రామాలను ఖాళీ చేయడం, రహదార్ల మీద శిబిరాలు నెలకొల్పడం మొదలయింది. మేము 2006 మే నెలలో పోయే నాటికి 17 శిబిరాలలో 54,768 మంది ఉన్నారు. దీనికి వివరణగా ఛత్తీస్‌గఢ్ ప్రభుత్వం ఒక చిత్రాన్ని ఇస్తున్నది. నక్సలైట్ బాధితులైన గ్రామాల ప్రజలు వారి బారినుంచి తప్పించుకోవడానికి తమకు రక్షణ కల్పించమని ప్రభుత్వాన్ని కోరారనీ, ప్రభుత్వం రహదార్ల మీద శిబిరాలు ఏర్పాటుచేసి వారికి సంరక్షణ కల్పిస్తున్నదనీ ఈ చిత్రం చెప్తుంది. ఇది వట్టి అబద్ధం. అయితే మొదట్లో బీజాపూర్ ప్రాంతంలో ఒకటి రెండు గ్రామాలలో ఇది జరిగి ఉండవచ్చు. 2005 జూన్ నెలలో మూడవ జనజాగరణ్ అభియాన్ మొదలైనప్పుడు కుట్రువంటి కొన్ని గ్రామాల జనం పెద్ద సంఖ్యలో మావోయిస్టుల పైన దాడులలో పాల్గొన్నారు. అటువంటి వాళ్ళు తామింక అడవులలో ఉండలేమనీ ప్రభుత్వం ఎక్కడైనా శిబిరం నెలకొల్పి పోలీసు పహారా కల్పిస్తే వచ్చేస్తామని అడిగినట్టున్నారు. దాని

కుంట – దోర్నపాల్ రహదారి పక్కన ఖాళీ అయిన ఒక గ్రామం

నొక నమూనాగా తీసుకొని తరువాత జరిగిన బలవంతపు తరలింపుకు అదే కారణాన్ని చూపించే ప్రయత్నం చేస్తున్నది ఆ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం.

సిఆర్‌పిఎఫ్ ఛత్తీస్‌గఢ్ అడవి ప్రాంతాలలో చాలాకాలంగా ఉంది. 2003 తరువాత సిఆర్‌పిఎఫ్ బలగాల సంఖ్య పెరిగింది. అయినప్పటికీ 2005 జూలై నుంచి నాగాలాండ్‌కు చెందిన ఇండియా రిజర్వ్ బెటాలియన్‌ను (దీనిని క్లుప్తంగా 'నాగా బెటాలియన్' అని పిలవడం జరుగుతున్నది) దించిన తరువాతే ప్రభుత్వం వైపు నుంచి హింస చాలా పెరిగింది. వాళ్ళు లేకపోతే సల్వాజుడుం కార్యకర్తలు తమంతట తాము లోతట్టు అడవి గ్రామాల పైన దాడిచేసి జనాన్ని బలవంతంగా బయటకు లాక్కొచ్చే ప్రయత్నం చేయక పోయి ఉందురు. నాగా బెటాలియన్‌ను వెంట పెట్టుకొని ఆ పని విస్తృతంగానే చేయ గలిగారు. ఒక్క గ్రామం పైన అటువంటి దాడి జరిగితే దాని ప్రభావం చుట్టుపక్కల అనేక గ్రామాల పైన పడి ఆ ఊర్ల జనం అడగగానే వచ్చేసే స్థితి – లేదా ఊరు వదిలి దూరం పారిపోయే స్థితి – వచ్చిందని సుక్మ నివాసి అయిన సిపిఐ నాయకుడు అంటాడు.

2006 ఫిబ్రవరి 4వ తేదీన నాగా బెటాలియన్, సల్వాజుడుం కలిసి నీలమడుగు గ్రామం పైన దాడిచేసి తగలబెట్టారనీ, ఆ దాడికి ప్రతీకారంగా మావోయిస్టులు 6వ తేదీన మందుపాతర పేల్చి 11 మంది పారామిలిటరీ వాళ్ళను చంపారనీ, ఇక అక్కడి నుంచి జనం భయపడి సల్వాజుడుం వాళ్ళు రమ్మనగానే గ్రామాలు విడిచిపెట్టి శిబిరాలకు వెళ్ళి పోసాగారనీ కుంటకు చెందిన సీనియర్ విలేకరి అంటాడు. దోర్నపాల్‌లోని శిబిరం కుంట తాలూకాలోని మొట్టమొదటి శిబిరాలలో ఒకటి. అన్నిటి కంటే అదే పెద్ద శిబిరం. 'సల్వా జుడుం' ఉద్యమానికి సంబంధించిన అనేక మీటింగ్‌లు ఆ ఊరిలోనే జరిగాయి. మహేంద్ర కర్మ దోర్నపాల్‌లో జరిపిన ఒక మీటింగ్‌లో తీవ్ర పదజాలంతో ఉపన్యాసం ఇస్తుండగా ఆ మీటింగ్‌కు హాజరైన సల్వాజుడుం కార్యకర్తలు గుంపులు గుంపులుగా బయలుదేరి అర్లం

పల్లి, పాలమడుగు, గగన్‌పల్లి, గోగొండ, ఆర్గట్ట గ్రామాలను తగలబెట్టారని చెప్పారు. 165 ఇళ్ళు తగలబడ్డ అర్లంపల్లి దహనకాండ కుంట తాలూకాలో అతి పెద్ద ఘటన.

మేము గగన్‌పల్లి గ్రామానికి పోయి, తగలబెట్టిన ఇళ్ళ ఫోటోలు తీశాము. గ్రామం మొదట్లో కొందరు మనుషులు కనిపించారు. వాళ్ళు శిబిరానికి వలసపోలేదు గానీ వారిని సల్వాజుడుం పెద్దగా ఇబ్బంది పెట్టలేదు. కారణం, వాళ్ళూ పేదలే అయినా, అడవి వాసులే అయినా, గిరిజనేతరులు. పశువులు పోషించుకొని బతికే యాదవులు. వాళ్ళ ఇళ్ళు తప్ప తక్కిన గ్రామమంతా తగలబడి పోయింది. (ఈ మధ్యనే – అంటే దాదాపు 1 సంవత్సరం తరువాత– ఈ యాదవులు కూడా కుంటలో శిబిరానికి వెళ్ళిపోయారని తరువాత విన్నాం). మేము పోయేసరికి తగలబడిన ఒక్క ఇంటి దగ్గర మాత్రం మనుషులు కనిపించారు. తప్పి పోయిన తన మేకలకోసం వచ్చామని ఆ ఇంటి యజమాని మడకం దూలయ్య, అతని భార్య ముత్తి అన్నారు. అప్పటికి నెలరోజులు ముందు ఒకనాడు సల్వాజుడుం వాళ్ళు, పోలీసులు కలిసి గగన్‌పల్లికి వచ్చి 100 ఇళ్ళకు పైగా ఒకేసారి తగలబెట్టారని దూలయ్య అన్నాడు. ఇంట్లోని వస్తువులు తీసుకోవడానికి సమయం కూడా ఇవ్వలేదట. గ్రామస్తులందరూ ఎర్రబోరులో గానీ, కుంటలో గానీ ఉన్న శిబిరానికి వచ్చేయాలన్నది సల్వాజుడుం డిమాండు.

సల్వాజుడుంవాళ్ళు తగలబెట్టిన గగన్‌పల్లి గ్రామం

మేం వెళ్ళినప్పుడు అక్కడ కనిపించిన ఒకే ఒక ఆదివాసీ కుటుంబం

గగన్‌పల్లి మీద సల్వాజుడుంకు ప్రత్యేకమైన కోపం ఉండడానికి కారణం లేకపోలేదు. అది మావోయిస్టులకు బలం ఉన్న ఊరు. కుంట మాజీ ఎంఎల్‌ఏ సోయం జోగయ్యదీ ఈ ఊరే. అతని కొడుకు వెంకటేశ్‌ను మావోయిస్టులు ఆరు – ఏడు ఏళ్ళ కింద చంపారు. ఆ తరువాత ఆ కుటుంబం కుంటకు తరలింది. జోగయ్య తమ్ములలో ఒకడైన సోయం మూక సల్వాజుడుం ప్రధాన నాయకులలో ఒకడు.

అంత భీకరంగా దాడిచేసి 100 ఇళ్ళు తగలబెట్టినా ఆ ఊరి నుంచి కొద్ది మంది మాత్రమే సల్వాజుడుంవారి వెంట పోయారనీ మెజారిటీ ప్రజలు తగలబడుతున్న ఆ ఊరిని విడిచిపెట్టి నక్సలైట్ దళాలకు దగ్గరగా అడవి ప్రాంతంలోకి పోయారనీ ఆ ఊరి యాదవులు మాతో అన్నారు.

అయితే గగన్‌పల్లి వాళ్ళందరూ దళాల దగ్గరకు పోలేదు. దాదాపు ఒక సంవత్సర కాలం అడవిలో తలదాచుకునే ప్రయత్నంచేసి ఈ మధ్యనే సరిహద్దు దాటి ఖమ్మం జిల్లాలోకి ప్రవేశించిన వారిని మేము ఈ సంవత్సరం ఏప్రిల్ 14 నాడు చింతూరు మండలం అల్లి గూడెం సమీపంలో చూశాము. ఆ సంవత్సరం కాలం ఎట్లా గడిపారంటే నిస్సహాయంగా చేయి తిప్పుతారు తప్ప వర్ణించడానికి వారి దగ్గరా మాటలు లేవు. ఇళ్ళు తగలబెట్టినప్పుడు గాదెలలోని బియ్యం పైభాగం కాలిపోయిందనీ దానిని తొలగించి కింద ఉన్నది తెచ్చుకొని కొంచెం కొంచెం తింటూ బతికామనీ అన్నారు. ఇద్దరు స్త్రీలు ఆ సంవత్సర కాలంలో వైద్య సహాయం లేక చనిపోయారని మాత్రం కట్టం లక్ష్మి చెప్పింది. సోమయ్య భార్య కూర లక్ష్మి ప్రసవమప్పుడు బిడ్డతో సహా చనిపోయిందట. ఇరమయ్య భార్య సామల భీమమ్మ పాపను కని ఆ తరువాత వచ్చిన రోగానికి (ఇన్‌ఫెక్షన్ కాబోలు) తట్టుకోలేక చనిపోయిం దట. చివరికిప్పుడు గగన్‌పల్లి వాసులు సరిహద్దు దాటి తమ బంధువుల గ్రామంలో బతుకుతున్నారు. ఎట్లా బతుకుతున్నారన్న వివరాలు తరువాత చూద్దాం.

బలవంతంగా అడవులు ఖాళీ చేయించే వ్యూహంలో భాగంగా సల్వాజుడుంను ఛత్తీస్ గఢ్ ప్రభుత్వం వాడుకుందన్నాము కదా. ఆ రాష్ట్ర పాలకులు దీనిని రహస్యంగా ఉంచే ప్రయత్నం కూడా చేయడం లేదు. 'శిబిరాలలో ఉన్న వారంతా ప్రభుత్వంతో ఉన్నారు. అడవులలో ఉన్నవారు మావోయిస్టులతో ఉన్నట్టే'నని ముఖ్యమంత్రి డా॥ రమణ్‌సింగ్ పలుమార్లు ప్రకటించాడు. ఇది కేవలం ఉపన్యాస ధోరణిలో చేసిన ప్రకటన కాదు. పాలనా యంత్రాంగం నుంచి ప్రజలకు లభించే అన్ని సదుపాయాలనూ శిబిరాలలో ఉన్న వారికే పరిమితం చేశారు. అడవిలో ఉన్న వారు వారి దృష్టిలో పౌరులే కారు.

దుర్మార్గమైన ఈ 'వ్యూహం' 1970లలో ఈశాన్య భారతంలోని మిజోరంలో అమ లయింది. మిజో గెరిల్లాలను వేరుచేసి ఏరివేయడానికి అడవులలో, కొండలలో ఉన్న గ్రామాలన్నిటినీ బలవంతంగా ఖాళీ చేయించారు. ఆ తరువాత సైన్యాన్ని అడవులలో దించి మిజో నేషనల్ ఫ్రంట్ సాయుధ దళాలను తుదముట్టించారు. అప్పుడు నెలకొల్పిన శాంతి ఇప్పటికీ నిలిచి ఉండడం వల్ల దీనిని విజయవంతమైన వ్యూహంగా పాలకులు భావిస్తున్నారు. అదే వ్యూహాన్ని ఛత్తీస్‌గఢ్‌లో అమలు చేస్తున్నారు. మిజోరంలో మూడు దశాబ్దాల కింద అది ఎంత హింసాత్మకంగా అమలయిందో చూచాయగా వినడమే తప్ప వివరాలు సేకరించిన సంస్థలేవీ లేవు. ఇప్పుడు ఛత్తీస్‌గఢ్‌ను చూసి ఊహించుకో గలుగుతున్నాం. పోలీసు, పారామిలిటరీ బలగాలు, సల్వాజుడుం వాళ్ళు పెద్ద గుంపుగా గ్రామంపైన దాడిచేస్తారు. శిబిరానికి వస్తారా అని అడగడం, వస్తామన్న వారిని తీసుకు పోవడం, రానున్న వారితో మాత్రం ఘర్షణకు దిగడం – ఇదీ వారి వ్యవహార శైలి అని కామన్‌సెన్స్‌తో ఊహ చేసినట్టయితే అనుకుంటాం. అదేంలేదు. రావడం రావడమే కాల్పులు జరుపుకుంటూ ఇళ్ళు తగలబెట్టుకుంటూ వస్తారు. పారిపోతున్న వాళ్ళను నరుకు తారు. కొందరిని ఎత్తి తగలబడుతున్న ఇళ్ళలో పడేస్తారు. ఇంట్లో మనిషిని పెట్టి తాళంవేసి తగులబెట్టిన సందర్భాలూ ఉన్నాయి. పశువులూ, మేకలూ ఇళ్ళలోని వస్తువులతో బాటు

అగ్నికి ఆహుతి అవుతాయి. లేదా వాటిని దాడిచేసిన వాళ్ళు తోలుకుపోతారు. నాగా బెటాలియన్ వారి చేతికి చిక్కిన పశువులను వారు అక్కడికక్కడే నరికి మాంసం తీసుకు పోయి తింటారనేది పలువురి ఫిర్యాదు.

మావోయిస్టుల పట్ల వ్యతిరేకత ఉన్న కారణంగా, సల్వాజుడుం వారు తమ గ్రామానికి వస్తే వారితో చేరుదాం అనుకున్న వారు సైతం ఈ ప్రవర్తనకు వారిని అసహ్యించుకొని ఖమ్మం జిల్లాలోకి పారిపోయి వచ్చారు. సల్వాజుడుం రేపు వస్తుంది మా ఊరికి అని మాతో చెప్పిన ఎం.పి మారాయగూడెంకు చెందిన అడ్మా రాము గురించి పైన చెప్పాము. సల్వాజుడుం ఆ ఊరికి వచ్చింది. అందరినీ కొట్టిపోయింది. రాము ఏమయ్యాడో తెలీదు గానీ, ఆ దెబ్బకు ఆ ఊరినేకాదు ఛత్తీస్‌గఢ్‌నే వదిలి పారిపోయి వచ్చిన కట్టం సంకు రమ్మనూ, ఆమె భర్త దూలయ్యనూ మేము 2006 నవంబర్ 18న ఖమ్మం జిల్లా కూనవరం మండలం రేగులపాడులో కలిశాము. 'వాళ్ళు జనాన్ని కొట్టడం మాకు నచ్చలేదు. మర్యాదగా అడిగితే మేము వాళ్ళతోనే పోయేవాళ్ళం. వాళ్ళ దౌర్జన్యం చూసి ఇటు పారిపోయి వచ్చాం' అంటుంది సంకురమ్మ. వాళ్ళు కోయలు, 10 ఎకరాలు భూమి ఉన్న రైతులు. రేగులపాడులో బంధువులున్నారు కాబట్టి సల్వాజుడుం దాడి నుంచి తప్పించుకొని పారిపోయి ఇక్కడ వచ్చి ఉంటున్నారు.

బలవంతంగా అడవుల నుంచి తరలించబడ్డ జనాన్ని రహదార్ల మీద ఏర్పాటు చేసిన శిబిరాలలో ఉంచారు. 2006 జూలై నెలలో మేము వెళ్ళేసరికి 17 శిబిరాలున్నాయనీ, ప్రభుత్వం లెక్కల ప్రకారం 54,768 మంది వాటిలో ఉంటున్నారనీ పైన చెప్పాము. వాళ్ళంతా పశువుల కొట్టాల వంటి నివాసాలలో ఉంటున్నారు. అప్పట్లో అతి పెద్ద శిబిరాలలో ఒకటైన దోర్నపాల్ శిబిర వాసులతో మేము వివరంగానే మాట్లాడాము. ఇతర నిజనిర్ధారణ కమిటీలను దోర్నపాల్‌లో సల్వాజుడుం నాయకులు అటకాయించడం, వేధించడం జరిగింది. అయితే మేము వెళ్ళేసరికి మధ్యాహ్న భోజనం సమయం అయింది.

దోర్నపాల్ శిబిరంలో ఈ కుటుంబం ఎంత ఇరుకులో బతుకుతోందో చూడండి

సల్వాజుడుం నాయకులు కునుకు తీస్తున్నారో ఏమో గానీ దాదాపు రెండు గంటల సేపు మేము యథేచ్ఛగా శిబిరవాసులతో గడపగలి గాము. 46 గ్రామాల నుంచి వచ్చిన జనం ఈ శిబిరంలో ఉన్నారు. 20 అడుగుల పొడవు, 12 అడుగుల వెడల్పు ఉన్న కొట్టాలలో 40 కుటుంబాల దాకా పిల్లా పాపలతో ఉంటున్నారు. కొట్టాలకు పక్కా గోడలు లేవు. రోజుకు రెండు పూటలా ప్రభుత్వం ఇంత అన్నం, పప్పు పడేస్తుంది తినడానికి. అక్కడే శాశ్వత గృహాలు నిర్మించు కోవడానికి కూడా వారికి అను మతి ఇచ్చింది. దోర్నపాల్ సమీపంలో ప్రజలు పెద్ద సంఖ్యలో అడవిలోకి పోయి చెట్లు కొట్టి తెచ్చుకుంటున్న దృశ్యం కనిపించింది. అడవులలో ఉన్న రోజులలో ఏ అవసరానికైనా చెట్టు కొట్టాలంటే ఎన్ని ఇబ్బందులో! ఇప్పుడు ప్రభుత్వ వ్యూహంలో భాగంగా ఇక్కడికి గుంజుకు రాబడ్డారు కాబట్టి, వాళ్ళు ఇక్కడే ఇల్లు వేసుకొని స్థిరపడి పోవడం ప్రభుత్వ ప్రయోజనాలకు అవసరం కాబట్టి, దర్జాగా అడవి కొట్టి కట్టె తెచ్చు కోవచ్చు.

మేము కొలాయిగూడ, మోరుపల్లి, నీలవాయి, బోధగూడ, అర్లపల్లి గ్రామాల నుంచి వచ్చిన వారితో మాట్లాడగలిగాము. ఎందుకు వచ్చారు ఈ శిబిరంలోకి అన్న ప్రశ్నకు కొందరి నుంచి మౌనమే జవాబు. జవాబు చెప్పిన వారిలో ఒక్క నీలవాయి గ్రామస్తులు మాత్రమే మావోయిస్టుల వేధింపులకు తట్టుకోలేక 20 కిలోమీటర్లు అడవిలో పడి ఇక్కడికి వచ్చామన్నారు. తక్కిన వాళ్ళంతా సల్వాజుడుం వాళ్ళు తీసుకొస్తే వచ్చామన్నారు. ఆ మాట అనగానే పక్కనున్న మరొక వ్యక్తి 'ఏయ్, అట్లాగంటావా' అనో, 'ష్, ఊరుకో' అనో వారించడం, 'కాకపోతే ఏమిటి' అనీ, 'ఏం ఫరవాలేదులే' అనీ మొదట మాట్లాడిన వ్యక్తి అనడం జరిగింది. రావడానికి నిరాకరించిన వారి ఇళ్ళు సల్వాజుడుం వాళ్ళు తగల బెట్టారని అర్లపల్లివాసులు స్పష్టంగా చెప్పారు. తిరిగి పోదామంటే పోనివ్వడం లేదని కొలాయిగూడ వాసులు అన్నారు.

ఇది జూలై 2006 నాటి సంగతి. అప్పటికే లేఅవుట్ వేసి స్థిరనివాస కాలనీ నిర్మాణం చేపట్టారు. ఒక్కొక్క ఇంటికి మంజూరైన ధర 12 వేల రూపాయలని దంతెవాడ కలెక్టరు మాతో అన్నాడు. శ్రమ వారే చేసుకుని వారే కట్టె అడవి నుంచి తెచ్చుకోవచ్చు. ఆ తరువాత గడచిన సంవత్సరం కాలంలో చాలాచోట్ల శిబిరం స్థానంలో కాలనీలు వచ్చేశాయి. ఎర్రబోరు వంటి ఊర్లలో కాలనీ చుట్టూ కంచె వచ్చింది. శిబిరం పక్కనే పారామిలిటరీ క్యాంపు ఉండింది. అది శాశ్వతం అయింది. వారు పెద్ద పెద్ద సర్చిలైట్లతో రాత్రంతా పర్యవేక్షణ చేస్తుంటారు. మావోయిస్టుల దాడి భయంవల్ల ఈ పహరా పెట్టామనేది చెప్పే కారణమైనా, శిబిర వాసులెవరూ చీకటి మాటున జారుకోకుండా కాపలా కాయడమూ దీనివల్ల ఉండే ప్రయోజనమే. కొలాయిగూడకు చెందిన మడావి సంతోష్ తాను 10వ తరగతి పరీక్ష రాయడానికి దోర్నపాల్ వచ్చాననీ తనను సల్వాజుడుం వాళ్ళు పట్టుకొని శిబిరంలో పడేసి వెనక్కి పోనివ్వడం లేదనీ మాతో అన్నాడు.

జాతీయ రహదార్లు నెంబర్ 16,221 గురించి పైన చెప్పాము. ఈ శిబిరాలు అత్యధికం ఆ రెండు రహదార్ల పైనే ఉన్నాయి. జూలై 2006లో 17 శిబిరాలు ఉండగా

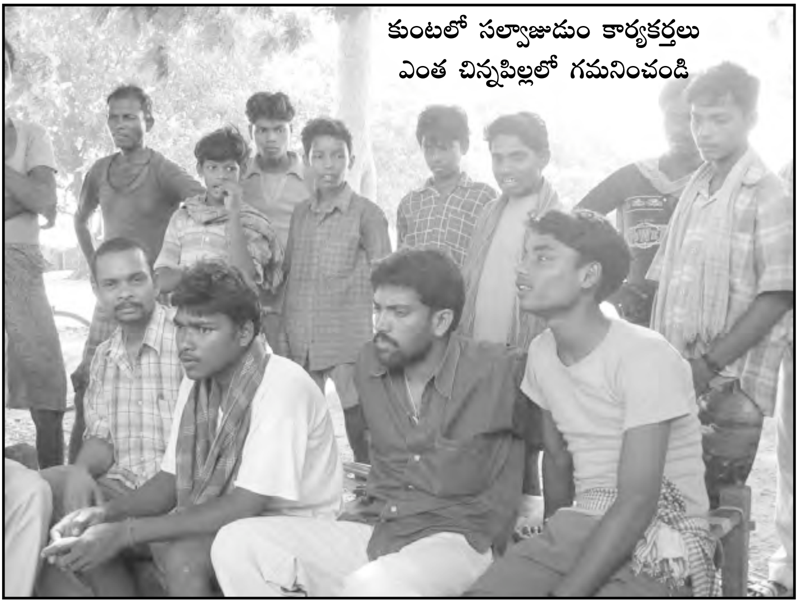

ఇప్పుడు 32 ఉన్నాయి. అయితే శిబిరవాసుల సంఖ్య అప్పుడూ, ఇప్పుడూ 50 వేలకు అటూ ఇటూగా ఉంది. వీటిని సల్వాజుడుం నిర్వహిస్తుంది. కాపలా కాస్తుంది. ఆ మిషమీద జాతీయ రహదార్ల కాపలాయే సల్వాజుడుం చేతిలో పెట్టబడింది. కాపలా మాత్రమే కాదు, పాలన యావత్తు వారి చేతిలో పెట్టబడింది. జాతీయ రహదార్ల పైన ప్రతీ ఊరి దగ్గరా ఇతర చెక్ పోస్టులతో పాటు సల్వాజుడుం చెక్‌పోస్టు ఉంటుంది. దానికి సల్వాజుడుం కార్యకర్తలు విల్లంబులు, ఇతర ఆయుధాలు పట్టుకొని కాపలా కాస్తారు. ప్రతీ వాహనం ఆగవలసిందే. సోదా చేయించుకోవలసిందే. ఆంధ్రప్రదేశ్ రిజిస్ట్రేషన్ ఉన్న వాహనమైతే మరీ అనుమానంగా సోదా చేస్తారు. స్థానిక ఆదివాసీ లెవరైనా వాహనంలో ఉంటే ఎక్కడి వారైనదీ ఎక్కడికి పోతున్నదీ చెప్పాలి. సంతృప్తికరంగా చెప్పకపోతే దెబ్బలు పడతాయి, లేదా దింపి నాగా బెటాలియన్‌కు అప్పగిస్తారు. అర్ధరాత్రి ఎర్రబోరు, ఇంజరం శిబిరాల వద్ద బస్సును ఆపి ప్రయాణీకులను దింపి తీసుకుపోయిన ఉదంతాల గురించి హైదరాబాద్ నుంచి జగ్దల్‌పూర్ పోయే ఎపిఎస్ఆర్‌టీసి బస్సు సిబ్బంది చాలా కథలే చెప్తారు. ఆ విధంగా దింపి తీసుకుపోయిన వారికి ఆ తరువాత ఏం జరిగేదీ ఎవరికీ తెలీదు. మధ్యలో మామూళ్ళ వసూలు ఉండనే ఉంటుంది. చెక్‌పోస్టు ఉన్న తరువాత మామూళ్ళు వసూలు చేసుకోకుండా ఉండరు కదా!

అడవిలో ఉండిపోయిన వారు పౌరులే కాదని పైన చెప్పాం. వారికి ప్రభుత్వం ఏ రకమైన పాలనా అందివ్వదు. అక్కడ స్కూళ్ళు పనిచేయవు. శిబిరంలో వచ్చి ఉన్న పిల్లలకే బడి. ఏ ప్రభుత్వ శాఖా వారి దగ్గరకు పోదు. శిబిరంలో వచ్చి ఉంటేనే ప్రభుత్వ అధికార్ల

పలకరింపు. శిబిరాలు సల్వాజుడుం ఆధ్వర్యంలో నడుస్తాయి కాబట్టి ఇక్కడ ప్రభుత్వ పాలన సల్వాజుడుం ద్వారా జరుగుతుంది. ప్రభుత్వ ఉద్యోగులతోపాటు సల్వాజుడుం ప్రతినిధులు కూడా అధికార వాహనాలెక్కి తిరుగుతుంటారు. నిర్ణయాలు చేస్తుంటారు. ప్రభుత్వ కార్యాలయాల కొచ్చి ఆదేశాలు జారీ చేస్తుంటారు. చేతిలో ఆయుధాలు పట్టుకొని తిరుగు తుంటారు.

అధికార ముద్రవేసిన ఏ ప్రైవేట్ సైన్యం లాగైనా సల్వాజుడుం వారు కూడా ప్రభుత్వం ఆమోదించిన జులుంకే పరిమితం కారు. తమ స్వంత లాభం చూసుకుంటారు. బల వంతంగా వ్యాపారస్తుల దగ్గర డబ్బులు వసూలు చేస్తారు. హోటల్‌లో తిని బిల్లు కట్టరనేదైతే దంతెవాడ జిల్లాలో సర్వత్రా వినిపించే అభియోగం. మేము కుంట గ్రామంలో సల్వాజుడుం వాళ్ళతో మాట్లాడిన తరువాత టీ తాగడానికి ఒక హోటల్‌కు పోగా, వాళ్ళు మాతో మర్యాదగా మాట్లాడడం చూసి కాబోలు ఆ హోటల్ యజమాని 'టీ తాగితే బిల్లు కట్టి పొమ్మని చెప్పండి సార్ వాళ్ళకు కొంచెం' అని మమ్మల్ని అభ్యర్థించాడు. 'సల్వాజుడుం వాళ్ళు వస్తున్నారు' అంటే బస్సులు ఆగవలసిందే. కుంటవద్ద శబరి నది దాటి ఒరిస్సాకు పోయే పడవలూ ఆగవలసిందే.

ఈ ప్రహసనం నెలకొల్పడానికి సల్వాజుడుం పోలీసులతోనూ పారామిలిటరీతోనూ కలిసి పాల్పడిన హింస, దానిని ప్రతిఘటించడానికి మావోయిస్టులు చేపట్టిన హింస, దంతెవాడ జిల్లాను నిలువునా చీల్చి అంతర్యుద్ధ స్థితిని తీసుకొచ్చిన వైనాన్ని తరువాతి అధ్యాయంలో చూద్దాం. క్లుప్తంగా చెప్పాలంటే రెండేళ్ళ కాలంలో దాదాపు 700 ప్రాణాలు

ఖమ్మం జిల్లా సున్నంవారి మట్టికలో అటవీశాఖ కూల్చేసిన ఛత్తీస్‌గఢ్ గొత్తికోయల ఇళ్ళు

పోయాయి. రహదారి శిబిరాలలో ఉన్న 50 వేల మందిని కలుపుకుని 1 లక్ష మంది దాకా ఆదివాసీ ప్రజలు నిర్వాసితులయ్యారు. గ్రామాలకు గ్రామాలు కాలి బుగ్గి అయ్యాయి. వేల ఎకరాల భూమి పడావు పడింది.

నిర్వాసితులైన ఈ ప్రజానీకం జీవన పరిస్థితులు ఏ విధంగా ఉన్నాయో కూడా తరువాతి అధ్యాయంలో చూద్దాం. శిబిరాలలో ఉన్న వారు అడవులనూ భూములనూ విడిచిపెట్టి ప్రభుత్వం పెడుతున్న రెండు ముద్దలు తిని బందీలుగా బతుకుతుండగా, అడవి లోతట్టు ప్రాంతానికి పారిపోయిన వారు, ఖమ్మం జిల్లాలోకి పారిపోయి వచ్చిన వారు నిలువ నీడలేక, చేసుకోవడానికి పనిలేక, తినడానికి తిండిలేక దుర్భర పరిస్థితులలో బతుకు వెళ్ళదీస్తున్నారు. ఎక్కడ తలదాచుకున్నా సల్వాజుడుం వాళ్ళు వచ్చి బలవంతంగా అపహరించి తీసుకుపోతారని భయపడుతూ బతుకుతున్నారు. ఖమ్మం జిల్లాకు పారిపోయి వచ్చిన వారు అడవులలో ఇంత చోటు చూసుకొని గుడిసెలు వేసుకుంటే అటవీశాఖ ఆ గుడిసెలను తగలబెడుతున్నది. ఛత్తీస్‌గఢ్ అడవులలోనే ఉండిపోయిన వారు గుడిసెలు వేసుకునే సాహసం సైతం చేస్తున్నట్టు లేరు. వాళ్ళ భయం అటవీశాఖ గురించి కాదు. నివాసాలు ఉన్నట్టు తెలిస్తే సల్వాజుడుం వాళ్ళు వస్తారని. కాబట్టి చెట్లూ చేమలూ పట్టుకొని బతుకుతున్నారు.

ఈ నిర్వాసితులందరూ – ప్రభుత్వం నెలకొల్పిన రహదారి శిబిరాలలో ఉన్న వారితో సహా – తిరిగి తమ గ్రామాలకు పోయి తమ భూములలో వ్యవసాయం చేసుకొని బ్రతకాలనేది ప్రజాతంత్ర ఉద్యమ తక్షణ కర్తవ్యంగా మేము భావిస్తున్నాం. ఒంట్లో ప్రాణాన్ని నిలబెట్టుకోవడానికి వారికి వేరే మార్గం ఏదీలేదు. అంతేకాక, దశాబ్దాలుగా తమ అడవులలో తామే చొరబాటుదార్లుగా ప్రకటించబడి నిత్యం వేధింపులకు గురి అవుతున్న ఆదివాసులకు మొట్టమొదటిసారిగా తమ చారిత్రక హక్కులను నిలబెట్టుకునే అవకాశం దొరికింది. ఇది పార్లమెంటు ఈ సంవత్సరం జారీచేసిన షెడ్యూల్డు తెగలు, ఇతర సంప్రదాయ అటవీ వాసుల (అటవీ హక్కుల గుర్తింపు) చట్టం, 2007 (క్లుప్తంగా, 2/2007 చట్టం). ఈ చట్టం ఇచ్చే గుర్తింపు పొందాలంటే వారు తిరిగి తమ భూములను స్వాధీనం చేసుకోవాలి. లేకపోతే ఈ హక్కు దక్కదు. చివరిగా, ఊర్లు తగలబెట్టి ఖాళీచేసిన అడవులను ఖనిజాల కంపెనీలకు లీజుకిచ్చే ప్రమాదం ఉంది. భారతదేశ ఖనిజ సంపదలో పెద్ద భాగం 'దండకారణ్యం' అని పిలవబడే జార్ఖండ్, ఒరిస్సా, ఛత్తీస్‌గఢ్ అడవులలో ఉంది. ఆ మూడు రాష్ట్రాల ప్రభుత్వాలూ ఇప్పటికే పెద్ద మొత్తంలో తమ అడవి భూములను టాటా, జిందాల్, ఎస్సార్, తదితర పెట్టుబడిదారీ కంపెనీలకు లీజుకు ఇచ్చి ఉన్నాయి. దంతెవాడలో సైతం ఈ ప్రక్రియ ప్రారంభం అయింది. బలవంతంగా ఖాళీ చేయించిన భూములను ఆ రకమైన లీజుల కింద ఇచ్చేసినట్టయితే విస్థాపితులైన ఆదివాసులు ఆ భూమిపై తమ హక్కులు శాశ్వతంగా కోల్పోతారు. అది జరగకూడదంటే కూడా వీరంతా వెనక్కి పోవాలి.

హింసోత్పాతం

సల్వాజుడుం బీభత్సాన్ని గురించి ప్రత్యక్ష సాక్ష్యం దొరకడం చాలా కష్టం. సల్వాజుడుం ఆధ్వర్యంలో నడిచే రహదారి శిబిరాలలోని జనం మాట్లాడలేరు. తమను సల్వాజుడుం వారు బలవంతంగా శిబిరంలోకి లాక్కొచ్చారనీ తమ ఇళ్ళు తగులబెట్టారనీ వాళ్ళు చెప్పడమే ఎక్కువ.

ఇంక మిగిలింది సల్వాజుడుం బారిన పడకుండా అడవి లోపలికి పారిపోయిన వారు, సల్వాజుడుం దెబ్బ ఇంకా పడని లోతట్టు గ్రామాల వారు, సల్వాజుడుం దాడికి ఊరు విడిచిపెట్టి మన ఖమ్మం జిల్లాలోకి పారిపోయి వచ్చిన వారు.

అడవి లోపలికి పారిపోయిన వారిని కలుసుకోవడం కష్టం. వాళ్ళు ఒక చోట ఉండడం లేదు. చెట్టుకింద, పుట్టకింద తలదాచుకుని సాయంత్రం వేళ కాలిపోయిన తమ ఊర్ల దగ్గరి కొచ్చి చేనిలో పంట ఏమైనా ఉంటే దాని బాగోగులు చూసుకొని పోతున్నారు. మిగిలిన రెండు కోవలకు చెందిన వారిని కలవడానికి మేము చాలా ప్రయత్నం చేశాము, కలిశాము. కానీ వారినుంచి లభించిన సమాచారం చాలా తక్కువ. సల్వాజుడుం పేరు చెప్పగానే వారు బిగుసుకుపోతారు. పైన నోట్లో ఒక్క మాట కూడా రాదు. దాడులకు గురైన వారిలో భయం సహజంగా ఉంటుంది గానీ ఇంత భయం మా అనుభవంలో మేము ఎప్పుడూ చూడలేదు. బహుశా సల్వాజుడుం క్రూరత్వానికి ఇంతకంటే వేరే రుజువు అక్కరలేదేమో.

దంతెవాడ అడవులను వదిలిపెట్టి ఖమ్మంలోకి పారిపోయి వచ్చిన వారిని మేము గొల్లగుప్ప, అల్లిగూడెం, మల్లంపేట, రేగులపాడు, సరివెల, ఆముదాలపేట, సున్నంవారి మట్టక, పావుర్లంకలలో కలిశాము. వారి వద్ద అన్ని సందేహాలూ నివృత్తి చేయగల సమాచారం దొరుకుతుందని ఉత్సాహపడ్డాము గానీ మాకు నిరాశే ఎదురైంది. సల్వాజుడుం పేరు తీయగానే నోరు పడిపోయినట్టు ఊరకుండి పోతారు. హావభావాలు, చేష్టలూ కూడా బంద్ అయిపోతాయి. మావోయిస్టుల గురించి అడిగితే మరీ అంత భయపడరు గానీ ఏమీ చెప్పరు. తమ ప్రస్తుత స్థితిగతుల గురించి మాత్రమే మాట్లాడతారు.

ఖమ్మం జిల్లాలో ఉన్న వాళ్ళకు సల్వాజుడుం అంటే అంత భయపడవలసిన అవసరం ఏమిటని అడుగుతారేమో. ఛత్తీస్‌గఢ్ అడవుల నుంచి శిబిరాలలోకి రాకుండా ఆంధ్రప్రదేశ్ లోకి పారిపోయిన వారిని సల్వాజుడుం ద్రోహులుగా భావిస్తుంది కాబట్టి. వారి కోసం ఖమ్మం జిల్లాలోకి ప్రవేశించి వేటాడుతుంది. ఏడుగురాళ్ళపల్లి సంతకు కుంటనుంచి సల్వా జుడుం వాళ్ళు వ్యాన్‌లో వచ్చి ఛత్తీస్‌గఢ్ వాసులెవరైనా కనిపిస్తే బలవంతంగా ఎత్తుకు పోయిన సంఘటనలు జరిగాయి.

చింతూరు మండల కేంద్రం మీద కూడా ఒకసారి సల్వాజుడుం వాళ్ళు దాడిచేసి చాలా బీభత్సం చేశారు. ఆ రోజు ప్రతిఘటన ఎదురు కాకపోతే బహుశా ఖమ్మంజిల్లా కూడా సల్వాజుడుం కార్యక్షేత్రంగా మారేదేమోగాని చింతూరు వాసులు గట్టిగా ప్రతిఘ టించేసరికి వాళ్ళు వెనక్కి తగ్గారు. అయినప్పటికీ సంతల మీద దాడిచేయడం అప్పు డప్పుడు జరుగుతూనే ఉంది. మొన్నటి ఏప్రిల్ 20న ఖమ్మంజిల్లా దుమ్ముగూడెం మండలం చిన్ననల్లబెల్లి సంతమీద సల్వాజుడుం వాళ్ళు తుపాకులతో దాడిచేసి ఛత్తీస్‌గఢ్‌కు చెందిన 20 మందిని అపహరించి తీసుకుపోయారని పత్రికలు రాశాయి.

ఈ భయం కారణంగా ఛత్తీస్‌గఢ్ నుంచి పారిపోయి వచ్చి మన ఖమ్మం జిల్లాలో ఉంటున్న వాళ్ళు సల్వాజుడుం పేరు చెప్తేనే వణుకుతారు.

వారి భయానికి వేరొక కారణం కూడా ఉంది. ఛత్తీస్‌గఢ్ నుంచి ఇక్కడికి పారిపోయి వచ్చిన వారు ఎక్కువగా గొత్తికోయలు. గొత్తికోయ తెగ ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో సహజాతంగా

చింతూరుపైన సల్వాజుడుం దాడి

చింతూరు సరిహద్దు గ్రామం. సరిహద్దు దాటితే కుంట. అవతలి నుంచి సల్వా జుడుంను తప్పించుకొని ఖమ్మం జిల్లాలోకి పారిపోయి వచ్చిన వారు చింతూరు సంతకు ఏదో ఒకటి కొనడం కోసమో, అమ్మడం కోసమో పోక తప్పదు. సంత రోజే కాదు, వేరే రోజులలో కూడా పోతుంటారు. ఆ సంగతి తెలిసిన సల్వాజుడుం వాళ్ళు కత్తులతో, తుపాకులతో చింతూరు పైన దాడి చేసేవారు. ఛత్తీస్‌గఢ్ వాళ్ళు కనబడితే మీదపడి కొట్టి కాళ్ళూ చేతులూ కట్టి ఆటోలో పడేసి కుంటకు తీసుకుపోయే వారు. ఆటోవాళ్ళు ఉద్దరకు ఈ మానవ సరుకును మోయాలి. లేకపోతే వాళ్ళకు దెబ్బలు పడేవి.

చింతూరు ఆటో డ్రైవర్లు ఈ దౌర్జన్యమేమిటని చింతూరు పోలీసుస్టేషన్‌లో ఫిర్యాదు చేశారు. పోలీసులు పట్టించుకోలేదు. ఎస్‌పికీ, కలెక్టర్‌కూ ఫిర్యాదు చేశారు. చివరికి 2006 ఫిబ్రవరి 12 నాడు సల్వాజుడుం దౌర్జన్యానికి నిరసనగా చింతూరులోని ఆటో వాళ్ళంతా భద్రాచలం నుంచి రాజమండ్రి, విశాఖపట్నం వెళ్ళే రహదారిని ఆపేసి రాస్తారోకో చేశారు. ఇతర ప్రజలు కూడా వారితో కలిశారు. అప్పుడు పోలీసులు దిగొచ్చి కుంట నుంచి సల్వాజుడుం నాయకులను తీసుకొచ్చి ఆటో డ్రైవర్లకు క్షమాపణ చెప్పించారు.

లేదు. ఇక్కడ కోయలు మాత్రమే ఉన్నారు. ఛత్తీస్‌గఢ్‌లో కోయలూ గొత్తికోయలు కూడా ఉన్నారు. అక్కడి కోయలకు ఇక్కడి (ఖమ్మం జిల్లా) కోయలతో సంబంధ బాంధవ్యాలు ఉన్నాయి కాబట్టి పారిపోయి వచ్చిన వారిలోని కోయలు స్థానిక సమాజంలో నెమ్మదిగా కలిసిపోగలరు. ఇప్పటికే కొందరు తమ పిల్లలను గిరిజన ఆశ్రమ పాఠశాలలో చేర్పిం చేశారు కూడా. గొత్తి కోయలకు ఆ అవకాశం లేదు. పైగా వాళ్ళంటే మన రాష్ట్ర అటవీ శాఖకు బాగా కోపం కూడా. సల్వాజుడుం భయం కారణంగా ఈ రోజు వలసలు జరుగు తున్నాయి గానీ ఇంతకు ముందు భూమిలేని, తిండిలేని గొత్తికోయలు ఛత్తీస్‌గఢ్ నుంచి ఖమ్మం జిల్లాకు పారిపోయి రావడం దఫాలు దఫాలుగా జరుగుతూ ఉండింది. వాళ్ళు భద్రాచలం అటవీ డివిజన్‌లో రిజర్వ్ ఫారెస్టు నరికి వ్యవసాయం చేసుకొనేవారు. ఈ వలస ఇప్పటికీ సాగుతూ ఉంది. మా బృందం 2006 నవంబర్ 26న ఖమ్మం జిల్లా సరిహద్దు గ్రామమైన మల్లంపేట నుంచి దంతెవాడ అడవి గ్రామాలకు పోతుండగా, భుజం మీద పెద్ద కర్రకు సామాన్లు తగిలించుకొని చకచకా ఎదురుగా నడిచి వస్తున్న వారు కనిపించారు. ఎక్కడి నుంచి వస్తున్నారు, ఎవరు మీరంటే తమది సుక్మ సమీపంలోని నంగరాస్ గ్రామమనీ తాము గొత్తి కోయలనీ 'ఎం-ఎల్ పార్టీ సహాయంతో' (అంటే మావోయిస్టుల సహాయంతో) భద్రాచలానికి 13 కిలోమీటర్లు ఈవల భూములు కొట్టుకొని వ్యవసాయం చేసుకుంటున్నామనీ అన్నారు. బహుశా నంగరాస్‌తో సంబంధాలు ఇంకా తెంపుకున్నట్టు లేరు. ఇక్కడికీ అక్కడికీ పోతూ వస్తున్నారు.

రిజర్వ్ ఫారెస్టులో ఇటువంటి గొత్తికోయ ఆవాసాలు భద్రాచలం అటవీ డివిజన్‌లో మూడు డజన్ల దాకా ఉంటాయి. వాటిని అటవీ శాఖ అధికారులు తరచుగా తగలబెడు తుంటారు. గుడిసెలు తగలబెట్టి, పంటలు ధ్వంసంచేస్తే ఛత్తీస్‌గఢ్‌కు వెళ్ళిపోతారని వారి భావన. కానీ అక్కడ ఏమీలేక ఇక్కడకు వచ్చారు కాబట్టి ఇళ్ళు తగులబడ్డ గొత్తికోయలు వెనక్కిపోలేదు. మళ్ళీ గుడిసెలు వేసుకోవడం, అటవీశాఖ వారు మళ్ళీ తగులబెట్టడం జరుగుతున్నది. 1980ల చివరి కాలంలో పూంగట్టు అనే గూడాన్ని తగలబెట్టినప్పుడు మొదలైన ఈ గృహ దహనాలు ఇప్పటికీ కొనసాగుతున్నాయి. మొన్నటి మార్చి 28న సరివెల దగ్గర ఉన్న అడవిలోని గొత్తికోయ ఆవాసాలనూ, సున్నంవారి మట్టకలోని వాటినీ అటవీశాఖ తగలబెట్టి బుగ్గి చేసింది. ఏప్రిల్ 19న వరంగల్ జిల్లా ఏటూరు నాగారం మండలంలోని గుర్రాల బావి దగ్గరున్న ఆవాసాలను తగలబెట్టింది. సల్వాజుడుం దెబ్బకు పారిపోయి వస్తున్న వారిలో గొత్తికోయలే ఎక్కువ కాబట్టి ఈ వలసలు అటవీ శాఖ దృష్టిని ఆకర్షించాయి. 'వాళ్ళు వస్తే అడవులు పోతాయి' అని రేంజర్లు ఇతర సిబ్బందీ మొత్తు కుంటారు. ఈ సంగతి వలస వచ్చిన గొత్తికోయలకు కూడా తెలుసును కాబట్టి తాము వలస వచ్చామని చెప్పుకోవడానికి సైతం ఇష్టపడరు. అంతకు ముందు నుంచే ఇక్కడ ఉంటున్నట్టు నటిస్తారు. ఈ కారణంగా కూడా వారిచేత మాట్లాడించడం కష్టం.

పోలీసుల భయం కూడా ఉంది. ఛత్తీస్‌గఢ్‌లో మావోయిస్టుల పునాది ప్రధానంగా గొత్తికోయలలోనన్న అభిప్రాయం అధికారులలో ఉంది. అందువల్ల అక్కడి నుంచి ఇక్కడికి

పారిపోయి వచ్చే గొత్తికోయలను పోలీసులు అనుమానంగా చూస్తారు. ఆ కారణంగా, తమ దగ్గరకు వచ్చే తెల్లబట్టల వాళ్ళందరినీ గొత్తికోయలు అనుమానంగా చూస్తారు.

ఈ అన్ని కారణాలవల్ల మన ఖమ్మం జిల్లాలోకి వలస వచ్చిన దంతెవాడ నిర్వాసితుల నుంచి ఈ వలసకు దారితీసిన పరిస్థితుల గురించి ఎక్కువ తెలుసుకోవడం సాధ్యపడలేదు. అయితే ఈ నిర్వాసితులలో కోయలు కూడా చెప్పుకోదగ్గ సంఖ్యలో ఉన్నారు. వారిలో కూడా మగవాళ్ళ నుంచి మౌనమే జవాబైనా స్త్రీలు కొంచెం మాట్లాడడానికి సిద్ధంగా ఉన్నారు. అల్లిగూడెం శివారులో మేము కలిసిన గగన్‌పల్లికి చెందిన కట్టంలక్ష్మి, రేగుల పాడులో కలిసిన ఎం.పి మారాయగూడెంకు చెందిన కట్టం సంకురమ్మ సల్వాజుడుం దాడుల గురించి ఒకే చిత్రం ఇచ్చారు. పోలీసులు లేక పారామిలిటరీతో కలిసి వస్తారు. రావడం రావడమే కాల్పులు జరుపుకుంటూ ఇళ్ళకు అగ్గి పెట్టుకుంటూ పారిపోతున్న వాళ్ళను నరుకుతూ బీభత్సం సృష్టిస్తారు. కోళ్ళు, మేకలు, పందులు, ఎత్తుకుపోతారు. ఒక్కొక్కసారి దాడి అయిపోయిన తరువాత ఆ కోళ్ళనో, మేకలనో అక్కడే వండుకొని తింటారు. వీళ్ళిద్దరూ చెప్పలేదుగానీ, గ్రామంలో మావోయిస్టు సానుభూతిపరులుగా గుర్తింపు ఉన్న వారిని మండుతున్న గుడిసెలలో పడేసి సజీవంగా దహనం చేసిన ఘట నలూ ఉన్నాయి. అర్లపల్లిలో, పోలంపల్లిలో ఆ రకమైన సజీవ దహనాలకు పాల్పడ్డారని పావుర్లంక గ్రామంలో మేము కలిసిన మడావి ఇరమయ్య చెప్పాడు.

సల్వాజుడుం కేంద్రాలన్నీ రహదార్ల మీదే ఉన్నాయి. బలవంతంగా అడవినుంచి రహదారిపైకి తరలించిన ప్రజల శిబిరాలే సల్వాజుడుం కేంద్రాలుగానూ పని చేస్తున్నాయి.

వాటికి కాపలాగా పోలీసుస్టేషన్లూ, ఔట్ పోస్టులూ, పారామిలిటరీ క్యాంపులూ ఉంటాయి. రాత్రిపూట సర్చ్‌లైట్లు వేసి పరిసరాల పైన నిఘా వేస్తారు. ఈ శిబిరాలను కేంద్రాలుగా చేసుకొని సల్వాజుడుం, పోలీసు, పారా మిలిటరీ బలగాలు అడవుల పైన దాడి చేస్తుం టారు. ఈ దాడుల పరిధి మేరకు అడవులు ఖాళీ అయిపోయాయి. ఆ పరిధి ఒక చోట రహదారికి 10 కిలోమీటర్లు ఉండవచ్చు, ఒక చోట 20 కిలోమీటర్లు ఉండవచ్చు. దానికి ఆవల మావోయిస్టు దళాల ప్రభావం, నియంత్రణ ఎప్పటిలాగే కొనసాగుతున్నాయి.

కుంట నుంచి పడమటికి గొల్లపల్లి మార్గంలో సల్వాజుడుం ప్రభావం గత నవంబర్ నాటికి చింతగుప్ప, గొరక, బండ గ్రామాల దాకా ఉండింది. వాటికి తూర్పున సల్వాజుడుం రాజ్యం, పశ్చిమాన మావోయిస్టుల రాజ్యం నడిచేవి. ఈ మూడు ఊర్లనూ సల్వాజుడుం వాళ్ళు తగలబెట్టారని మొదట విన్నాము గానీ తరువాత తెలిసింది గొరక, బండ గ్రామా లను తగలబెట్టగా ఆ భయానికి చింతగుప్ప కూడా ఖాళీ అయిందని. అయితే సల్వా జుడుంకు సహకరించనందుకు చింతగుప్ప సర్పంచ్ పోడియం పండా ఇల్లు మాత్రం తగలబెట్టారు. బండలో ఒక పారామిలిటరీ క్యాంపు వెలిసింది. దానితో ఈ 'సరిహద్దు'కు పశ్చిమాన ఉన్నవారు అడవి బాటలను పట్టుకొని సైతం కుంటకు పోలేకపోయారు. గొరక నుంచి పారిపోయి వచ్చిన ఉయిక కన్నయ్య, ఉయిక లక్ష్మిలను, చింతగుప్ప నుంచి పారిపోయి వచ్చిన కొమురం చిన్నయ్యను, వాటి పరిసర గ్రామమైన గుంపెల్లికి చెందిన మడావి రామును మేము ఖమ్మం జిల్లా మల్లంపేటలో 2006 నవంబర్ 18న కలిశాము.

గొరకలో సెప్టెంబర్ 2006లో సల్వాజుడుం వారు కోయలకు చెందిన ఇళ్ళు 20, గొత్తికోయలకు చెందినవి 35 తగలబెట్టారు. లక్ష్మిని, కన్నయ్యను కొట్టి ఇంజరంలోని శిబిరానికి తీసుకుపోయారు. వీరికి 15 ఎకరాల భూమి ఉండేది. వారి కొడుకు భీమయ్య పారిపోయి వచ్చి సరిహద్దు గ్రామమైన మల్లంపేటలో గుడిసె వేసుకుని తల్లిదండ్రులను విడిపించి తన దగ్గరకు రప్పించే ప్రయత్నం చేశాడు. భద్రాచలం ఎంఎల్ఏని పట్టుకొని చింతూరు ఎస్.ఐతో మాట్లాడించగా, ఆ ఎస్ఐ ఇంజరం పోయి ఆ ముసలి వాళ్ళిద్దరినీ ఎప్పుడు కావాలంటే అప్పుడు తీసుకవస్తానన్న వ్యక్తిగత హామీ ఇచ్చి తీసుకొచ్చి కొడుకుకు అప్పగించాడు. గొరకకు చెందిన వారు ఒకరిద్దరు మావోయిస్టు పార్టీలో ఉన్నారు. కానీ సల్వాజుడుం వైపు మనస్ఫూర్తిగా పోయిన వాళ్ళు ఒక్కరు కూడా లేరు. తను ఇళ్ళ మీదికి ఒక డజను, లేక పదిహేను మంది తుపాకులు వేసుకొని వచ్చారని లక్ష్మి అనింది. అందులో పోలీసులూ సల్వాజుడుం వాళ్ళూ కూడా ఉన్నారు. నేరుగా ఇళ్ళు తగలబెట్టారు. పారిపోయిన జనంలో ఎవరు చేతికి చిక్కితే వారిని కొట్టి ఇంజరం గుంజుకుపోయారు. చిక్కని వారిలో కొందరు ఈ కుటుంబం లాగ మన ఖమ్మం జిల్లాలోకి పారిపోయి వచ్చారు.

పారిపోకుండా అక్కడే ఉండిపోయిన వారు మళ్ళీ కాలిన గుడిసెల పక్కనే గుడిసెలు వేసుకొని నివసించే సాహసం చేయడం లేదు. గుడిసెలు వేసుకుంటే మళ్ళీ సల్వాజుడుం వాళ్ళు వస్తారని భయం. అక్కడి అడవులలో, గుట్టలలో చెట్లనీడన ఉంటున్నారని భీమయ్య అంటాడు. ఉంటూ సాయంకాలం సమయంలో తమ భూముల వైపు పోయి ఏదైనా

పంటవేసి ఉంటే గాని బాగోగులు చూసుకుంటున్నారంటాడు. గుంపెల్లికి చెందిన మడావి రాము కూడా ఇదే మాట అంటాడు. వీళ్ళ కుటుంబానికి 5 ఎకరాల భూమి ఉండేది. అందులో నువ్వులు, వరి పండించే వారు. 5 ఎకరాలలో 15 బస్తాల వడ్లు పండించే వాడు. నువ్వులైతే ఇంకొంచెం ఎక్కువ పండేవి. గుంపెల్లిని సల్వాజుడుం తగలబెట్టలేదు గానీ సమీప గ్రామాలైన గొరక, బండలను తగలబెట్టిన విషయం విని గుంపెల్లి వాళ్ళు కొందరు పారిపోయి వచ్చారు. రాము వారిలో ఒకడు. అతని తమ్ముడు, తల్లి అక్కడే ఉండిపోయారు. అయితే వాళ్ళు గుట్టల మీద తాత్కాలికంగా గూడు ఏర్పాటు చేసుకొని పరిస్థితులు కొంచెం బాగున్నప్పుడు గుట్ట దిగి వచ్చి వ్యవసాయం పనులు చూసుకొని తిరిగి పోతున్నారు. అందరూ వచ్చేస్తే భూమి పోతుందని భయం. అయితే పశువులను మాత్రం రాము తోలుకొని వచ్చేశాడు. ఎందుకంటే అక్కడే వదిలేసి వస్తే వాటిని నాగాలాండ్ బెటాలియన్ జవాన్లు చంపి తింటారని అతని భయం. వాళ్ళను గురించి రాక్షసుల గురించి మాట్లాడినట్టు మాట్లాడతారు దంతెవాడ గ్రామంలో.

బండ నుంచి పారిపోయి వచ్చిన మూడు కుటుంబాలు కూనవరం మండలం లింగాపురంలో ఉన్నారు గానీ వాళ్ళకు స్థానికంగా ఆశ్రయం కల్పించిన వాళ్ళు మాట్లాడ వలసిందే తప్ప వాళ్ళు మాట్లాడరు. ఆ భయానికి కారణం కూడా స్థానికులు చెప్పారు. ఇక్కడ తల దాచుకుంటున్న వారు సంతలకు పోక తప్పదని ఎరిగిన సల్వాజుడుం వారు చింతూరు, తుమ్మల, ఏడుగురాళ్ళపల్లి గ్రామాల పైన వ్యాన్‌లలో లారీలలో వచ్చి దాడిచేసి వారిని చితకగొట్టి బలవంతంగా ఎత్తుకు పోయిన ఘటనలు జరిగాయి.

చింతగుప్ప, బండ, గొరక గ్రామాలు గత నవంబర్ నాటికి సల్వాజుడుం ఇలాఖాకూ మావోయిస్టుల ఇలాఖాకూ మధ్య సరిహద్దు ప్రాంతమని చెప్పాము. వీటికి ఆవల మావో యిస్టుల ఇలాఖాలో ఉన్న పూసుగూడెం, మైత గ్రామాలకు మేము 2006 నవంబర్ 26న వెళ్ళాము. ఈ గ్రామాలు తాలూకా కేంద్రమైన కుంట నుంచి చూసినప్పుడు దట్టమైన అడవిలో, అందుబాట్లో లేనంత దూరంలో ఉన్నట్టు కనిపిస్తాయి గానీ మన రాష్ట్ర సరిహద్దు వెంబడి చింతూరు నుండి మల్లంపేట పోయినట్టయితే అక్కడి నుంచి ఛత్తీస్‌గఢ్‌లోకి ప్రవేశించి అడవిబాట పట్టుకొని ఈ ఊళ్ళకు నడిచిపోవచ్చు.

పూసుగూడెంలోనూ, మైతలోనూ కూడా అప్పటికి జనం ఉన్నారు. 'ఈ అడవిలోకి వీళ్ళెట్లా వచ్చారా?' అని మమ్మల్ని అనుమానంగా చూసినా మాట్లాడారు. కానీ సల్వాజుడుం ప్రస్తావన చేసినా, మావోయిస్టుల ప్రస్తావన చేసినా పట్టుదలగా మౌనం పాటించారు. మరీ ఒత్తిడి పెడితే అబద్ధాలు చెప్పడానికి కూడా సిద్ధపడ్డారు. ఉదాహరణకు మైతకు వెలుపల ఒక అంగన్‌వాడి కేంద్రం, ఆశ్రమ పాఠశాల ఉన్నాయి. వాటిని మావోయిస్టులు పేల్చేశారు. అయితే వాటి గురించి మైత వాసులను అడిగితే, సల్వాజుడుం వాళ్ళు వాడుకో గలరు కాబట్టి వాటిని కూల్చేయమని మావోయిస్టులు అంటే తామే కూల్చేశామని అన్నారు. నిజానికి ఆ కట్టడాలు కూల్చేయలేదు. శక్తివంతమైన బాంబులు పెట్టి పేల్చారు. అది

గ్రామస్తులవల్ల అయ్యే పని కాదు. ఈ పాఠశాలలో మైతకే కాక పూసుగూడెం, బండారు చెల్క గ్రామాలకు చెందిన వాళ్ళు కూడా చదువుకుంటుండే వారు.

నవంబర్ నెల తరువాత సల్వాజుడుం, పారామిలిటరీ బలగాలు మైత పైన కూడా దాడి చేశారనీ మైతవాసులు కూడా ఆ ఊరు వదిలి పారిపోయారనీ చింతూరుకు చెందిన వాళ్ళు అనగా విన్నాము. దీని గురించి మల్లంపేటలో వాకబు చేయగా అది నిజం కాదని అన్నారు.

సల్వాజుడుం వాళ్ళు ఊర్లు ఖాళీ చేయించడానికి ఇళ్ళు తగలబెట్టడం గురించి ఇప్పటికే పలుమార్లు చెప్పాము. నిలువ నీడలేకుండా చేస్తే ఇష్టమున్నా, లేకున్నా రహదారి శిబిరాలలోకి వస్తారని వారి ఆలోచన. అయితే కొందరు అటుపోగా కొందరు అడవులలోకి పోయి చెట్టునీడనా, పుట్ట నీడనా బతుకుతున్నారనీ, కొందరు సరిహద్దు దాటి మన ఖమ్మం జిల్లాలోకి పారిపోయి వచ్చారనీ చెప్పాము. శిబిరాలలో ఉన్న వారి సంఖ్య దాదాపు 50,000 ఉండగా ఖమ్మం జిల్లాలోకి పారిపోయి వచ్చిన వారి సంఖ్య తెలీదు. వేలల్లో ఉంటుందనేది దాదాపు అందరి అభిప్రాయం. ఖమ్మం జిల్లా అడవి ప్రాంతంలో ఒక చోట స్థిరపడి గుడిసెలు వేసుకున్న కుటుంబాల సంఖ్యే 1380 ఉన్నాయి. కుటుంబానికి అయిదుగురు సభ్యులను వేసుకున్నా ఈ జనాభా 6,900 మంది ఉంటారు. ఖమ్మం జిల్లా అడవులలో స్థిరపడకుండా పాల్వంచ పారిశ్రామిక కేంద్రానికీ, మణుగూరుకూ పోయిన వారు, ఖమ్మం జిల్లా ఎల్లలు దాటి ఇతర జిల్లాలకు పోయి ఎవరికీ ఆచూకీ తెలపకుండా కూలి చేసు కుంటున్న వారు చాలామంది ఉన్నారు. మొత్తం 10,000 – 15,000 మంది దాకా ఉంటారు. 20,000 అని 'డౌన్ టు అర్త్' అనే పత్రిక 31 అక్టోబర్ 2006 నాటి సంచికలో ప్రచురించిన ఒక రిపోర్టులో అంచనా వేసింది గానీ ఆ అంచనాకు ఆధారమేమిటో తెలీదు. ఇక శిబిరాలలోకి గానీ మన రాష్ట్రంలోకి గానీ పారిపోకుండా దంతెవాడ అడవులలోనే తలదాచుకున్న వారు ఎంత మందో ఎవరికీ తెలీదు.

ఎన్ని హత్యలో ఇప్పటికీ తెలియదు

సల్వాజుడుం వారు ఎన్ని గ్రామాలు తగలబెట్టారు? సరిగ్గా చెప్పగల వారెవరూ లేరు. మావోయిస్టులు గత వేసవిలో విడుదల చేసిన ఒక జాబితా ప్రకారం సల్వాజుడుం వారు 91 గ్రామాలలో 1857 ఇళ్ళు తగలబెట్టారు. అయితే ఈ జాబితాలో గగన్‌పల్లి లేదు కాబట్టి ఇది సమగ్రమైన సమాచారం కావడానికి లేదు. ఈ ఒక్క జాబితాయే కాదు. సల్వాజుడుం హింస గురించి మావోయిస్టులు విడుదల చేసిన అన్ని జాబితాలలోనూ బిజాపూర్, బైరంగఢ్ బ్లాక్‌ల సమాచారమే తప్ప కుంట తాలూకా సమాచారం సమగ్రంగా లేదు. బిజాపూర్, బైరంగఢ్‌ల సమాచారమైనా సమగ్రమైనదో కాదో తెలీదు. అందువల్ల సల్వాజుడుం వాళ్ళు చాలా హింస చేసినట్టు చూపించే మావోయిస్టు ప్రచురణలు నిజానికి ఆ హింసను తక్కువగా చూపించాయని గుర్తించక తప్పదు. సల్వాజుడుం ఆవిర్భావం నుంచి (అంటే జూన్ 2005 నుంచి) మార్చి 2006 దాకా సల్వాజుడుం, పోలీసులు,

దంతెవాడ నుంచి పారిపోయి వచ్చిన ఆదివాసులు ఖమ్మం జిల్లాలో గుడిసెలు వేసుకున్న గ్రామాలు (ఏప్రిల్ 2007 నాటికి)

మండలం	గ్రామం	గ్రామ పంచాయతీ	కుటుంబాల	సంఖ్య
1.	చింతూరు	గోపాలపురం	గూడూరు	15
2.	”	తేరపాడు	చింతూరు	13
3.	”	కొత్తూరు	తుమ్మల	25
4.	”	ఆముదాలపాడు	పేగ	15
5.	”	నారాయణపురం	పేగ	25
6.	”	దెయ్యాలవాయి	పేగ	15
7.	”	అల్లిగూడెం	పేగ	30
8.	”	ఎదురుగూడెం	పేగ	10
9.	”	బండిగుంపు	పేగ	9
10.	”	లంకపల్లి	పేగ	16
11.	”	జగ్గవరం	పేగ	11
12.	”	తాటిలంక	ఏడుగురాళ్ళపల్లి	20
13.	”	వెంకటాపురం	వెంకటాపురం	22
14.	”	అల్లివాగు	అల్లివాగు	25
15.	భద్రాచలం	ఎ.పి.మారాయగూడెం	లక్ష్మీపురం	35
16.	”	చోడవరం	నెల్లిపాక	35
17.	”	గుండాల	గుండాల	16
18.	”	రాయన్నపేట	రాయ్నపేట	30
19.	”	సీతాపురం	సీతాపురం	40
20.	”	గన్నవరం	గన్నవరం	55
21.	”	నందిగాం	నందిగాం	50
22.	”	మురుమూరు	మురుమూరు	30
23.	”	కాచవరం	కాచవరం	35
24.	”	టేకుబాక	టేకుబాక	25
25.	”	పొల్లూరు	మర్రిగూడెం	65
26.	చర్ల	పులిగొండ	దేవరపల్లి	25
27.	దమ్ముగూడెం	మంగతోగు	చిన్ననల్లబెల్లి	30
28.	”	సీతారామాపురం	నడికుడి	32
29.	వి.ఆర్.పురం	సున్నంవారి మట్టక	పెద్దమట్టపల్లి	14
30.	కుకునూరు	కొండపల్లి	కొండపల్లి	65
31.	అశ్వరావుపేట	దుబ్బతోగు	వినాయకపురం	75
32.	మణుగూరు	వీరభద్రాపురం	రామాంజం	40
33.	ములకలపల్లి	మూకమామిడి	మూకమామిడి	40
34.	పినపాక	నీలాద్రిగండి	పద్మాపురం	195
35.	”	కొత్తూరు	జగ్గంపేట	165

పారామిలిటరీ దళాలు కలిసి 116 మందిని చంపినట్టు మావోయిస్టులు మార్చి 2006లో విడుదల చేసిన ఒక ప్రకటన అంటుంది. అయితే ఈ 116లో ఒక్కటి కూడా కుంట తాలూకాలో జరిగిన ఘటన కాదు. వాస్తవానికి వాళ్ళ చేతులలో ఎంత మంది చని పోయారో మావోయిస్టులే సరిగ్గా చెప్పలేక పోతున్నారు. పేర్లతో సహా ఇచ్చిన జాబితాలో 116 మంది ఉన్నారు. జూన్ 2006లో సల్వాజుడుం బాధితుల సంఘీభావ కమిటీ హిందీలో ప్రచురించిన ఒక బుక్‌లెట్‌లో సల్వాజుడుం, పోలీసు బలగాల చేతిలో 250 మందికి పైగా చనిపోయారని అన్నారు. అదే నెలలో దండకారణ్య ఆదివాసీ కిసాన్ మజ్దూర్ సంఘటన పేరిట తెలుగులో ప్రచురించిన కరపత్రంలో 200 మంది చనిపోయారన్నారు. ఈ రెండు ప్రచురణలలోనూ ఇంతకంటే వివరాలు లేవు. ఇప్పటికైనా వారి దగ్గర సమగ్ర మైన సమాచారం ఉందో లేదో తెలీదు.

మావోయిస్టుల దగ్గర తమ వైరి వర్గాల హింస గురించి సమగ్రమైన సమాచారం లేకపోవడాన్ని వారు ఎదుర్కొంటున్న తీవ్ర నిర్బంధం పర్యవసానంగా అర్థం చేసుకోవచ్చు కానీ విచిత్రమైన విషయం ఏమిటంటే ఛత్తీస్‌గఢ్ ప్రభుత్వం దగ్గర కూడా సల్వాజుడుం పోలీసు బలగాలు చేసిన హత్యలను గురించి సమగ్ర సమాచారం కాదు కదా, ఏ సమా చారమూ లేదు.

మేము 2006 మే నెలలో దంతెవాడ కలెక్టర్‌తో మాట్లాడినప్పుడు సల్వాజుడుం ఆవిర్భావం నుంచి మావోయిస్టులు 228 మంది పౌరులను, 25 మంది పోలీసు, పారా మిలిటరీ సిబ్బందిని చంపారని చెప్పాడు. (ఆ 228 మంది పౌరులలో స్పెషల్ పోలీసు ఆఫీసర్లుగా నామకరణం చేయబడిన సాయుధ సల్వాజుడుం కార్యకర్తలు 12 మంది ఉన్నారు.) మరి మావోయిస్టులను గానీ, సాధారణ పౌరులను గానీ ఎంత మందిని సల్వాజుడుం వారూ, పోలీసు పారామిలిటరీ బలగాలు చంపారని అడిగితే మా దగ్గర ఆ సమాచారం లేదని అంటాడు. ఎందుకు లేదు? ఒక హత్య జరిగితే శవానికి పంచనామా జరిపించి శవపరీక్ష జరిపించి ఎవరు హత్య చేశారో పరిశోధించే బాధ్యత మీదే కదా అని అడిగితే శవ పంచనామాలూ, శవ పరీక్షలూ జరపడానికి శవాన్ని అసలు తీసుకొస్తే కదా అంటాడు. జరిగేది ఏమిటంటే సల్వాజుడుం వారు, పోలీసు పారామిలిటరీ బలగాలు కలిసి మావోయిస్టులకు బలం ఉన్న గ్రామాల మీద, అడవిలో ఉన్న మావోయిస్టు దళాల మీద దాడి చేస్తారు. నరుకుతారు, కర్రలతో తలలు పగలగొట్టి చంపుతారు, తుపాకులతో కాలుస్తారు. అవతలి వారు గాయపడి కింద పడిపోగానే వీళ్ళు వెళ్ళిపోతారు. బతికారా చచ్చారా అని చూడరు. బతికి ఉంటే వైద్య సహాయం అవసరమేమో చూడరు. చనిపోయి ఉంటే పంచనామా, శవపరీక్ష జరపరు. అందువల్ల ఈ దాడులలో ఎన్ని ప్రాణాలు పోయిందీ ఎవరికీ తెలీదు.

ఇది క్షమించరాని వైఖరి అనడంలో సందేహమేమీ లేదు. చంపేసి ఆత్మరక్షణలో చంపామని అంటే అవునో కాదో విచారణ జరపవచ్చు. లేదా మావోయిస్టులకూ తమకూ కాల్పులు జరుగుతుండగా మధ్యలో ఇరుక్కొని మామూలు జనం చనిపోయారని అంటే

దాని మీద కూడా విచారణ జరపొచ్చు. కానీ ఆ చావును గుర్తించకనే పోతే? ఏ అసహజ మరణం సంభవించినా శవ పంచనామా జరపాలి, శవపరీక్ష జరపాలి, కేసు నమోదు చేయాలి, ఏం జరిగిందో విచారించి తేల్చాలి. మనుషుల్ని చంపేసి అదొక ఘటనే కానట్టు, ఏమీ జరగనట్టు, శవాలను కుక్కలకూ కాకులకూ వదిలేసి వెళ్ళిపోవడం ఏ చట్టం గుర్తించే పద్ధతి? తీవ్రంగా గాయపడి బతికి ఉన్న మనిషిని అడవిలో వదిలేసి పోవడం ఏ రకమైన మానవత్వం?

సల్వాజుడుం, పోలీసు, పారామిలిటరీ బలగాలు చేసిన దాడులు ఎంత క్రూరంగా జరిగాయనడానికి కొన్ని ఉదాహరణలు పైన ఇచ్చాము. మరికొన్ని ఉదాహరణలు ఇతర నిజనిర్ధారణ కమిటీల నివేదికల నుంచి చూద్దాం. పై అధ్యాయాలలో చెప్పినట్టు, మూడవ జనజాగరణ్ అభియాన్ మొదలైన తరువాత మొట్టమొదట ఆ ప్రాంతంలో పర్యటించింది మా సంస్థ, ఒపిడిఆర్‌ల సంయుక్త నిజనిర్ధారణ కమిటీ. 2005 జూలై నెలలో జరిపిన ఆ పర్యటన వివరాలు పైఅధ్యాయంలో చెప్పాము. ఆ సందర్భంగా మేము విడుదల చేసిన ప్రకటన పూర్తి పాఠం అనుబంధం–II లో ఇచ్చాం. ఆ తరువాత ఛత్తీస్‌గఢ్ రాష్ట్ర సిపిఐ వారు 2005 నవంబర్ నెలలో బిజాపూర్ ప్రాంతంలో పర్యటించి వివరమైన నివేదిక ప్రకటించారు. ప్రధాన మంత్రికి సమర్పించిన లేఖ రూపంలో హిందీలో ప్రచురించిన ఆ నివేదిక పూర్తి అనువాదాన్ని అనుబంధం–III లో ఇచ్చాం. అందులో కొన్ని దాడుల గురించి వారిచ్చిన చిత్రాన్ని ఇక్కడ చూద్దాం.

> లోహుగాం గ్రామంలో కూడా నవంబర్ 10, 2005 నాడు ఇద్దరిని చంపారు. బైలడిల్లా గనులకు పశ్చిమం వైపు ఉన్న గ్రామాల ప్రజలు తమ గ్రామాలలో జరిగిన నష్టాన్ని గురించి చెప్పారు. ఒక నెల రోజుల క్రితం సిఆర్‌పిఎఫ్ జవాన్లు 50 మంది సల్వాజుడుం వాళ్ళతో కలిసి తమ గ్రామం పైన దాడి చేశారని మంద్‌బేడి గ్రామ ప్రజలు అన్నారు. నాను ఇంటి నుంచి 40 కిలోల బియ్యం దొంగిలించారు. దొరికిన పందులను, కోళ్ళను, మేకలను ఎత్తుకుపోయారు. కమాద్ గ్రామంలో 36 ఇళ్ళున్నాయి. సల్వాజుడుం వారు పోలీసులతో సహా ఆ ఊరికి వచ్చి నాలుగు ఇళ్ళు తగలబెట్టారు. ఆ ఊరిలోని ఇళ్ళ నుంచి 20 కోళ్ళు, 20 కిలోల బియ్యం, ఒక పందిని తీసుకొని అక్కడే వండుకొని తిన్నారు. భయం కొద్దీ గ్రామస్తులు అడవిలోకి పారిపోయారు. పోతూ పోతూ సల్వాజుడుం వాళ్ళు 2.25 క్వింటాళ్ళ కోస్రా ధాన్యానికీ, 40 కిలోల బియ్యానికీ నిప్పుపెట్టారు. కమాద్ దగ్గరున్న హిరిల్ గ్రామంలో సల్వాజుడుం వాళ్ళు అత్యధికంగా అత్యాచారాలకు పాల్పడ్డారు. ప్రతి ఇంటినీ తగలబెట్టారు. హత్యలకు పాల్పడ్డారు. కమాద్ గ్రామానికి చెందిన లక్ష్మా మాకు ఈ సంగతి చెప్పాడు. 2005 సెప్టెంబర్ 30 నాడు సల్వాజుడుం వాళ్ళు బంబలూర్ గ్రామం వైపు నుంచి వచ్చి 6 పందులను, 6 కోళ్ళను చంపి అక్కడే తిన్నారనీ, 30 గిన్నెలు ఎత్తుకు పోయారనీ ఒక నిమ్మచెట్టునూ, మరొక చెట్టునూ కోశారనీ, ఒక సైకిల్‌ను విరగగొట్టారనీ గుర్చి గ్రామస్తులు చెప్పారు. ఒక్కొక్క ఇంటి

నుంచి ధాన్యం, విప్పపువ్వులూ తీసుకుపోయారని చెప్పారు. 60 నుంచి 70 మంది దాకా గ్రామస్తులు భయంకొద్దీ పారిపోగా, వారు 10,000 రూపాయల నగదు కూడా తీసుకు పోయారని చెప్పారు. అక్టోబర్ నెలలో 1,000 మంది సల్వాజుడుం వాళ్ళు సిఆర్‌పిఎఫ్‌తో సహా గ్రామంలోకి వచ్చి 17 మందిని పట్టుకొని విపరీతంగా కొట్టి తీసుకుపోయి సల్వాజుడుంలో చేర్పించారని ముల్లూరు గ్రామస్తులు చెప్పారు. ఐతు కొడుకు ఉత్సా సొన్నును సిఆర్‌పిఎఫ్ వాళ్ళు పట్టుకొని అతని గొంతు కోసి రోడ్లో పడేశారు. ఈ ఊరిలో 50 ఇళ్ళు ఉన్నాయి. ఈ దాడిలో కోళ్ళు ఇతర పశువులు కూడా గ్రామం నుంచి తీసుకు పోయారు.

పియుసిఎల్, పియుడిఆర్, ఎపిడిఆర్, ఐఎపిఎల్ (మూడు హక్కుల సంఘాలు, ఒక న్యాయవాదుల సంఘం) ప్రచురించిన నివేదికలో నుంచి ఒక ఘటనను ఇక్కడ అనువదించి ఇస్తున్నాం. ఇది బిజాపూర్ – గంగలూర్‌ల మధ్యనున్న మంకేలి గ్రామం కథ.

15 సెప్టెంబర్ (2005)న సల్వాజుడుం మొట్టమొదటిసారి ఈ గ్రామానికి వచ్చినప్పుడు (వారితో పాటు వచ్చిన) సిఆర్‌పిఎఫ్ వాళ్ళు ప్రజల ఇళ్ళకు, పందుల కొట్టాలకు నిప్పు పెట్టారు. సల్వాజుడుం వాళ్ళు ప్రజల ఇళ్ళ నుంచి మేకలు, పందులు, కోళ్ళు, వాళ్ళు దాచుకున్న విప్పపువ్వు, ధాన్యం తీసుకు పోయారు. గ్రామ అంగన్‌వాడి కేంద్రంలో దాచిన విప్పపువ్వును, చింత పండును లూటీచేసి ఆ కేంద్రాన్ని తగలబెట్టారు. 20 సంవత్సరాల మొడియం భద్రు అనే సంఘం సభ్యుడిని చంపారు. అతని శవాన్ని గ్రామస్తులు పూడ్చి పెట్టారు. ఈ ఘటన తరువాత, సహజంగానే, ఎవ్వరూ సల్వాజుడుంలో చేరడానికి ఇష్టపడలేదు. వాళ్ళు ఊహించినట్టే ఆ ఊరిపైన మళ్ళీ దాడి జరిగింది. ఈసారి నాగా బెటాలియన్ సైనికులు మాత్రమే వచ్చారు. సంఘం సభ్యులైన కోర్సా సక్లును, పూనెం కందును చంపారు. అయిదారుగురు అబ్బాయిలను, ఒక అమ్మాయిని తీసుకుపోయి ఇన్‌ఫార్మర్లుగా మలచుకున్నారు. గ్రామ ముఖియాను కూడా తీసుకుపోయారు. మూడవసారి, అక్టోబర్ 3వ తేదీన, నాగా సైనికులు మళ్ళీ వచ్చారు. తమతో గతంలో తీసుకుపోయిన వారిలో ఇద్దరిని తీసుకొచ్చారు. పొలంలో పని చేసుకుంటున్న కోసా ఐతు, ఇమ్లా కోవాలను వారు సంఘం సభ్యులుగా గుర్తించగా వారిద్దరినీ పొలంలో పని చేసుకుంటుండగానే చంపారు.

ఈ దాడులలో భాగంగా స్త్రీలపైన జరిగిన అత్యాచారాలు, హింస గురించి కూడా మావోయిస్టులు కొంత సమాచారాన్ని విడుదల చేశారు. 21 మంది స్త్రీలను చంపారనీ, 34 మంది స్త్రీల పైన దాడుల సందర్భంగా లైంగిక అత్యాచారాలు, హింస జరిగిందని, 29 మంది స్త్రీలపైన శిబిరాలలోనూ పోలీసు స్టేషన్లలోనూ లైంగిక అత్యాచారం జరిగిందనీ,

ముగ్గురు అదృశ్యమయ్యారనీ ఈ సమాచారం. అయితే మామూలు సందర్భాలలో సైతం స్త్రీలపైన జరిగే హింస గురించి వాస్తవాలు తెలుసుకోవడం కష్టం కాబట్టి ఈ సమాచారం సమగ్రమూ కాకపోవచ్చు. దానిని నిర్ధారించుకోవడం సులభమూ కాకపోవచ్చు.

అయితే స్త్రీలపైన లైంగిక హింస లేక ఒత్తిడికి సంబంధించి రహదారి శిబిరాల విషయంలో మరికొంత నిర్దిష్ట సమాచారం ఉంది. రహదార్ల పైన 32 దాకా శిబిరాలు న్నాయని చెప్పాము. ప్రతీ శిబిరం దగ్గిరా దానికి కాపలాగా నాగా బెటాలియన్ బలగాలు, సిఆర్‌పిఎఫ్ వారు ఉన్నారు. ఈ జవాన్లు శిబిరంలోని ఆదివాసీ స్త్రీలతో సంబంధాలు పెట్టు కోవడం, వారి ఇళ్ళలో రోజుల తరబడి ఉండిపోవడం పరిశీలకులు గమనించిన విషయం. అటువంటి ఇళ్ళలో కొన్నాళ్ళకు ఆదివాసులు చూసి ఎరుగని టివి సెట్లు, ఇతర ఖరీదైన వస్తువులు కనిపిస్తాయి. ఇందులో బలవంతం ఎంత, స్వేచ్ఛాయుతమైన నిర్ణయం ఎంత, డబ్బు ఆశ తెచ్చిన ప్రలోభం ఎంత, తెలియనితనాన్ని ఆసరా చేసుకొని లోబరచుకోవడం ఎంత, తుపాకులు పట్టుకున్న సైనికుల కోరికను ఎట్లాగూ కాదనడం సాధ్యంకాదు కాబట్టి గొడవ పెట్టకుండా అంగీకరించి కొంచెం మెరుగైన బతుకైనా పొందుదామన్న ఆలోచన ఎంత అంటే విడమరచి చెప్పడం కష్టమేమో. ఎస్‌పివోలుగా నియమించబడ్డ ఆదివాసీ అమ్మాయిల పరిస్థితి ఈ విషయంలో మరీ అధ్వాన్నంగా ఉన్నట్టు సమాచారం. జగ్దల్ పూర్‌లోని ప్రభుత్వ ఆస్పత్రిలో మహిళా ఎస్.పి.వోలు అసాధారణమైన సంఖ్యలో గర్భ స్రావం చేయించుకోవడం వాస్తవమనేది ఆ ఆస్పత్రి మేట్రన్ చెప్తున్న విషయం.

ఎస్‌పివో లేక స్పెషల్ పోలీసు ఆఫీసర్ గురించి ఇప్పటికే చాలాసార్లు ప్రస్తావించాము. యువకులైన సల్వాజుడుం సభ్యులకు ప్రభుత్వం తుపాకులిచ్చి, అరకొరగా తర్ఫీదు ఇచ్చి, చంపే లైసెన్స్ ఇచ్చి సమాజం మీదికి వదులుతున్న వైనానికి చట్టపరమైన ఆచ్ఛాదన ఈ ఎస్‌పివో అనేది. పోలీసు చట్టంలోని సెక్షన్ 17 కింద ఈ నియామకం జరుగుతుంది. ఒక దొమ్మీ జరుగుతున్నప్పుడు, లేదా ఏ క్షణమైనా జరగగలదన్న పరిస్థితి ఉన్నప్పుడు, దానిని అక్కడ అందుబాట్లో ఉన్న పోలీసు బలగాలు అదుపు చేయలేరని భావించినట్టయితే తాత్కాలికంగా అవసరమైనంత మంది పౌరులను ప్రత్యేక పోలీసు అధికారులుగా నియ మించవచ్చునని చట్టం అంటుంది. ఇది ఆచితూచి చేయవలసిన నియామకమే తప్ప ఒక రాజకీయ వర్గానికి భారీగా తుపాకులిచ్చి వారి ప్రత్యర్థులను చంపుకొమ్మని లైసెన్స్ ఇవ్వడం ఈ చట్టం లక్ష్యం కాదు.

మేము 2006 మే నెలలో దంతెవాడ పోయేసరికే 5,000 మంది ఎస్‌పివోల నియా మకం జరిగిందని ఆ జిల్లా కలెక్టర్ అన్నాడు. ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే తుపాకి పట్టు కోవడానికి సిద్ధంగా ఉన్న ప్రతీ సల్వాజుడుం కార్యకర్తకు ఎస్‌పివో అని నామకరణం చేసి తుపాకి ఇచ్చారు. గీదం బ్లాక్‌లోని కసోలి శిబిరానికి మేము పోతుండగా దారిలో చెట్టుకింద ఈ ఎస్‌పివోల ట్రైనింగ్ క్యాంపు ఒకటి కనిపించింది. అందరూ మావోయిస్టుల విముక్త ప్రాంతమైన అబుజ్‌మఢ్‌కు చెందిన వారు. మొత్తం 15 గ్రామాలకు చెందిన 300 మంది ఎస్‌పివోలు గీదం బ్లాక్‌లో ఉన్నారని చెప్పారు. దాని నాయకులంతా గాయత్రీ పరివార్‌కు

చెందిన వారు. వాళ్ళ దగ్గరున్నవి మస్కెట్‌లు, 12 బోర్‌గన్‌లు, ఒకటి రెండు 303 రైఫిళ్ళు. మనుషులు (ఒకరిద్దరిని మినహాయిస్తే) సగటు ఆదివాసీ యువకుల లాగ పోషకాహారం సరిగ్గా లేక బక్కచిక్కి ఉన్నారు. ఆటోమేటిక్ తుపాకులున్న మావోయిస్టు దళ సభ్యులను వాళ్ళు ఎదుర్కొనడం కల్ల. మావోయిస్టులు శిబిరాల మీద చేసిన ప్రతి దాడిలోనూ ఎస్‌పివోలు పెద్ద సంఖ్యలో చనిపోయారు. కానీ గ్రామాలలోని మావోయిస్టు సానుభూతి పరులకూ, నిరాయుధులైన 'సంఘం' సభ్యులకూ వీరు యమకింకరులయ్యారు.

క్రూరత్వం మాటకొస్తే మావోయిస్టులు తక్కువ క్రూరంగా ప్రవర్తించలేదు. వారు కూడా ఇళ్ళు తగలబెట్టారు. ఒక ఉదాహరణ జాతీయ రహదారి నెంబర్ 221 పక్కన

ఇది కోయ ´ గొత్తికోయ యుద్ధమా?

సల్వాజుడుం – మావోయిస్టుల ఘర్షణ కోయ – గొత్తికోయ ఘర్షణ అనే అభిప్రాయం చాలా మంది వ్యక్తం చేశారు. ఖమ్మం జిల్లాలోని కోయతెగ పెద్దలు, కుంట తాసీల్దారు, కుంటలోని సల్వాజుడుం నాయకులు కూడా మాతో ఈ అభిప్రాయమే వ్యక్తం చేశారు. ఉత్తర భారతదేశానికి చెందిన ఆదివాసీ ఉద్యమకారులు చాలామంది ఇదే అభి ప్రాయంతో ఉన్నారు. అయితే కుంట మాజీ ఎంఎల్‌ఏ అయిన సిపిఐ నాయకుడు మనీష్ కుంజం దీన్ని కొట్టి పారేశాడు. ఆయనొక్కడే కాదు, దంతెవాడ పరిస్థితితో సన్నిహిత పరిచయం ఉన్న సిపిఐ నాయకులందరూ ఇదే అభిప్రాయం వ్యక్తం చేశారు. మావోయిస్టుల అభిప్రాయమూ ఇదే.

వాస్తవాలన్నీ ఆరా తీయగా అర్థమయ్యేదేమిటంటే బస్తర్ ప్రాంతంలో మొదట మావో యిస్టులు పునాది సంపాదించింది కోయ తెగలోనే. ఇప్పటికీ అది కొనసాగు తున్నది. అయితే కాలక్రమంలో గొత్తికోయలు ఎక్కువగా వారి వైపు ఆకర్షితులయ్యారు. గొత్తికోయలు కోయల కంటే వెనుకబడిన తెగ. వారికి భూములెక్కువ లేవు. కోయల కంటే వీరు లోతట్టు అడవి ప్రాంతాలలో నివసిస్తారు. అందువల్ల మావోయిస్టు దళాలతో వీరికి సంబంధాలు ఎక్కువ ఉండే అవకాశం ఉంది. అడవి కొట్టి వ్యవ సాయం చేసుకొమ్మని 1990ల మధ్య భాగం దాకా మావోయిస్టులు ఇచ్చిన ప్రోత్సాహం వారిని ఎక్కువ ఆకర్షించింది. 'గొత్తికోయలొచ్చి మావోయిస్టుల మద్దతుతో అడవులు కొట్టడంతోనే సమస్యలన్నీ మొదలయ్యాయి' అని మైతకు చెందిన ఒక కోయ రైతు మాతో అన్నాడు.

కోయల కంటే గొత్తికోయలు 'గట్టివాళ్ళు' అనీ, ఎన్ని కష్టాలకైనా ఓర్చుకుంటారనీ, అందువల్ల కాలక్రమంలో మావోయిస్టులు వారివైపు మొగ్గు చూపించారనీ అన్న వాళ్ళున్నారు. ఇది జాతిగుణం కాకపోవచ్చు. స్థిరాస్తులు లేకుండా దట్టమైన అడవిలో బతకడం వల్ల అనివార్యంగా ఏర్పడిన గట్టితనం కావచ్చు. ఖమ్మం జిల్లాలో అటవీశాఖ గొత్తికోయల ఆవాసాలను కాలబెట్టిన సందర్భాలలో వారిని పలకరించడానికి పోయిన వారందరినీ వారి మొండితనం ఆకర్షించింది. మండుటెండలో కాలిపోయిన గుడిసెల

కుంట – సుక్మ సెక్షన్‌లో ఉన్న దుబ్బతోట గ్రామం. ఇంకా కూడా ఉన్నాయి గానీ గృహ దహనాల విషయంలో సల్వాజుడుందే రికార్డు.

చంపడంలోనూ మావోయిస్టులు చాలా క్రూరత్వాన్నే ప్రదర్శించారు. దోర్నపాల్‌లో సల్వాజుడుం సభకు హాజరై వెనక్కి పోతున్న వారిని ఫిబ్రవరి 28, 2006 నాడు వారు ప్రయాణిస్తున్న టిప్పర్‌ను మందు పాతర పెట్టి పేల్చివేసి చంపారు. మందు పాతరలో కొద్ది మంది మాత్రమే చనిపోయారనీ మిగిలిన వాళ్ళను గొంతుకోసి చంపారనీ స్థానికులు అన్నారు. మణికొంట గ్రామానికి చెందిన వాళ్ళు దోర్నపాల్ శిబిరంలో ఉన్నారు. వారిలో కొంత మంది తమ సామాన్లు తెచ్చుకోవడానికి 2006 ఏప్రిల్ నెలలో మణికొంట గ్రామా

పక్కనే పిల్లా, పాపలతో ఉంటూ ఎక్కడికీ పోము, ఇక్కడే మళ్ళీ గుడిసెలు వేసుకొని ఉంటాం – ఎన్నిసార్లు కాలుస్తారో కాల్చుమనండి అని దృఢంగా అన్నారు.

మావోయిస్టులు ఆదివాసీ సమాజంలో వర్గాలను గుర్తించి ఉన్నత వర్గాలపైన పోరాటం మొదలుపెట్టడం కూడా కొంతలో కొంత ఆస్తులు ఎక్కువ ఉన్న కోయలలో ఎక్కువ శత్రువులను, తక్కువ ఉన్న గొత్తికోయలలో ఎక్కువ మిత్రులను తయారుచేసి ఉండవచ్చు. 25 ఎకరాలున్న రైతుల నుంచి 5 ఎకరాలు లేనివాళ్ళకు బలవంతంగా ఇప్పించిన సంఘటనలు ఉన్నాయి. ఉత్పాదకతను దృష్టిలో పెట్టుకున్నప్పుడు దంతెవాడ ఏజెన్సీలో 25 ఎకరాలంటే, మైదానంలో 5 ఎకరాలతో సమానం అని ఇదివరకే చెప్పాము. దీనివల్ల మధ్యతరగతి కోయలలో కూడా వ్యతిరేకత ఏర్పడే అవకాశం ఉంది. లబ్ధిదారు గొత్తికోయ అయినట్టయితే వారిపైన ద్వేషంగా మారే అవకాశమూ ఉంది.

మావోయిస్టులకు వ్యతిరేకంగా జనాన్ని పోగుచేసే రాజకీయ ప్రక్రియ రహదార్ల నుంచే మొదలైంది కాబట్టి, రహదార్ల సమీప గ్రామాలలో కోయలే ఎక్కువ కాబట్టి, ఇష్ట పూర్వకంగా నైనా బలవంతంగానైనా సల్వాజుడుంలో చేరిన వాళ్ళలో కోయలే ఎక్కువ ఉండడం, మావోయిస్టుల ప్రతిఘటన దట్టమైన అడవుల నుంచి సాగుతున్నది కాబట్టి వారి భూంకాల్ మిలీషియాలో గొత్తికోయలే ఎక్కువ ఉండడం సహజం.

అయితే మనీష్ కుంజం అన్నట్టు ఇవన్నీ సాపేక్షమైనవే. కోయలలోనూ భూమిలేని పేదలున్నారు. మావోయిస్టులకు పట్టున్న కోయ గ్రామాలూ చాలానే ఉన్నాయి. గొత్తి కోయలలోనూ మావోయిస్టులు దోపిడీ వర్గాలుగా గుర్తించే వారున్నారు. సల్వాజుడుం అగ్ర నాయకుడు మహేంద్రకర్మ స్వయాన గొత్తి కోయ. (మనీష్ కుంజం కూడా గొత్తికోయే.)

అయినప్పటికీ పరిస్థితులు భిన్నంగా ఉంటే ఈ ఘర్షణ కోయ, గొత్తి కోయ ఘర్షణగా మారి ఉండేదేమో. అదే జరిగి ఉంటే దీర్ఘకాలికంగా చాలా నష్టం జరిగి ఉండేది. కానీ దంతెవాడలో రాజకీయంగా బాగా బలం ఉన్న మావోయిస్టులు, సిపిఐ వారు తాత్వికంగా అటువంటి సామాజిక వైరుధ్యాన్ని ప్రోత్సహించడానికి ఇష్టపడక పోవడం వల్ల, మహేంద్రకర్మ కూడా ఏ కారణంగా నైతేనేం ఆ ఎత్తుగడ అనుసరించక పోవడం వల్ల అటువంటి పరిణామానికి అవకాశం తక్కువనే భావించవచ్చు.

నికి పోగా, ఆ ఊరిలో కాపుకాసిన మావోయిస్టులు వారిలో 36 మందిని కిడ్నాప్ చేశారు. వారిపై 'ప్రజాకోర్టు' నిర్వహించి అందులో 15 మందిని ఏప్రిల్ 29న చంపారు. జూలై 16, 17 తేదీల మధ్య రాత్రి ఎర్రబోరు శిబిరంపైన దాడిచేసి 33 మందిని హతమార్చారు. ఇవన్నీ కుంట తాలూకాలో జరిగిన ఘటనలు కాగా ఈ సంవత్సరం మార్చి 14-15 తేదీల మధ్య రాత్రి బిజాపూర్ సమీపంలోని రాణిబొదిలిలో 55 మందిని కాల్చి చంపారు. ఈ దాడికి సంబంధించిన వివరాలు పైన చూశాం.

ఈ దాడులలో మావోయిస్టు దళాలతో పాటు, ప్రధానంగా గొత్తికోయలతో తయారైన భూంకాల్ మిలీషియా కూడా పెద్దెత్తున పాల్గొంటున్నది. సల్వాజుడుం వైపు ఎస్‌పివోలు ఎట్లాగో, అవతలి వైపు భూంకాల్ మిలీషియా అట్లాగ. రెండూ కూడా సాధారణ ఆయుధాలు పట్టుకున్న ఆదివాసీ యువకుల బృందాలు. ఎస్‌పివోలు ఎక్కువగా కోయలు కాగా, భూంకాల్ సభ్యులు ఎక్కువగా గొత్తి కోయలు. దంతెవాడ జిల్లాలో ఏర్పడిన అంతర్యుద్ధ వాతావరణానికి ఈ రెండు బృందాలనూ సూచికలుగా భావించవచ్చు.

2005 జూన్ నుంచి ఇప్పటిదాకా ఈ ఘర్షణలో ఎన్ని ప్రాణాలు పోయి ఉంటాయి? 2006 మే నాటికే మావోయిస్టులు 228 మంది పౌరులను (12 మంది ఎస్‌పివోలతో సహా), 25 మంది పారామిలిటరీ సిబ్బందినీ - అంటే మొత్తం 253 మందిని చంపారన్న అధికార లెక్కలు పైన చెప్పాం. ఆ సంవత్సర కాలంలో సల్వాజుడుం 250 కంటే ఎక్కువ మందిని చంపిందనీ, 200 మందిని చంపిందనీ మావోయిస్టులు వివిధ సందర్భాలలో అన్న విషయాన్ని ఉటంకించాము. 2006 మే తరువాత హింస పరిమాణం కొంత తగ్గింది. అడవులు సగభాగం ఖాళీ అయి రహదార్లు వీరి స్థావరంగా, లోతట్టు అడవులు వారి స్థావరంగా స్థిరపడ్డాయి. అయితే అడవులలో మావోయిస్టుల కోసం గాలింపు, అడవిలో ఇంకా మిగిలి ఉన్న గ్రామాల పైన దాడికి ప్రయత్నాలు, రహదారి శిబిరాల పైన మావోయిస్టుల దాడులు కొనసాగాయి. మావోయిస్టులు రహదారి శిబిరాలపై జరిపిన రెండు పెద్ద ఊచకోతలలో (ఎర్రబోరులో 33 మంది, రాణిబొదిలిలో 55 మందిని) మొత్తం 88 మందిని చంపారు. అంటే వాళ్ళ చేతుల్లో పోయిన ప్రాణాల సంఖ్య 341కి చేరుకుంది. అయితే ఈ పెద్ద ఊచకోతలు కాక విడివిడిగా జరిగిన ఘటనలూ ఉన్నాయి. ఎన్ని ఘటనలు జరిగాయో ఎంత మంది చనిపోయారో తెలీదు కాబట్టి మావోయిస్టులు చంపిన వారు మొత్తం 350-400 మధ్య ఉంటారని భావించవచ్చు. మొదటి సంవత్సర కాలంలో వీరెంత మందిని చంపారో దాదాపు అంతే మందిని వారూ చంపారని మావోయిస్టులు వేసిన అభియోగాలను బట్టి తెలుస్తుంది. కాబట్టి అదే దామాషాలో ఆ తరువాత కూడా కొనసాగిందనుకుంటే దంతెవాడ అంతర్యుద్ధంలో ఈ రెండేళ్ళ కాలంలో 700 - 800 ప్రాణాలు పోయి ఉంటాయని స్థూలంగా అంచనా వేయవచ్చు.

ఇందులో నూటికి 90 లేక 95 శాతం స్థానిక ఆదివాసీ ప్రజలే. దీనిని ఆదివాసీ హననం అనడంలో అతిశయోక్తి ఏమీ లేదు. ఇందులో మావోయిస్టుల బాధ్యత కూడా ఉందని పైన చెప్పాము గానీ ఉద్దేశ్య పూర్వకంగా అంతర్యుద్ధ పరిస్థితిని కల్పించిన ఛత్తీస్‌గఢ్ ప్రభుత్వాన్ని ప్రధానంగా తప్పుపట్టవలసి ఉంటుంది. ఒక ఉద్యమాన్ని - అది ఎటు

భూపాలపట్నంలో సల్వాజుడుం

భూపాలపట్నం బిజాపూర్ పోలీసు జిల్లాలోని ఒక తాలూకా. అది బిజాపూర్‌కు పడమటి దిక్కున ఇంద్రావతి నది ఒడ్డున ఉంటుంది. పక్కనే ఉన్న బిజాపూర్ తాలూకా సల్వాజుడుం కార్యకలాపాలకొక ప్రధాన కేంద్రగా ఉండగా భూపాలపట్నానికి మాత్రం అది పెద్దగా పాకలేదు. అయితే ఈ మధ్య సల్వాజుడుం 'కార్యకలాపాలు' భూపాల పట్నంలో ప్రారంభించే అవకాశం ఉందని పసిగట్టిన గ్రామస్తులు దానిని నివారించ డానికి ప్రయత్నాలు మొదలుపెట్టారు. 2006 జూన్ 22 నాడు కొన్ని గ్రామాల సర్పంచ్‌లు రాయపూర్‌కు పోయి భూపాలపట్నం బ్లాక్‌కు సల్వాజుడుం రాకుండా చూడమని ప్రభుత్వానికి అర్జీ ఇద్దామని బయలుదేరారు. అయితే సల్వాజుడుం వాళ్ళు వారిని దారిలోనే ఆపి బంధించి కొట్టి వెనక్కి పంపించారు.

మళ్ళీ నవంబర్ 7వ తేదీన దేశ రాష్ట్రపతి రాయపూర్‌కు వస్తున్నారని తెలిసి 40 గ్రామాల సర్పంచ్‌లు దొంక తిరుగుడు మార్గాన రాయపూర్ చేరుకున్నారు. అయితే వారు వచ్చేసరికి రాష్ట్రపతి వెళ్ళిపోవడం వలన ఆయనను కలవలేక పత్రికా విలేకరుల సమావేశం నిర్వహించి వెనక్కి వచ్చారు. వారి విజయానికి ఆగ్రహించిన సల్వాజుడుం వాళ్ళు ఆ 40 మంది కోసం నవంబర్ 15న భూపాలపట్నం అడవి ప్రాంతాన్ని గాలించారు. వారు దొరకక పోవడంతో గ్రామాలను లూటీ చేశారు. చివరికి హింద్ సత్తా విలేకరి అఫ్జల్‌ఖాన్‌ను పట్టుకొని ఆ సర్పంచ్‌లకు ఈ సలహా ఇచ్చింది నువ్వే నంటూ దబాయించారు. నేనే పాపమూ ఎరుగనని ఖాన్ జవాబు చెప్పుకోగా అప్పటికి విడిచిపెట్టారు. అయితే వారం తిరగక ముందే కొందరు ఎస్‌పివోలు అతనిని పట్టు కొని అదే ఆరోపణ వేసి విపరీతంగా కొట్టి చేతి వేళ్ళు రెండు విరగ్గొట్టారు. అఫ్జల్‌ఖాన్ అప్పటి నుంచి జగ్దల్‌పూర్‌లో ఉంటున్నాడు. సానుభూతిగా ఎవరైనా పలకరించే ప్రయత్నం చేసినా మాట్లాడడం లేదు. ఫోన్ కూడా ఎత్తడం లేదు.

వంటిదైనా కానీయండి – అణచడానికి దాని ప్రత్యర్థులకు ఆయుధాలిచ్చి స్థానిక సమాజాన్ని రెండుగా చీల్చి అంతర్యుద్ధ పరిస్థితిని కల్పించడం అత్యంత ఘోరమైన విషయం. ఒక పాలనా వ్యూహంగా అసలే క్షమించరానిది.

సల్వాజుడుంకు ఛత్తీస్‌గఢ్ ప్రభుత్వం ఇచ్చిన పెత్తనం అనేక రకాలుగా ప్రజాస్వామ్య విధ్వంసానికి దారితీసింది కూడా. ముఖ్యంగా, వారి పెత్తనాన్ని కించిత్తు కూడా వ్యతిరేకించే స్వేచ్ఛ ఎవరికీ లేదు. వ్యతిరేకించే విషయం దేవుడెరుగు, కనీసం వాస్తవాలు మాట్లాడే స్వేచ్ఛ కూడా లేదు. బయటి నుంచి దంతెవాడకు నిజనిర్ధారణ కోసం వెళ్ళిన అన్ని బృందాలూ దోర్నపాల్‌లో, బైరంగఢ్‌లో సల్వాజుడుం కార్యకర్తల దౌర్జన్యాన్ని చవిచూశారు. మానవ హక్కుల గురించి మాట్లాడే వాళ్ళందరూ మావోయిస్టులను సమర్థిస్తారని నిందిస్తూ వారిని అటకాయించారు. ఒకటి రెండు సందర్భాలలో చేయి చేసుకున్నారు.

అంతకంటే తీవ్రమైన దాడిని ఎదుర్కొన్నది స్థానిక జర్నలిస్టులు. కుంటకు చెందిన విలేకరులు సంజయ్‌రెడ్డి, అన్వర్‌ఖాన్‌లను సల్వాజుడుం శిబిరంలోకి పిలిచి మావోయిస్టులకు అనుకూలంగా వార్తలు రాస్తున్నారని నిందమోపి కొట్టారు. సంజయ్‌రెడ్డి నవభారత్ విలేకరి. అన్వర్‌ఖాన్ దండకారణ్య అనే పత్రిక విలేకరి. ఆ దెబ్బకు ఇద్దరూ వృత్తి మానుకొని కుంటను విడిచిపెట్టి వెళ్ళిపోయారు. సంజయ్‌రెడ్డి ప్రస్తుతం జగ్దల్‌పూర్‌లో ఉంటున్నాడు. అన్వర్‌ఖాన్ ఎక్కడున్నదీ తెలీదు.

బిజాపూర్ కేంద్రంగా హింద్ సత్తాకు విలేకరిగా పనిచేస్తున్న కమలేశ్ పైక్రా సల్వాజుడుం నుంచి చాలా తీవ్రమైన దాడిని ఎదుర్కొన్నాడు. అతను గోండు గిరిజనుడు. సల్వాజుడుం మొదలైనప్పుడు 'అది నక్సలైట్ – వ్యతిరేక ప్రజా ఉద్యమం అనుకొన్నాను' అంటాడు. అయితే విలేకరిగా సమాచారం సేకరించడం మొదలుపెట్టేసరికి అనుమానాలు వచ్చాయి. సోడీదేవా అనే పేరుతో సల్వాజుడుం ప్రకటనలు వచ్చేవట. ఆరా తీయగా అటువంటి వ్యక్తి ఎవరూ లేరని తెలిసింది కమలేశ్‌కు. ఇంకొంచెం ఆరా తీయగా, సల్వాజుడుం కార్యక్రమాలకు ఉపయోగిస్తున్న పోస్టర్లు వగైరా పోలీసులే అచ్చువేస్తున్నారని గ్రహించాడు. సల్వాజుడుం సభలకు వచ్చి పోతున్న వారు దారిలో ఇళ్ళు తగలబెడుతున్నారని కూడా చూశాడు. ఈ వార్తలన్నీ రాశాడు.

సిపిఐ వాళ్ళ నిజనిర్ధారణ కమిటీ బిజాపూర్‌కు రాగా కమలేశ్ వాళ్ళను మంకేలి గ్రామానికి తీసుకుపోయాడు. ఆ తరువాత పియుసిఎల్ బృందం రాగా వాళ్ళతో కూడా తిరిగాడు. ఆ పర్యటనలో పోలీసులు కమలేశ్‌ను ఆపారు. అతను బిజాపూర్ సబ్ డివిజనల్ మేజిస్ట్రేటును (ఆర్‌డివో) కలిసి పోలీసులు తనను ఎట్లా ఆపుతారని గొడవ పెట్టుకున్నాడు. ఆ అధికారితో అతను మాట్లాడుతుండగానే సల్వాజుడుం వాళ్ళు తుపాకు లేసుకొని అక్కడికొచ్చి ఎస్‌డిఎం సమక్షంలోనే కమలేశ్‌తో గొడవ పెట్టుకున్నారు. అతని అన్న తారకేశ్వర్‌ను పోలీసులు అరెస్టు చేసి, అతని ఇంటిని పోలీసులూ సల్వాజుడుం వాళ్ళూ లూటీచేసి, అతను మావోయిస్టులకు సహకరిస్తున్నారని కేసు పెట్టారు.

నిర్వాసితుల దుస్థితి

దంతెవాడ అంతర్యుద్ధం ఫలితంగా 70 వేల నుండి లక్ష మంది దాకా బలవంతంగా నిర్వాసితులయ్యారు. దాదాపు 50 వేల మంది ఆ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నెలకొల్పిన రహదారి శిబిరాలలోకి తీసుకు రాబడ్డారు. 10 వేల నుంచి 20 వేల మంది దాకా మన రాష్ట్రంలోకి పారిపోయి వచ్చారు. చాలామంది (వీరి లెక్క తెలియదు) అడవులలోనే ఏ చెట్ల కిందో తలదాచుకొని బతుకుతున్నారు. చాలామంది (వీరి లెక్కా తెలీదు) పశ్చిమాన ఇంద్రావతి నదిని దాటి మహారాష్ట్రకు వెళ్ళిపోయారు.

మినహాయింపు లేకుండా ఈ ప్రజలంతా తీవ్రమైన దుస్థితిలో ఉన్నారు. అసలే అంతంత మాత్రంగా ఉన్న వారి బతుకులు మరీ దిగజారాయి. తరతరాలుగా వారి జీవనాధారంగా ఉన్న భూమి నుంచి శాశ్వతంగా దూరమయ్యే ప్రమాదం ఉంది. ఎన్ని కష్టాలలో ఉన్నా ఎంత లేమి ఉన్నా తమ సొంత గడ్డ మీద ఆత్మ గౌరవంతో బతికిన వీరు ఈ రోజు పరాయి ప్రాంతాలలో, పరాయి మనుషులుగా బ్రతుకు వెళ్ళదీస్తున్నారు.

రహదారి శిబిరాలలో ఉన్న వారికి ప్రస్తుతానికి తిండికి ఢోకా లేదు. మొదట్లో పశువుల కొట్టాల లాంటి నిర్మాణాలలో వారిని పెద్ద సంఖ్యలో కుక్కి రోజుకు రెండు పూటలా దాల్ – రోటి ఇచ్చింది ప్రభుత్వం. అయితే ఈ శిబిరాలే శాశ్వత ఆవాసాలుగా మారాలన్నది ఆ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం యోచన కాబట్టి వారినే అడవి నుంచి కట్టె తెచ్చుకొని ఇళ్ళు వేసుకొమ్మని అనుమతిచ్చింది. క్రమంగా కుంట, ఎర్రబోరు, ఇంజరం, దోర్నపాల్, కసోలి, బంగపాల్, నేలస్నార్, బైరంగఢ్, గంగలూర్ వగైరా గ్రామాలలో శాశ్వతమైన కాలనీలు ఏర్పడుతున్నాయి. ఇంజరం కాలనీ చుట్టూ కంచె కూడా వేసేశారు – తిరిగి ఎవ్వరూ అడవిలోని పాత గ్రామాలకు పోకుండా. ఇతర కాలనీల చుట్టూ కూడా కంచెలు వచ్చేస్తాయి బహుశా. మావోయిస్టుల దాడి భయం పేరు మీద శిబిరాల పరిసరాలపైన సర్చిలైట్ రాత్రంతా వేసి ఉంటుంది.

అయితే అన్నం అందరికీ పెట్టడం లేదు. బైరంగఢ్ బ్లాక్‌లోని బంగపాల్ శిబిరానికి మేము పోయేటప్పటికి అక్కడి వారంతా చకచకా ఇళ్ళు కట్టుకుంటున్నారు. తమకు ఇళ్ళు కట్టుకోవడానికి ప్రభుత్వం దినకూలి ఇస్తున్నది గానీ ఇతర రహదారి శిబిరాలలో లాగ తిండి పెట్టడం లేదన్నారు. ఇదేదో కింది స్థాయి ఉద్యోగుల అక్రమ నిర్వాకం అనుకొని మేము తరువాతి రోజు దంతెవాడ జిల్లా కలెక్టర్‌ను కలిసినప్పుడు ఆయనతో చెప్పాము. ఆయన బంగపాల్ అసలు శిబిరమే కాదనీ, అక్కడున్న వారంతా అబుజ్‌మఢ్‌కు చెందిన సరండరైన మావోయిస్టులనీ అన్నాడు. అంటే సరండరైన మావోయిస్టులు వెనక్కిపోరు కాబట్టి వాళ్ళకు అన్నం పెట్టనక్కర లేదన్న మాట. బలవంతంగా అడవి గ్రామాల నుంచి తరలించిన జనానికి అన్నం పెట్టకపోతే వెనక్కి వెళ్ళిపోతారు కాబట్టి వాళ్ళకు మాత్రం పెట్టాలి. ఛత్తీస్‌గఢ్ ప్రభుత్వం ఆలోచనలోని సంకుచితత్వం ఇక్కడ స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది.

అన్నం పెడుతున్న శిబిరాల స్థానంలో కాలనీలు కట్టడమేకాక పాలనా సదుపాయాలన్నీ శిబిర వాసులకే పరిమితం చేస్తున్నది ఆ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం. పిల్లలను స్కూలులో చేర్పించాలన్నా రేషన్ కార్డు కావాలన్నా వేరే ఏది కావాలన్నా శిబిరంలో ఉండవలసిందే. శిబిరానికి రాక అడవిలో ఉండిపోయిన వారు పౌరులు కారు, వారి పట్ల ప్రభుత్వానికి ఏ బాధ్యతా లేదు. 'అభివృద్ధి' పేరు మీద మంజూరయ్యే పైసలన్నీ శిబిర వాసులకే.

అయినప్పటికీ అడవిని వదిలి, భూములు వదిలి కృత్రిమమైన కాలనీలలో స్థిరపడడం వారికి సంతృప్తిని ఇవ్వగల విషయం కాదు. ఇంకా ఎక్కువ రోజులు ప్రభుత్వం వారికి తిండి కూడా పెట్టదు. గ్రామీణ ఉపాధి హామీ పథకానికి మంజూరయ్యే పైసలన్నీ వారి మీదనే ఖర్చుచేసి పనులు కల్పిస్తారంట. అంటే అడవిలో రైతులుగా బతుకుతూ ఉండిన వారు చిన్న సైజు పట్టణాలలో కూలీలుగా మారతారు. అనేక రకాల ఫలసాయం ఇచ్చే అటవీ ఉత్పత్తులకు దూరం అవుతారు. తమ సంస్కృతీ సంప్రదాయాలకు నెలవైన భూభాగం నుంచి శాశ్వతంగా వెలివేయబడతారు. తమ అడవిలో తమ పాటికి బతుకుతూ గిరిజనేతరులను దూరం నుంచి చూసినవారు, గిరిజనేతరుల పెత్తనం కింద ఉండే రహదారి గ్రామాలు లేక పట్టణాలలో కాలనీ వాసులుగా బతుకుతారు. వారి భూములను ఏదో ఒక రోజు ఏ అంబానీకో, టాటాకో లీజుకిచ్చేస్తే ఈ ప్రవాసం శాశ్వతం అయిపోతుంది.

అడవిలో ఉండిపోయిన వారు గ్రామాలలో స్థిరంగా ఉండకుండా చెట్లూ, పుట్టలూ పట్టుకొని బతుకుతున్నారని చెప్పాము. వారి స్థితి గురించి మైత గ్రామస్తుల దగ్గర వివరంగానే తెలుసుకోగలిగాము. చాటుమాటుగా చేసే వ్యవసాయం తప్ప వారికి వేరే జీవనాధారం లేదు. అడవి సంపద సేకరిస్తే అమ్ముకోవడానికి సంతలు లేవు. 2005 జూన్ నెల తరువాత దంతెవాడ అడవులలో సంతలన్నీ బంద్ అయిపోయాయని గత అధ్యాయాలలో చెప్పాము. మారాయిగూడెం దగ్గరో మల్లంపేట దగ్గరో సరిహద్దు దాటి ఏడుగురాళ్ళపల్లి సంతకు పోయి అమ్ముకుందామంటే సల్వాజుడుం వాళ్ళు దాడిచేసి ఎత్తుకు పోతారేమోని భయం. ఇక స్కూళ్ళు లేవు, ఆస్పత్రులు లేవు. ఏ పని మీదైనా కుంటకో, మరొక ఊరికో

పోదామంటే రోడ్లు లేవు, రవాణా సౌకర్యాలు లేవు. ఎట్లాగో ఒకలాగ పోతే అక్కడ సల్వా జుడుం వాళ్ళు పట్టుకుంటారని భయం. వాళ్ళ జీవితాలు ఒక్కసారిగా 50 ఏళ్ళు వెనక్కి పోయాయి.

ఇక మిగిలింది ఆంధ్రప్రదేశ్‌కు పారిపోయి వచ్చిన వారు. కోయ తెగ సరిహద్దుకు రెండు వైపులా ఉంది కాబట్టి కోయలకు తరచుగా ఇక్కడ ఏదో ఒక గ్రామంలో బంధువు లుంటారు. అక్కడికొచ్చి గుడిసెలు వేసుకొని అధికారులొస్తే స్థానికులుగానే చెప్పుకొని బతుకు వెళ్ళదీసే ప్రయత్నం చేస్తున్నారు. అయితే భూములు మాత్రం లేవు. కూలి తప్ప గత్యంతరం లేదు. రేషన్‌కార్డు దొరకదు. స్థానికులమని బొంకితే తప్ప పిల్లలకు స్కూల్లో సీటు దొరకదు. ఒకే ఊరిలో ఎక్కువ మంది స్థిరపడితే స్థానికులు నిరసిస్తారన్న భయానికి నలుగురైదుగురు చొప్పున ఒక్కొక్క ఊరిలో గుడిసెలు వేసుకొని – అది కూడా ఒక మూలన – ఉంటున్నారు.

అధ్వాన్నమైన పరిస్థితి గొత్తి కోయలది. గొత్తికోయలు ఖమ్మం జిల్లాకు స్థానికులు కాదని పైన చెప్పాము. అయితే ఇరవై సంవత్సరాలకు పైగా భూమిలేని గొత్తి కోయలు ఖమ్మం జిల్లాలో భూమి వెతుక్కుంటూ వలస వస్తూనే ఉన్నారు. మావోయిస్టుల అండతో అడవి కొట్టి ఒకటి రెండెకరాల మేరకు వ్యవసాయం చేసుకుంటూ అక్కడే గుడిసెలు వేసుకొని ఉంటున్నారు. చాలా కాలంపాటు ఇక్కడి అటవీశాఖ వారిని వేధించేది. కేసులు పెట్టేవారు. బలవంతంగా తొలగించడానికి ఆవాసాలు తగలబెట్టేవారు. ఈ మధ్య కొంత కాలంగా ఈ వేధింపు తగ్గింది.

సల్వాజుడుం దెబ్బకు పారిపోయి వచ్చిన గొత్తికోయలు అంతకు ముందు తమ ప్రాంతం నుంచి భూమికోసం వలస వచ్చినవారు ఖమ్మం అడవులలో ఎక్కడ గుడిసెలు వేసుకొన్నారో వెతుక్కొని అక్కడికే పోతున్నారు. వారి పక్కనే గుడిసెలు వేసుకుంటున్నారు.

ఈ కాందిశీకులలో మేము మొట్టమొదట కలిసింది గొల్లగుప్ప గ్రామంలో ఉంటున్న ముచ్చిక లక్ష్మిని. ఆమెది కుంట తాలూకాలోని ఏటిగట్టు. అది 60 ఇళ్ళున్న గొత్తి కోయ గ్రామం. ఆమె తనకు ఎంత భూమి ఉందో చెప్పలేదు గానీ '100 బస్తాలు వడ్లు ఉండేవి' అని సంతృప్తిగా చెప్తుంది. 100 బస్తాలు పండడానికి బయట 5 ఎకరాల కంటే ఎక్కువ అక్కరలేదు గానీ దంతెవాడ అడవులలో 30 నుంచి 50 ఎకరాలు అవసరం కావచ్చు. ఆ మేరకు ముచ్చిక లక్ష్మి 'భూస్వామే'. అందువల్లనే కాబోలు గొత్తికోయ అయినా కూడా ఆమెకు మావోయిస్టులంటే ప్రేమ లేదు. అలాగని సల్వాజుడుం ఏటిగట్టుకు వచ్చినప్పుడు వారితో కుంటకు పోనూ లేదు. సల్వాజుడుం వాళ్ళు ఏటిగట్టులో అన్ని ఇళ్ళతో బాటు వీళ్ళ ఇల్లూ తగలబెట్టి ఆమె భర్త దేవను కట్టేసి కొట్టుకుంటూ కుంటకు తీసుకుపోయారు. ఈమె తన తొమ్మిది మంది పిల్లలలో అయిదుగురిని ఇరుగుపొరుగు గ్రామాలలో వదిలిపెట్టి చిన్నవాళ్ళు నలుగురినీ తీసుకొని తన ప్రాంతం వాళ్ళు వలస వచ్చి ఉంటున్న గొల్లగుప్పకు అడవికి అడ్డంపడి నడుచుకుంటూ వచ్చింది. గొల్లగుప్పలో గొత్తికోయల ఆవాసాలకే భరోసా లేదు. వారిని ఇక్కడి అటవీశాఖ ఏ రోజు తరిమేస్తుందో, ఇళ్ళెప్పుడు తగలబెడు

తుందో తెలీదు. వారి దగ్గరే లక్ష్మి తలదాచుకొని కూలి చేసుకొని నలుగురు పిల్లలనూ పోషించుకుంటూ ఉంది.

ముచ్చిక లక్ష్మి ఒక్కతే వచ్చి ఉంటున్నది కాబట్టి మన రాష్ట్ర అటవీశాఖ కన్ను ఆమె గుడిసె మీద పడలేదు గానీ గొత్తికోయలు గుంపుగా వచ్చి గుడిసెలు వేసుకున్న ఊళ్ళ పరిస్థితి వేరేగా ఉంది. పైన చెప్పినట్టు తమ ప్రాంతం వారు గతంలో వచ్చి ఆవాసాలు ఏర్పరచుకున్న చోటికే వారు పోతున్నారు. అక్కడి వారు కూడా వారికి సహకరిస్తున్నారు. పాత వాళ్ళు కొంతమంది కొత్త వాళ్ళతో చేరి పాత ఊరిపక్కన గుడిసెలు వేసి కేవలం దానికి కొనసాగింపేనన్న అభిప్రాయం కలిగించే ప్రయత్నం చేస్తున్నారు. ఎవరొచ్చి అడిగినా ఎప్పటి నుంచో ఇక్కడ ఉన్న వాళ్ళే అంతా అని అంటున్నారు.

అయినప్పటికీ అటవీశాఖ సత్యాన్ని కనిపెట్టకపోలేదు. ఈ సంవత్సరం మార్చి 28న రెండు ఊళ్ళను, ఏప్రిల్ 19న మరొక ఊరినీ అటవీ సిబ్బంది బుగ్గిచేశారు. ఖమ్మం జిల్లా చింతూరు మండలం సరివెల గ్రామం సమీపంలో భద్రాచలం రోడ్డు పక్కన ఉన్న 30 గొత్తికోయల ఇళ్ళనూ, వరరామచంద్రాపురం మండలం మట్టపల్లి సమీపంలో సున్నం వారి మట్టక అనే 8 ఇళ్ళ గూడాన్ని మార్చి 28న అటవీశాఖ వాళ్ళు దౌర్జన్యంగా తగల బెట్టారు. ఏప్రిల్ 19న వరంగల్ జిల్లా ఏటూరు నాగారం మండలం అల్లంవారి ఘనపురం సమీపంలోని గుర్రాలబావి వద్ద ఉన్న 20 గుడిసెల ఆవాసం మీద అటవీశాఖ వారు దాడి చేశారు. మూడు గుడిసెలు తగలబెట్టి, మిగిలిన వాటిని పీకేశారు. వీరు కుంట తాలూకా జగర్‌గొండ సమీపంలోని పాలగూడెం నుంచి సల్వాజుడుం దాడుల కారణంగా పారిపోయి వచ్చిన వారు.

చాలామంది దంతెవాడ సరిహద్దు సమీపంలో స్థిరపడే ప్రయత్నం చేయకుండా రాష్ట్రం లోపలి ప్రాంతాలకు పోయి బతుకు తెరువుకోసం తమ శ్రమను కారుచవగ్గా అమ్ముకుంటున్నారు. పశ్చిమ గోదావరి నుంచి కడప జిల్లా దాకా అన్ని చోట్లా 'ఛత్తీస్‌గఢ్ నుంచి వచ్చిన గొత్తికోయల' గురించి వార్తలు వింటున్నాం. చవక శ్రమకోసం చూస్తున్న కాంట్రాక్టర్లకు దంతెవాడ సంక్షోభం ఒక వరం అయింది.

70,000 నుంచి లక్ష మంది దాకా ఉన్న ఈ నిర్వాసితులంతా వెనక్కిపోయి తమ గ్రామాలలో ఉంటూ అడవిలో ఎప్పటిలాగ జీవనం పొందాలి. ఇది తక్షణ అవసరం అని మేము భావిస్తున్నాం. ఇది ఎప్పుడైనా అవసరమే గానీ ఇప్పుడు ప్రత్యేకించి ఈ అవసరాన్ని నొక్కి చెప్పడానికి రెండు కారణాలున్నాయి. అడవిలో ఆదివాసుల హక్కులకు చాలాకాలం గుర్తింపు నిరాకరించిన చట్టం మొట్టమొదటి సారిగా తన వైఖరి మార్చుకుంది. ఈ సంవత్సరమే పార్లమెంటు షెడ్యూల్డు తెగలు, ఇతర సంప్రదాయ అటవీవాసులు (అటవీ హక్కుల గుర్తింపు) చట్టాన్ని చేసింది. దానికింద స్థానిక ఆదివాసులకు రిజర్వ్ ఫారెస్టులో సైతం భూమిని స్వేచ్ఛగా అనుభవించే హక్కు వస్తుంది. అయితే ఆ హక్కు పొందాలంటే వారు ఆ భూమిని అనుభవిస్తూ ఉండాలి. దంతెవాడ అడవులలో తమ భూములు వదిలిపెట్టి నిర్వాసితులైన ఆదివాసులు వెంటనే వెనక్కి పోలేకపోతే ఈ చట్టంవల్ల పొందగల ప్రయోజనాన్ని శాశ్వతంగా కోల్పోతారు. రెండవది, ఖాళీ అయిన ఈ అడవి భూములను ఛత్తీస్‌గఢ్ ప్రభుత్వం ఏదో ఒక పెట్టుబడిదారీ కంపెనీకి దత్తంచేసే ప్రమాదం ఉంది. ఛత్తీస్‌గఢ్, ఒరిస్సా, జార్ఖండ్ రాష్ట్రాల అటవీ ప్రాంతంలో విస్తారమైన ఖనిజ సంపద ఉన్న విషయం తెలిసిందే. ఆ మూడు ప్రభుత్వాలూ విచ్చలవిడిగా పెట్టుబడిదారీ కంపెనీలకు భూములను లీజుకు ఇస్తున్నాయి. ఖాళీగా ఉన్న ఈ నిర్వాసితుల భూములను ఇదే అదనని కంపెనీలకు లీజుకు ఇచ్చేసినట్టయితే వాటిని శాశ్వతంగా కోల్పోతారు. నిజానికి సల్వాజుడుం వెనుక ఉన్నది ఈ కుట్రేనని చాలామంది భావిస్తున్నారు. అది నిజం కాకపోవచ్చు. సల్వాజుడుం ప్రధానంగా మావోయిస్టులను ఓడించడానికి ఎంచుకున్న వక్రమైన వ్యూహమేననిపిస్తుంది. అయితే ఈ వ్యూహంలో భాగంగా ఒకసారి అడవులను ఖాళీచేసిన తరువాత కంపెనీలకు కట్టబెట్టే ప్రమాదం ఉంది.

ఈ రెండు కారణాలుగానూ లక్ష మంది దాకా ఉండగల నిర్వాసితులంతా తిరిగి తమ గ్రామాలకు పోయి ఇటు సల్వాజుడుం నుంచి గానీ, అటు మావోయిస్టుల నుంచి గానీ ప్రతీకార చర్యల భయం లేకుండా ఎప్పటిలాగా అటవీ సంపదను అనుభవిస్తూ బతికే పరిస్థితి త్వరగా కల్పించడం అవసరం. ఈ కర్తవ్యాన్ని ఛత్తీస్‌గఢ్ రాష్ట్ర పౌర సమాజం తన మీద వేసుకోవాలని మేము భావిస్తున్నాం. దానికోసం వారితో కలిసి కృషి చేస్తున్నాం. ఈ కృషికి తెలుగునాట పౌర సమాజం మద్దతు మాకు ఉంటుందని ఆశిస్తాం.

✪

అనుబంధం - I

[మానవహక్కుల వేదిక దేశంలోని అన్ని పౌర, ప్రజాస్వామ్య హక్కుల సంఘాలకూ పంపిన లేఖ]

మిత్రులారా!

19 జూన్ నాడు ఛత్తీస్‌గఢ్‌లో మావోయిస్టులు చాలామంది షెడ్యూల్డు తెగల వారిని చంపిన ఉదంతం మీరందరూ ఎరిగినదే. వేరే ఎవరైనా ఆదివాసులను ఇంత పెద్ద ఎత్తున చంపి ఉంటే దేశంలో తీవ్ర నిరసన చెలరేగి ఉండేది. అందువల్ల, ఈ సంఘటన పట్ల అందరూ మౌనం వహించడం ఆందోళన కలిగించే విషయం.

మనం ఆ ప్రాంతానికి నిజనిర్ధారణ కమిటీగా వెళ్ళాలని మేము ప్రతిపాదిస్తున్నాం. విప్లవ పార్టీలు చేపట్టే హింసాత్మక చర్యల విషయంలో వారిని విమర్శించడం తగునా లేదా అన్నది వివాదాస్పదంగా ఉన్న సంగతి మేము ఎరుగుదుము. ప్రజాదరణ గల ఉద్య మాలుగాను, ప్రజాతంత్ర ఉద్యమాలు గాను భావించబడేవి సైతం విచ్చలవిడి చర్యలకు, అన్యాయమైన చర్యలకు పాల్పడినప్పుడు మన బోటి సంస్థలు బహిరంగంగా విమర్శించడం అవసరం అని మానవహక్కుల వేదిక భావిస్తుంది. ఈ విషయంలో ఇతర సంస్థల ఆలోచ నలు ఇందుకు భిన్నంగా ఉండవచ్చు. ఏమైతేనేం వాస్తవాలు తెలుసుకోవడానికి అభ్యంతరం ఉండనక్కర లేదు. ఆ తరువాత ఏం చేస్తామనేది కాలక్రమంలో నిర్ణయించుకోవచ్చు. వాస్తవాలు ఏమిటి అనే విషయంలో గానీ, వాటి గురించి ఏం చేయాలి అనే విషయంలో గానీ అందరమూ ఒకే అవగాహనకు రాకపోయినా ఫరవాలేదు. ఈ హత్యలను ఉపేక్షించి ఊరుకోవడం తగదని మాత్రం మేము భావిస్తున్నాం.

ఇప్పటికే కొంత ఆలస్యం అయింది కాబట్టి జూలై నెల 16, 17 తేదీలలో నిజనిర్ధారణ కమిటీ పర్యటన జరపాలని మేము ప్రతిపాదిస్తున్నాం. హత్యలు జరిగింది బిజాపూర్ జిల్లాలోని మట్వాడలో. చనిపోయింది 22 మంది అనీ, 15 మంది అనీ, 13 మంది అనీ పత్రికలు రకరకాలుగా రాశాయి. బిజాపూర్ చంద్రపూర్ (మహారాష్ట్ర) నుంచి బల్హార్‌పూర్ (బల్హార్‌షా), సిరోంచ, భూపాలపట్నంల మీదుగా జగ్దల్‌పూర్ (ఛత్తీస్‌గఢ్)కు పోయే రోడ్డు మీద ఉంది. ఆ రోడ్డు బాగానే ఉండేది. చంద్రపూర్, బల్హార్‌షాలు ఢిల్లీ నుంచి చెన్నైకి వెళ్ళే రైలుమార్గం మీద ఉన్నాయి. అవతలి వైపు జగ్దల్‌పూర్ నుంచి రాయ్‌పూర్‌కు మంచి రోడ్డు ఉంది. రాయ్‌పూర్ హౌరా – ముంబాయి రైల్వే మార్గం మీద ఉంది.

29-6-2005
హైదరాబాద్

అనుబంధం-II
ఉమ్మడి పత్రికా ప్రకటన

మానవహక్కుల వేదిక (హెచ్.ఆర్.ఎఫ్), ప్రజాస్వామ్య హక్కుల పరిరక్షణ సంస్థ (ఒ.పి.డి.ఆర్) లకు చెందిన 8 మంది సభ్యులు గల నిజనిర్ధారణ కమిటీ జూలై 16-17 తేదీలలో ఛత్తీస్‌గఢ్ రాష్ట్రం దంతెవాడ జిల్లాలోని బిజాపూర్ పోలీసు జిల్లాలో పర్యటించింది. స్థానిక ఆదివాసులు జనజాగరణ్ అభియాన్ పేరిట సంఘటితమై మావోయిస్టులను వ్యతిరేకిస్తున్నందుకు ప్రతీకారంగా. అలాగే సిపిఐ (మావోయిస్టు) పార్టీ వారు ఆదివాసులను పెద్దసంఖ్యలో చంపుతున్నారని పత్రికలలో వచ్చిన వార్తలకు స్పందించి మేము ఈ పర్యటన చేపట్టడం జరిగింది. ప్రత్యేకించి 2005 జూన్ 19 నాడు కొత్రాపాల్ గ్రామంలో 13 మంది ఆదివాసులను ఊచకోత కోసినట్టు వచ్చిన వార్త ఈ ప్రయత్నానికి ప్రేరణ.

ఈ ప్రాంతం నైసర్గికంగా ఆంధ్రప్రదేశ్‌కు దగ్గరే గానీ, ఛత్తీస్‌గఢ్ రాష్ట్రం నుంచి పశ్చిమ, దక్షిణ దిశలలో రవాణా మార్గాలు సరిగ్గా లేనందున అది ఆంధ్రప్రదేశ్‌కు అందుబాట్లో ఉందని అనలేము. ఆంధ్రప్రదేశ్ నుంచి పోయేటప్పుడు ప్రాణహిత, ఇంద్రావతి నదులు దాటాలి. రెండిటి మీదా వంతెనల నిర్మాణం జరగలేదు. ఆ కారణంగా నిజనిర్ధారణ కమిటీ ఆ ప్రాంతంలో ఎక్కువ సమయం గడపలేక పోయింది. అయినప్పటికీ కమిటీ భూపాలపట్నం, బిజాపూర్‌లకు, సంబంధిత గ్రామాలైన కుట్రు, జాంగ్లా గ్రామాలకు పోగలిగింది. గిరిజన, గిరిజనేతర ప్రజలతోను, ప్రత్యేకించి కుట్రు గ్రామ ఉపసర్పంచ్‌తోను, కుట్రులోని పోలీసుస్టేషన్ అధికారితోను, మేము జాంగ్లా గ్రామానికి వెళ్ళినప్పుడు అక్కడికి వచ్చిన జనజాగరణ్ అభియాన్ నాయకులతోను మాట్లాడగలిగింది. సిపిఐ (మావోయిస్టు) పార్టీ నాయకులతో గానీ వారి 'సంఘం' నాయకులతో గానీ మాట్లాడలేక పోయినప్పటికీ వారు 'సాధన' అనే పేరుతో విడుదల చేసిన పత్రంద్వారా వారి అభిప్రాయాలు, వారిచ్చే జవాబులు తెలుసుకోవడం సాధ్యం అయింది. బిజాపూర్ పోలీసు జిల్లా సూపరింటెండెంట్‌తో వివరంగా ఫోన్‌మీద నిజనిర్ధారణ కమిటీ బాధ్యులు మాట్లాడారు.

మా కమిటీ నివేదికను క్లుప్తంగా దిగువ ఇస్తున్నాం.

నేపథ్యం

సిపిఐ (మావోయిస్టు) పార్టీ ఒకప్పటి బస్తర్ జిల్లాలో కనీసం 25 సంవత్సరాలుగా చురుగ్గా పని చేస్తున్నది. (ఆ జిల్లాను ఇప్పుడు కంకేర్, బస్తర్, దంతెవాడ అని మూడుగా విభజించారు.) ఇది ప్రధానంగా గోండు గిరిజనులు నివసించే దట్టమైన అడవి ప్రాంతం. ఈ ప్రాంతంలో మావోయిస్టులకు ఆదివాసీ ప్రజానీకంలో విస్తృతమైన పునాది ఉన్న విషయం, ఆ ఆదివాసీ ప్రజానీకం మావోయిస్టుల వల్ల అనేక రకాలుగా ప్రయోజనం పొందిన విషయం అందరికీ తెలిసిందే.

అయితే 2005 జూన్ నెల మధ్య భాగం నుంచి ఇక్కడి గ్రామాలలో, ముఖ్యంగా దంతెవాడ జిల్లాలోని బిజాపూర్ పోలీసు జిల్లాలో, జనజాగరణ్ అభియాన్ పేరుతో మావోయిస్టు వ్యతిరేక ఆందోళన మొదలయింది. జనజాగరణ్ అభియాన్ అనేది ఒక సంస్థకాదు, ఉద్యమం. అది ప్రధానంగా రహదార్ల సమీపంలోని గ్రామాలలో కేంద్రీకృతమై ఉంది. రాజకీయ పార్టీలు, ప్రత్యేకించి ఈ మూడు జిల్లాలలోను అత్యధిక సంఖ్యలో ఎంఎల్ఏలను కలిగి ఉన్న కాంగ్రెస్ పార్టీ, దానికి మద్దతు ఇస్తున్నాయి. అందులో ఆది వాసులే కాక రహదారి గ్రామాలకు చెందిన గిరిజనేతరులు కూడా భాగస్వాములు. పత్రిక లలో వచ్చిన వార్తల ప్రకారం జనజాగరణ్ అభియాన్ సభలలో మావోయిస్టులు అనుమ తిస్తున్న పంథాలోని వివిధ అంశాలపట్ల వ్యతిరేకత వ్యక్తం అవుతున్నది. అవి: (1) ఈ సంవత్సరం వేసవి నెలలో తునికాకు సేకరణ పైన నిషేధం, (2) ఆదివాసీ ప్రాంతాలలో సంతలపైన నిషేధం, (3) రోడ్లు వేయడాన్ని ఆటంకపరచడం, వగైరా.

మావోయిస్టులు జనజాగరణ్ సభల పట్ల అసహనం ప్రదర్శిస్తున్నారనీ కేవలం ఆ సభలలో పాల్గొన్నందుకు చాలామందిని, ప్రధానంగా ఆదివాసులను చంపుతున్నారని పత్రికలు రాశాయి.

హత్యలు

వారు హత్యలు చేస్తున్నారన్న వార్త నిజమేగానీ అందులో అతిశయోక్తి ఉందనీ, కొన్ని సందర్భాలలో విపరీతమైన అతిశయోక్తి ఉందనీ చెప్పాలి. ప్రత్యేకించి, 19 జూన్ నాడు కొత్రాపాల్ గ్రామంలో 13 మంది ఆదివాసులను మావోయిస్టులు చంపారన్న వార్త నిజంకాదు. అనేక హత్యల గురించి పత్రికలు అడపా దడపా రాస్తున్నాయి గానీ, మేము 16 జూలై నాడు జాంగ్లాలో కలిసిన జనజాగరణ్ నాయకులు 2005 జూన్ మొదటి నుంచి ఆనాటి దాకా మావోయిస్టులు ఏడుగురినే చంపారని చెప్పారు.

క్లుప్తంగా చెప్పాలంటే అక్కడ జరుగుతున్నదేమిటంటే మావోయిస్టులు జనజాగరణ్ అభియాన్‌లో చురుగ్గా పాల్గొంటున్నట్టు తాము భావిస్తున్న వారిని అపహరించి తీసుకు పోతున్నారు. అటువంటి ప్రతీ అపహరణనూ హత్యగానే వర్ణించడం జరుగుతున్నది. అయితే మావోయిస్టులు అపహరించిన వ్యక్తిని ఒక్కొక్కసారి హతమారుస్తున్నారు గానీ చాలా సందర్భాలలో కొట్టి వదిలిపెడుతున్నారు. కొత్రాపాల్‌నే ఉదాహరణగా తీసుకుంటే, జూన్ 19 నాడు★ ఆ గ్రామంలో జరిగిన జనజాగరణ్ సభపైన సాయుధులైన మావో యిస్టులు తుపాకులతోను, వారి ఆదివాసీ అనుయాయులు విల్లంబులతోనూ దాడిచేసిన సంగతి సత్యమే. జనజాగరణ్ వారు విల్లంబులతో ఎదురుదాడి చేసి తప్పించుకున్నారు. వారు పారిపోవడంతో తొక్కిసలాట జరిగింది. ఈ దాడిలో ఇద్దరు ఆదివాసులు చనిపోయారు. ఆ తదుపరి మావోయిస్టులు కొత్రాపాల్, బర్దేవా, మట్వాడ గ్రామాల నుంచి

★ నిజానికి ఆ దాడి జరిగింది జూన్ 18న. –సంపాదకులు.

10 మందిని అపహరించి తీసుకుపోయారు. దీనిని ఊచకోతగా ప్రచారం చేయడం జరిగింది గానీ అందులో 9 మందిని వారు బాగా కొట్టి విడిచిపెట్టారు. గిరిజనేతరుడైన జాంగ్లాకు చెందిన భువనేశ్వర్‌సింగ్ ఠాకూర్‌ను మాత్రం చంపారు. 'కొత్రాపాల్ ఊచకోత'లో జరిగింది ఇదేనని పోలీసులు సైతం ఒప్పుకుంటున్నారు. అయితే అబద్ధపు కథనాన్ని ప్రచారం చేసినవారు. దానిని సవరించడానికి మాత్రం ఏ ప్రయత్నమూ చేయలేదు.

ఆ తరువాత జరిగిన ప్రతీకారాన్ని గురించి కూడా పత్రికలు రాయలేదు. మరుసటి దినం పోలీసులు, జనజాగరణ్ కార్యకర్తలు కొత్రాపాల్ పైన దాడిచేశారు. నలుగురు మావోయిస్టు సానుభూతిపరుల ఇళ్ళకు అగ్గిపెట్టారు. చాలా ధాన్యాన్ని కూడా అగ్గిపాలు చేశారు. జనజాగరణ్ అభియాన్ కార్యకర్తలు, పోలీసులు కలిసి ఆ రకమైన ఎదురుదాడులు చేయడం చాలాసార్లు జరిగింది. ఉదాహరణకు జూలై 1వ తేదీన కొత్రాపాల్‌లో జరిగిన జనజాగరణ్ సభపైన మావోయిస్టులు దాడిచేసి దానిని భగ్నం చేశారు. ఆ సభకు కాపలాగా ఉన్న పోలీసులు జనజాగరణ్ అభియాన్ కార్యకర్తలతో కలిసి చాలా ఇళ్ళను తగులబెట్టి ఇద్దరు ఆదివాసులను కాల్చి చంపారు. మేము ఎస్.పితో మాట్లాడినప్పుడు దీనిని ఆయన అబద్ధం అన్నాడు గానీ, జాంగ్లాలో మాతో మాట్లాడిన జనజాగరణ్ కార్యకర్తలు అది నిజమేనని ఒప్పుకున్నారు. సారాంశంలో, మావోయిస్టులకూ జనజాగరణ్‌కూ జరుగుతున్న ఘర్షణలో పోలీసులు తటస్థంగా లేరు. వారు జనజాగరణ్ అభియాన్‌తో చేతులు కలిపి పనిచేస్తున్నారు. రెండు వైపులా హింస జరుగుతున్నది, హత్యలు జరుగుతున్నాయి. అయితే ఎక్కువ భాగం హత్యలు చేస్తున్నది మావోయిస్టులే అనడంలో సందేహం లేదని మేము భావిస్తున్నాం.

వివాదాస్పద విషయాలు

మావోయిస్టులు 'సాధన' పేరుతో విడుదల చేసిన పత్రాన్ని బట్టి జనజాగరణ్ అభియాన్‌ను కాంగ్రెసు నాయకుల, గిరిజనేతరుల కుట్రగా చూస్తున్నారనీ, గిరిజన శిష్ట వర్గం ఈ కుట్రలో భాగం అయినట్టు భావిస్తున్నారనీ అర్థం అవుతుంది. ఇది సరైన చిత్రం కాదు. మేము సేకరించిన సమాచారం మేరకు చాలామంది సాధారణ ఆదివాసులు జనజాగరణ్ సభలలో పాల్గొంటున్నారు. మావోయిస్టులు ఈ విషయంలో ప్రదర్శిస్తున్న అసహనం ప్రభుత్వం ప్రదర్శిస్తున్న అసహనం కంటే ఏ రకంగానూ భిన్నమైనది కాదు. తమ విధానాలలోనూ, పని పద్ధతులలోనూ కొన్నిటి పట్ల సాధారణ ఆదివాసులలో ఉన్న వ్యతిరేకతను ఆదివాసీ, ఆదివాసీయేతర స్వార్థపర శక్తుల స్వప్రయోజనాల నుంచి వేరుచేసి చూడడం వారు నేర్చుకోనట్టయితే, వారి సామాజిక పునాది అయిన ఆదివాసులకు వారు చాలా నష్టం చేయగలరు.

పైన పేర్కొన్న మూడు అంశాలకు సంబంధించి మావోయిస్టులు ఇస్తున్న వివరణ ఏమంత సంతృప్తికరంగా లేదు.

1. రోడ్లు వేయడాన్ని వారు వ్యతిరేకిస్తున్నారన్న అభియోగానికి వారి జవాబు ఏమిటంటే, గుత్త పెట్టుబడికీ సామ్రాజ్యవాద పెట్టుబడికీ ఉపయోగపడేటట్టయితే తాము రోడ్లు వేయడాన్ని వ్యతిరేకిస్తామని. అసలే రవాణా సదుపాయాలు మృగ్యంగా ఉన్న ప్రాంతంలో రోడ్లు వేయడాన్ని బలవంతంగా వ్యతిరేకించడం కేవలం పెట్టుబడిదార్ల ప్రయోజనాలనే కాదు సామాన్య ప్రజల ప్రయోజనాలను కూడా దెబ్బతీయగలదు.

2. మావోయిస్టులు తునికాకు సేకరణను బంద్ పెట్టించారన్న అభియోగానికి సంబంధించిన వాస్తవాలు క్లుప్తంగా ఈ విధంగా ఉన్నాయి. అడవి ప్రాంతాలలో కాంట్రాక్టర్ల కోసం తునికాకు సేకరించడం అనేది ఆదివాసులకైనా, ఇతర పేదలకైనా నగదు రూపంలో ఆదాయం సంపాదించడానికి ప్రధాన మార్గం. మావోయిస్టుల సహాయంతో తునికాకు సేకరణకు దక్కే కూలిరేటును పెంచుకోవడం ఆదివాసులకు మావోయిస్టు ఉద్యమం వల్ల కలిగిన ప్రధాన ప్రయోజనాలలో ఒకటి. గత సంవత్సరం ఆ కూలిరేటు ఛత్తీస్‌గఢ్‌లో కట్టకు 85 రూపాయలు చేరుకుంది. అయితే ఈ సంవత్సరం ఛత్తీస్‌గఢ్‌లో రాష్ట్ర ప్రభుత్వం తునికాకు సేకరణను కాంట్రాక్టర్ల చేతి నుంచి తీసేసి సహకార సంఘం చేతిలో పెట్టి కూలిరేటును 85 రూపాయల నుంచి 45 రూపాయలకు తగ్గించింది. మావోయిస్టులను దెబ్బతీయడానికి ఉద్దేశించబడ్డ ఈ వ్యూహం ఆదివాసుల ఆదాయాన్ని సగానికి తగ్గిస్తుంది కాబట్టి ఇది చాలా అభ్యంతరకరమైనది. దీనిపట్ల ఆదివాసులు నిరసన వ్యక్తం చేయాలని మావోయిస్టులు కోరుకోవడం సహజం. అయితే వారి అభీష్టానికి వ్యతిరేకంగా మొత్తంగానే తునికాకు సేకరణ బంద్ పెట్టించారన్నది అభియోగం. ఆదివాసులలోని అసంతృప్తికి ఇదే ప్రధాన కారణం అనిపిస్తుంది. బంద్ పెట్టించిన విషయం వాస్తవం కాదనీ, తక్కువ రేటుకు సేకరించడానికి ఆదివాసులు ముందుకొచ్చినా కూడా ప్రభుత్వమే ఆకు తీసుకోవడం లేదని మావోయిస్టులు అంటున్నారు. అది నమ్మశక్యం కాదు. మేము మాట్లాడిన వారందరూ కూడా తునికాకు సేకరణ బంద్ చేయించిన మావోయిస్టుల ఆదేశమే ఈ వేసవిలో జనజాగరణ్‌కు మద్దతు సంపాదించడానికి గల ప్రధాన కారణం అని అన్నారు.

3. సంతలను మూసేయించిన విషయానికి వస్తే, పోలీసు బలగాలు సమాచార సేకరణకూ తమ అవసరాల కొనుగోలుకూ సంతలను వాడుకుంటున్నందువల్ల మావోయిస్టులు వాటిని బంద్ పెట్టించారని మేము విన్నాము. మావోయిస్టులు విడుదల చేసిన పత్రంలో ఆదివాసులు తమ సంప్రదాయక ఆయుధాలైన విల్లంబులతో సంతలకు వెళ్ళకూడదని ఆదేశించడం ద్వారా పోలీసులే సంతలకు అడ్డం పడుతున్నారని అన్నారు. ఈ విషయంలో నిజమేమిటన్నది చాలా అస్పష్టంగా ఉంది. బహుశా రెండు అభియోగాలలోనూ వాస్తవం ఉండవచ్చు. కారణమేదైనా ప్రస్తుత పరిస్థితి ఏమిటంటే అనేక రహదారి గ్రామాలలో సంతలు ఆగిపోయాయి. ఇది ప్రజలకు చాలా అసౌకర్యం కలిగిస్తున్నది.

మా అభిప్రాయాలు, సూచనలు, డిమాండులు:

1. మావోయిస్టులు ఛత్తీస్‌గఢ్ రాష్ట్రంలోని బిజాపూర్ అడవులలో అడపాదడపా హత్యలకు పాల్పడుతున్నారు. హతులలో అధికభాగం ఆదివాసులే. అయితే హత్యల సంఖ్యను చాలా ఎక్కువచేసి ప్రచారం చేయడం జరుగుతున్నది. ప్రతీ అపహరణనూ, ప్రతీ దాడినీ హత్యగా చిత్రీకరించి అతిశయోక్తులతో నిండిన భయంకరమైన చిత్రం ఇవ్వడం జరుగుతున్నది. ప్రత్యేకించి, విపరీతంగా ప్రచారం అయిన కొత్రాపాల్ ఊచకోత జరగనే లేదు. ఈ స్థితికి స్థానిక పోలీసులు ప్రధానంగా బాధ్యులు. వాళ్ళు బాధ్యతాయుతంగా నడుచుకోవడం అవసరం. పోలీసులు, జనజాగరణ్ చేస్తున్న హత్యలు అసలు బయటికే రావడం లేదు.

2. తమ విధానాల పట్ల, చర్యల పట్ల వ్యక్తమవుతున్న వ్యతిరేకత విషయంలో మావో యిస్టులు అసహనంతో వ్యవహరిస్తున్నారు. సాధారణ ఆదివాసీ ప్రజానీకంలో ఉన్న అసంతృప్తికి, స్వార్థపర శక్తుల వ్యతిరేకతకు, వారు గిరిజనేతరులు కానీ గిరిజన ఉన్నత వర్గం కానీ తేడా చూడడం మావోయిస్టులు అలవరచుకోవాలి. ప్రత్యేకించి, తమ విధానాల పట్ల వ్యతిరేకతను ఒక ప్రజా ఉద్యమంగా సమీకరిస్తున్నప్పుడు దానిని ఎదుర్కొనడానికి విల్లంబులతోనూ, ఆయుధాలతోనూ జనాన్ని సమీకరించి దాడులు చేసినట్టయితే అమాయక ప్రజల ప్రాణాలుపోయే ప్రమాదం ఉందని వారు గ్రహించాలి. పోలీసులు శాంతిభద్రతల పేరిట ఒకరి హింసాకాండకు వ్యతిరేకంగా మరొకరి హింసాకాండను సమర్థించడం మానుకోవాలి.

3. తమ ఆదేశాలను అమలుచేయించడానికి మావోయిస్టులు ఆదివాసీ ప్రజానీకాన్ని ఒత్తిడికి గురిచేయకూడదు. ఛత్తస్‌గఢ్ ప్రభుత్వం కూడా మావోయిస్టులను బలహీన పరచడం కోసం ఆదివాసుల జీవనాన్ని దెబ్బతీసే పనిచేయకూడదు.

4. ఇరుపక్షాలూ అనుసరిస్తున్న హింసా ప్రతిహింసల పద్ధతులు ఇప్పటికే ఆ ప్రాంతంలో ఒక భయానక స్థితిని తీసుకొచ్చాయి. అది సాధారణ ప్రజల మానవ హక్కులకు భంగకరం. ఇరుపక్షాలూ ఈ విషయాన్ని గుర్తించి తమ చర్యలను అదుపు చేసుకోవాలి. ఛత్తీస్‌గఢ్ ప్రభుత్వం ఒకవైపు భారీగా పారామిలిటరీ బలగాలను దించే ఆలోచన చేస్తుండడం, బలప్రయోగాన్ని బలప్రయోగంతో ఎదుర్కొనడానికి మావో యిస్టులు సిద్ధపడడం చూస్తుంటే పరిస్థితి మరింత దిగజారే ప్రమాదం కనిపిస్తుంది. దేశంలోని అన్ని హక్కుల సంఘాలూ తమ తమ పద్ధతులలో ఈ పరిస్థితికి స్పందించి సాధారణ ప్రజల జీవించే హక్కును కాపాడడానికి కృషి చేయాలని విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాం.

3-8-2005
హైదరాబాద్

అనుబంధం-III

దంతెవాడ జిల్లా, దక్షిణబస్తర్‌లోని బిజాపూర్ తాలూకాలో నక్సలైట్ – వ్యతిరేక ఉద్యమం అయిన సల్వాజుడుం, పోలీసులు అనేక గ్రామాలలో జరిపిన అత్యాచారాల పైన, చేసిన హత్యలపైన, ఉన్నతస్థాయి విచారణ కోరుతూ సిపిఐ సమర్పించిన వినతిపత్రం.

(హిందీ నుంచి అనువాదం)

తేది: 16-11-2005

ప్రధాన మంత్రి గారికి,

అయ్యా,

సల్వాజుడుం పేరుతో 2005 జూన్ నెల నుంచి దంతెవాడ జిల్లా బిజాపూర్ తాలూకాలో సాగుతున్న జనజాగరణ్ ఉద్యమం శాంతియుతమైన రాజకీయేతర ఉద్యమం అనీ అందులో 10,000 మంది గ్రామీణ ఆదివాసులు పాల్గొంటున్నారనీ అది నక్సలిజాన్ని అంతం చేయగల ఆదివాసీ తిరుగుబాటు అనీ ఈ రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి డా॥ రమణ్‌సింగ్ చెప్తున్నది అబద్ధం అని మేము చెప్పదలచుకున్నాము.

వాస్తవమేమిటంటే నక్సలైట్లు, పోలీసుల చర్యలు సంవత్సరాల తరబడి నడుస్తున్న గ్రామాలకు చెందిన ఆదివాసీ యువకులు కొందరు ఈ పరిస్థితిని ప్రతిఘటించే ఉద్దేశంతో సంప్రదాయక ఆయుధాలు, విల్లంబులు చేతబట్టారు. నక్సలైట్లను వ్యతిరేకించారు. ఈ దశలో రాష్ట్ర అసెంబ్లీలో ప్రతిపక్షనేత, దంతెవాడ ఎంఎల్ఏ అయిన మహేంద్రకర్మ వారిని ప్రోత్సహించి, సల్వాజుడుం అని నామకరణం చేసిన సంస్థలోకి వారిని తీసుకు రావాలని చూశాడు.

వాస్తవానికి గతంలో రెండు పర్యాయాలు ఈ వ్యక్తి నక్సలైట్ – వ్యతిరేక జనజాగరణ్ అభియాన్‌లలో పాల్గొని అభాసుపాలయ్యాడు. ఈసారి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం సల్వాజుడుంలో పాల్గొంటున్న వారికి అన్ని రకాల భద్రత, ప్రచారం, పోలీసు రక్షణ కల్పిస్తున్నది. ఆ ఉద్యమం ఖర్చంతా తాను భరిస్తున్నది. బస్తర్‌లో వివిధ సంక్షేమ చర్యలకోసం కేటాయించిన నిధులన్నీ దీనికోసమే వాడుతున్నారు. బిజాపూర్ తాలూకాకు సంబంధించినంత వరకు ఇతర పథకాల అమలు నిలిచిపోయింది. ఒక అంచనా ప్రకారం, సల్వాజుడుం పైన, దాని రక్షణకోసం వినియోగిస్తున్న పోలీసు బలగాలపైన అవుతున్న ఖర్చు దాదాపు 48 కోట్ల రూపాయలు.

ముఖ్యమంత్రి, ప్రతిపక్ష నాయకుడు కలిసి ఈ మధ్య కొత్త ఢిల్లీకి వెళ్ళి కేంద్ర హోంమత్రిని కలిసి సల్వాజుడుంను బలోపేతం చేయడానికి, దాని సహాయంతో నక్స లిజాన్ని అంతం చేయడానికి తగిన ఆర్థిక వనరులు కేంద్రం కేటాయించాలని, తగిన పోలీసు బలగాన్ని పంపించాలని కోరారు. దీనిపైన కేంద్రం వారికి హామీ ఇచ్చింది.

అయితే రాష్ట్ర ప్రభుత్వం గానీ కేంద్ర ప్రభుత్వం గానీ సల్వాజుడుం నైజమేమిటో, ఆదివాసీ పల్లె ప్రజలపైన దాని ప్రభావం ఏ విధంగా ఉంటుందో తెలుసుకునే ప్రయత్నం చేయడం లేదు. వాస్తవమేమిటంటే మొదటి నుంచి కూడా సిపిఐ సల్వాజుడుం వల్ల ఉండగల ప్రయోజనాన్ని గురించి ప్రశ్నలు లేవదీసింది. ఆ ఉద్యమం ఎంతవరకు రాజకీయాలకు అతీతం అన్న సందేహాన్ని వ్యక్తం చేసింది. ఆదివాసులు ఎంతవరకు దానిలో హృదయ పూర్వకంగా పాల్గొంటున్నారన్న అనుమానమూ వ్యక్తం చేసింది. ఈ రాష్ట్రానికి చెందిన చాలామంది కాంగ్రెస్, బిజెపి నాయకులు, ముఖ్యంగా మాజీ ముఖ్యమంత్రి, ప్రస్తుతం ఎంఎల్ఏ మాత్రమే అయిన అజిత్‌జోగి, ఎంఎల్ఏ నందకుమారసాయి, మాజీ కేంద్ర మంత్రి అరవింద్ నేతం, దంతెవాడ జిల్లాలోనే కుంట, బిజాపూర్‌లకు చెందిన కాంగ్రెస్ నాయకులు సల్వాజుడుం ప్రస్తుతం తీసుకున్న రూపాన్ని బహిరంగంగా వ్యతిరేకించారు.

పోలీసులు సల్వాజుడుం అండదండలతో నిరాయుధులైన గ్రామీణ ఆదివాసుల పైన క్రూరమైన అణచివేత ప్రయోగిస్తున్నారని, ఆ క్రమంలో చాలామంది ఆదివాసులు చని పోయారని, దంతెవాడ జిల్లా సిపిఐ అధ్యక్షుడు అనగా ఆ జిల్లా ఎస్‌పి ఆ సూచనలకు నక్స లైట్లను బాధ్యులను చేయాలని చూశాడు. ఈ విధంగా ప్రజాప్రతినిధుల అభిప్రాయాలను ఖాతరు చేయకుండా ప్రస్తుతం నడుస్తున్న సల్వాజుడుం ఉద్యమాన్ని ప్రభుత్వ కార్యక్రమంగా మార్చేశారు. ప్రజలు సల్వాజుడుంలో స్వచ్ఛందంగా చేరడం లేదు. ఒక పక్క నక్సలైట్ల ఒత్తిడి, ఒక పక్క పోలీసు నిర్బంధం, వారిని నొక్కేస్తుండడం వల్ల చేరుతున్నారు. ఆదివాసీ యువకులకు ప్రత్యేక పోలీసు అధికారాలుగా తర్ఫీదు ఇచ్చి వాళ్ళ చేతిలో ఆయుధాలు పెట్టి నక్సలైట్ దళాలతో తలపడమంటున్నారు. ఈ క్రమంలో ప్రతీ గ్రామంలోనూ అంత ర్యుద్ధ వాతావరణం ఏర్పడబోతుంది. గడచిన కొన్ని నెలలలో బిజాపూర్ తాలూకాలో పోలీసులకూ, నక్సలైట్లకూ జరిగిన ఎదురు కాల్పులలో 100 మంది నిరాయుధులైన పౌరులు చనిపోయారు. నిజానికి, పైన వివరించిన ఘటనలు జరుగుతున్న క్రమంలో బస్తర్‌లోని షెడ్యూల్డు ప్రాంతానికి రాజ్యాంగంలోని అయిదవ షెడ్యూలు ఇచ్చిన విశేష అధికారాలు, గ్రామ పంచాయతీలకూ, గ్రామ సభకూ 1996 పంచాయతిరాజ్ చట్టం ఇచ్చిన ప్రత్యేక హక్కులు మృగ్యమై పోయాయి.

సిపిఐ అభిప్రాయంలో నక్సలైట్ తీవ్రవాదులు (ప్రస్తుతం వీరిని సిపిఐ - మావో యిస్టులు అంటున్నారు) ప్రవేశపెట్టిన సాయుధ పోరాటం, ఆ ప్రాంతంలో అభివృద్ధి పనులకు వారు కల్పించిన అవరోధం, పోలీసులనూ ప్రజాప్రతినిధులనూ నిరాయుధులైన ఆదివాసులనూ వారు హతమార్చడం ఈ ప్రాంతంలో శాంతియుతమైన అభివృద్ధి పనులకు ఆటంకం అయింది. ఈ ఆటంకాన్ని అధిగమించాలి. అయితే నక్సలైట్లను అంతమొందించే పేరిట నక్సలైట్ ప్రభావిత గ్రామాలలో నిరాయుధులైన ఆదివాసీ గ్రామీణ ప్రజలకు ప్రమాదం కలిగించే అధికారం రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి లేదు. ప్రస్తుతం అదే జరుగుతున్నది. సల్వాజుడుం పేరిట పోలీసు బలగాలు దక్షిణ బస్తర్‌లో, ప్రత్యేకించి బిజాపూర్ తాలూకాలో

చేస్తున్న క్రూరమైన అత్యాచారాల గురించి, అనేక హత్యల గురించి మీకు తెలియజేయాలని సిపిఐ భావిస్తున్నది. సిపిఐ ప్రధాన కార్యదర్శి అయిన ఎ.బి.బర్ధన్ గారి ఆదేశాల మేరకు, చిత్తరంజన్ బక్షి బిజాపూర్ తాలూకాలో 2005 నవంబర్ 9, 10 తేదీలలో ఒక నిజనిర్ధారణ కమిటీని తీసుకుపోయారు. సల్వాజుడుంలో భాగమైనందుకు నక్సలైట్లు దాడిచేస్తారని భయపడి ఊర్లు విడిచిపోతున్న గ్రామస్తులను వారు ఆపారు. వివిధ రహదారి శిబిరాల వద్ద వాకబుచేశారు. నిజనిర్ధారణ కమిటీతో బాటు చాలామంది విలేకరులు కూడా వెళ్ళారు. నిజనిర్ధారణ కమిటీ సేకరించిన వివరాలనూ అభిప్రాయాలనూ దిగువ ఇస్తున్నాము.

బైరంగఢ్ బ్లాక్ కార్యాలయంలో ఒక శిబిరం నడుపుతున్నారు. ప్రస్తుతానికి అక్కడ 2,000 మంది ఉన్నారు. వారు అత్యంత అమానుషమైన జీవితం గడుపుతున్నారు. బైరంగఢ్ శిబిరంలో 5 ´ 16 మీటర్ల వైశాల్యం గల గుడారం కింద సాల్దా గ్రామానికి చెందిన 107 మంది గత మూడు నెలలుగా నివసిస్తున్నారు. అందరూ అక్కడే తింటారు, అక్కడే పండుకుంటారు. ఈ రకమైన ఏర్పాటు అందరికీ చేయబడింది. వీరంతా వారి గ్రామాలను తగలబెట్టిన తరువాత వచ్చారు. వారి ఆవులు, ఎడ్లు, పందులు, కోళ్ళు లూటీ చేయబడ్డాయి. వరిపంట కొల్లగొట్టబడింది. ఈ ప్రజలందరినీ శిబిరంలోకి చేరదీయడంతో పోలీసుల పని అయిపోయింది.

కొత్రాపాల్ గ్రామానికి చెందిన సరండర్ అయిన యువకులు 48 మంది కూడా బైరంగఢ్ శిబిరంలో ఉన్నారు. వారిని 2005 అక్టోబర్ 30 నాడు వారి గ్రామాల నుంచి తీసుకొచ్చి మహేంద్రకర్మ సమక్షంలో సరండర్ చేయించారు. సరండర్ అయిన నక్సలైట్లకు పునరావాసం కల్పిస్తామని ప్రభుత్వం హామీ ఇచ్చింది. వారికి ఏ రకమైన ఆర్థిక సహాయమూ ఇవ్వలేదు గానీ పని కల్పించడానికి ఏర్పాట్లు జరిగాయి. శిబిరంలో నివసించడానికి వారు నిర్మాణం చేపడుతున్నారు. దీనికి అవసరమైన కలప, ఇతర వస్తువులు వారే అడవి నుంచి తెచ్చుకుంటున్నారు. వారిని ప్రశ్నించినప్పుడు తామసలు ఎప్పుడూ నక్సలైట్లు కాదనీ తమను బలవంతంగా శిబిరానికి తీసుకొచ్చి సరండర్ నాటకం ఆడించారనీ అన్నారు. మహేంద్రకర్మ ఇచ్చిన ఒక ప్రకటన ప్రకారం, ఇప్పటికి అటువంటి 900 మంది నక్సలైట్లు సరండర్ అయ్యారు. శిబిరాలలో ఉన్న వారితో మేము మాట్లాడినప్పుడు మీకేం కావాలని అడిగితే, తిరిగి తమ గ్రామాలకు పోవాలని ఉందనీ, అయితే పోలీసులు అనుమతించరనీ అన్నారు.

బైరంగఢ్‌కు 7 కిలోమీటర్ల దూరాన ఉన్న పాదుం గ్రామానికి చెందిన ఐతు తన ఊరిలో 200 ఇళ్ళుండేవనీ ఇప్పుడందరూ శిబిరంలో ఉన్నారనీ అన్నాడు. మొదట్లో వారికి అన్నం వండుకోవడానికి సరుకులు ఇచ్చేవారు గానీ ఇప్పుడు అది ఆగిపోయింది. బైరంగఢ్ ప్రజలు ఏమంటారంటే రోడ్లు వేయడం వంటి బాధ్యతలు ఇప్పుడు గ్రామ పంచాయతీ చేతి నుంచి తీసేసి ప్రభుత్వం చేతిలో పెట్టారు. రోడ్డు పనులన్నీ అసంపూర్ణంగా ఉన్నాయని వారు అన్నారు. మట్వాడ గ్రామంలోని శిబిరంలో ఉన్న కొత్రాపాల్ నివాసి అయిన సుక్కు

తమ గ్రామానికి పోలీసులు జూన్ నెలలో వచ్చారనీ, ఏడుగురిని చంపారనీ అన్నాడు. ఇప్పుడు వారు వెనక్కిపోతే నక్సలైట్లు చంపుతారని చెప్పి పోలీసులు వారిని వెనక్కి పోని వ్వడం లేదు. ఈ శిబిరంలోని ప్రజలకు ప్రభుత్వం నుంచి ఎటువంటి సహాయం లభించడం లేదు. వారు తమ ఊరినుంచి తెచ్చుకున్న ధాన్యమే తింటున్నారు. ఈ శిబిరంలో 100 మంది ఉన్నారు. యువకులు పగలు గ్రామానికి పోయి అక్కడ దొరికిన ధాన్యం తెచ్చు కుంటున్నారు.

సిపిఐ నిజనిర్ధారణ కమిటీ దట్టమైన అడవిలో ఉన్న మన్‌కేలి గ్రామానికి కూడా వెళ్ళింది. ఆ ఊరిలో 40 ఇళ్ళున్నాయి. కమిటీని కలిసిన గ్రామస్తులు, సల్వాజుడుం తమ గ్రామానికి వచ్చినప్పుడు అధికభాగం ఇళ్ళకు సిఆర్‌పిఎఫ్ నిప్పు పెట్టిందని అన్నారు. మాసా మురియం అనే ఆదివాసీ భార్య పందులకోసం విడిగా కట్టిన గుడిసెను ధ్వంసంచేసి తగలబెట్టి పందులను పట్టుకొని తీసుకుపోయారని చెప్పింది. ఇతర గ్రామస్తులు కూడా సల్వాజుడుం వారు ప్రతి ఇంటి నుంచీ విప్పపువ్వు, మేకలు, పందులు, కోళ్ళు ఎత్తుకు పోయారని చెప్పారు. ఆ ఊరిలో తగలబెట్టిన ఒక ఇల్లు లచ్చుది. అతని భార్య సుక్లి కోసాతో 'మీరు నక్సలైట్లకు ఆశ్రయం ఇస్తున్నారు కాబట్టి మీకు ఈ బజార్లో ఏదీ అమ్మరు' అని చెప్పారు. ఆమె కొడుకు తమ్మును చాలా నెలల కింద పోలీసులు అరెస్టుచేసి బైరంగఢ్ తీసుకుపోయారు. ఆ తరువాత అతని ఆచూకీ ఆమెకు తెలీదు. అదే ఊరిలో అంగన్‌వాడీ బిల్డింగ్‌ను తగలబెట్టారు. చింతపండు, విప్పపువ్వు మొదలైన సరుకుల నిల్వలను దోచు కున్నారని ప్రజలు చెప్పారు. ఎవరు చేశారని అడుగగా తగులబెట్టింది సల్వాజుడుం వారని ఒకరు అన్నారు.

లోహుగాంలో కూడా 2005 నవంబర్ 10వ తేదీన ఇద్దరిని చంపారు. బైలడిల్లా గనులకు పశ్చిమాన ఉన్న గ్రామాల ప్రజలు తమకు కలిగిన నష్టాన్ని గురించి చెప్పారు. హింద్‌బేడి గ్రామంపైన ఒక నెల కింద సిఆర్‌పిఎఫ్ వారు, 50 మంది సల్వాజుడుం వారితో కలిసి దాడిచేశారని ఆ ఊరి వాళ్ళు చెప్పారు. నాను ఇంటినుంచి 40 కిలోల బియ్యం ఎత్తుకుపోయారు. చేతికి చిక్కిన మందులూ, మేకలూ, కోళ్ళు ఎత్తుకుపోయారు. కమాద్ గ్రామంలో 36 ఇళ్ళున్నాయి. సల్వాజుడుం వాళ్ళు పోలీసులతోపాటు వచ్చి నాలుగు ఇళ్ళకు నిప్పుపెట్టారు. ఇళ్ళనుంచి 20 కోళ్ళు, 20 కిలోల బియ్యం, ఒక పంది తీసుకు పోయారు. భయంకొద్దీ ప్రజలు అడవులలోకి పారిపోయారు. పోతూపోతూ సల్వాజుడుం వాళ్ళు 2.25 క్వింటాళ్ళ కోస్రాను, 40 కిలోల ధాన్యాన్నీ తగలబెట్టారు. కవాద్ సమీపంలో ఉన్న హరిల్ గ్రామంలో సల్వాజుడుం అత్యాచారాలు అధికంగా జరిగాయి. ప్రతీ ఇంటినీ తగులబెట్టారు, హత్యలు చేశారు. కవాద్ గ్రామానికి చెందిన లక్ష్మా ఈ విషయం మాకు చెప్పాడు. 2005 సెప్టెంబర్ 30 నాడు సల్వాజుడుం వాళ్ళు తమ ఊరికి బంబలూరు వైపునుంచి వచ్చి ఆరు పందులను, ఆరు కోళ్ళను చంపి అక్కడే వండుకొని తిన్నారని గుర్జి గ్రామస్తులు చెప్పారు. ఆ తరువాత 30 పాత్రలు ఎత్తుకు పోయారని చెప్పారు. ఒక

నిమ్మచెట్టును, మరొక చెట్టును నరికారనీ, ఒక సైకిల్‌ను విరగ్గొట్టారనీ చెప్పారు. ప్రతి ఇంటినుంచి ధాన్యం, విప్పపువ్వులు తీసుకుపోయారు. 60 లేక 70 మంది గ్రామస్తులు భయంకొద్దీ పారిపోగా, దాడి చేసిన వారు 10,000 రూపాయల నగదు తీసుకుపోయారు. అక్టోబర్ నెలలో 1,000 మంది సల్వాజుడుం వాళ్ళు సిఆర్‌పిఎఫ్ వాళ్ళతో కలిసి తమ ఊరికి వచ్చి 17 మందిని పట్టుకొని బాగా కొట్టి తీసుకుపోయి సల్వాజుడుంలో భాగం చేశారని ముల్లూరు గ్రామస్తులు అన్నారు. సిఆర్‌పిఎఫ్ వాళ్ళు ఐతు కుమారుడు ఉత్సా పొన్నును పట్టుకొని గొంతుకోసి వీధిలో పడేశారు. ఈ ఊరిలో 50 ఇళ్ళు ఉన్నాయి. ఈ గ్రామంలో కూడా దాడి చేసినవారు కోళ్ళు ఇతర జంతువులను తీసుకుపోయారు.

పొల్నార్ 30 ఇళ్ళున్న ఊరు. ఆ ఊరి ప్రజలు ధాన్యం దాచుకున్నారు. సల్వాజుడుం వాళ్ళు దాన్యం దాచుకున్న ఇళ్ళకు నిప్పుపెట్టారు. ఇది 2005 సెప్టెంబర్ తొలిభాగంలో జరిగింది. వాళ్ళు అన్ని గిన్నెలూ పగులగొట్టి పారేశారు. 30 మందిని పట్టుకొని, వారిలో ఒకడైన బోడి కొడుకు సుఖ్‌రాంను చంపారు. పిడియా గ్రామంలో 450 ఇళ్ళున్నాయి. అది ఈ ప్రాంతంలోని పెద్ద గ్రామాలలో ఒకటి. సిఆర్‌పిఎఫ్ వాళ్ళు సల్వాజుడుంతో సహా ఈ గ్రామంలోకి వచ్చి 30 ఇళ్ళు తగలబెట్టారు. ఐతు కొడుకు సంతును సిఆర్‌పిఎఫ్ వాళ్ళు చంపారు. దాడిచేసిన వాళ్ళు ఈ ఊరిలో రెండు పందులు, 200 కోళ్ళు, దాదాపు 10,000 రూపాయల నగదు తీసుకుపోయారు. అక్కడే వండుకొని తిన్నారు. చంపిన వ్యక్తి ఇంటిని, అయిదు క్వింటాళ్ళ ధాన్యాన్ని తగలబెట్టారు. తమతో ముగ్గురు మగవాళ్ళను తీసుకుపోయారు.

ఆంద్రీ గ్రామస్తుడైన ఖాసా సల్వాజుడుంవాళ్ళు ఆంద్రీకి కవాడగాం నుంచి వచ్చారని చెప్పాడు. ఆ ఊరిలో ఏమీ తగలబెట్టలేదు గానీ కోళ్ళు, మేకలు తీసుకుపోయారు. దానికి పొరుగున ఉన్న తామాడి ఎక్కువ ఇళ్ళున్న పాత ఊరు. సల్వాజుడుం వాళ్ళు, సిఆర్‌పిఎఫ్ వాళ్ళు ఆ ఊరిలో ఆరు ఇళ్ళు తగలబెట్టారు.

పై సమాచారాన్ని అనుసరించి ఇదంతా బిజాపూర్ తాలూకా గ్రామాలలో నివసిస్తున్న ప్రజలకూ సమీపంలోని అడవులలో ఉన్న నక్సలైట్లకూ మధ్య వైరుధ్యం సృష్టించడం కోసమే జరుగుతున్నదనేది స్పష్టమే. ఈ గ్రామాలు ఒక దానికొకటి దూరంగా ఉండడం వల్ల ఈ అత్యాచారాలను ఎదుర్కొనడానికి ప్రజలు సంఘటితం కాలేకపోతున్నారు. ఇదంతా జూలై నుంచి సాగుతున్నది. ఇక్కడి ప్రజలకున్న ఒకే ఆదాయమార్గం వ్యవసాయం, లేక చిన్న తరహా అటవీ ఉత్పత్తుల సేకరణ. ఇదంతా ఇప్పుడు నిలిచిపోయింది. ఆదివాసులిప్పుడు విపరీతమైన ఆవేదన అనుభవిస్తున్నారు. ఈ సంవత్సరం బిజాపూర్ తాలూకాలోని లోతట్టు గ్రామాలలో ధాన్యం దిగుబడి చాలా తక్కువగా ఉండింది. ఈ లోతట్టు గ్రామాలలో పనికి ఆహారం వంటి పథకాల అమలు శూన్యం.

ప్రధానమంత్రికి మా విజ్ఞప్తి ఏమిటంటే దక్షిణ బస్తర్ అడవులలో నివసిస్తున్న దురదృష్టవంతులైన ఆదివాసులకు నక్సలైట్ల బీభత్సకాండ నుంచి, పోలీసు నిర్బంధం

నుంచి, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం చర్యలనుంచి పూర్తిస్థాయి రక్షణ కల్పించాలని. దీనికోసం కేంద్ర ప్రభుత్వం ఒక ఉన్నతస్థాయి విచారణ సంఘాన్ని నియమించి ఈ విషయంపైన వివరమైన పరిశోధన జరిపించాలి. సిపిఐ ఛత్తీస్‌గఢ్ రాష్ట్ర కమిటీ విజ్ఞప్తి ఏమిటంటే బస్తర్‌లో నక్స లిజం పైన పోరాటం చేయడంకోసం త్వరితగతిన ఈ ప్రాంత నివాసులైన అత్యంత వెనుక బడిన వర్గమైన షెడ్యూల్డు తెగల ఆర్థిక, సామాజిక స్థితిగతులను మెరుగుపరచాలి, నిరు ద్యోగ యువతకు యుద్ధ ప్రాతిపదికన పనులు కల్పించాలి. దానితోబాటు, నక్సలైట్ తీవ్ర వాదులనుంచి ఈ ప్రాంతాన్ని విముక్తం చేయడంకోసం, సిపిఐ (మావోయిస్టు) నాయకు లతో సీరియస్‌గా శాంతిచర్చలు ప్రారంభించాలి. గౌరవనీయులైన గవర్నర్ గారు ఆ వాంఛ ఇప్పటికే వ్యక్తంచేసి ఉన్నారు.

✪

Civil war in Chathisgarh Adivasi Community

'సల్వాజుడుం' పేరు వినని వాళ్ళు ఇప్పుడెవరూ లేరు. మావోయిస్టులను ప్రతిఘటిస్తున్న ఆదివాసీ ప్రజా ఉద్యమంగా కొందరి చేత ప్రశంస లందుకున్న ఈ సంస్థ ఆవిర్భవించి ఇప్పటికి రెండేళ్ళయింది. ఈ రెండేళ్ళలో అక్కడ 700 మంది (95 శాతం ఆదివాసులే) ప్రాణాలు కోల్పోయారు. కొన్ని వందల ఇళ్ళు బుగ్గి అయ్యాయి. ఊర్లకు ఊర్లే తగలబడ్డాయి. దాదాపు లక్షమంది ఆదివాసులు బలవంతంగా నిర్వాసితులయ్యారు.

ఇది ప్రభుత్వం చెపుతున్నట్టుగా మావోయిస్టులపైన ఆదివాసీ ప్రజల తిరుగుబాటా?మావోయిస్టులు చెపుతున్నట్టుగా ఆదివాసీ ఉన్నత వర్గాన్ని వాడుకుని ప్రభుత్వం ఆదివాసుల పైన చేయిస్తున్న దాడా? అడవులను ఖాళీ చేయించి బడా పెట్టుబడిదారీ సంస్థలకు అప్పగించేందుకు ప్రభుత్వం పన్నిన కుట్రా?

గత ఏడాదిలో ఏడుసార్లు ఛత్తీస్‌గఢ్ వెళ్ళి నిజనిర్ధారణ జరిపిన మానవ హక్కుల వేదిక నివేదిక ఇది. కారణాలేవైనా ఇప్పుడక్కడ జరుగుతున్నది మాత్రం అక్షరాలా అంతర్యుద్ధమేనని మానవహక్కుల వేదిక అభిప్రాయం.

A HRF Publications